

RENDÉSZET ÉS EMBERI JOGOK

2013

III. évfolyam 3. szám



FÜGGETLEN RENDESZETI PANASZTESTÜLET

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Elnök:

DR. JUHÁSZ IMRE Ph.D.

Titkár:

GAJDOS ERZSÉBET

Tagok:

DR. FÉJA ANDRÁS, FRÁTERNÉ DR. FERENCZY NÓRA,
DR. KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF, DR. KOZMA ÁKOS

A Szerkesztőség címe:

Rendészet és emberi jogok

1055 Budapest, Balassi Bálint u. 3.

Levelezési cím: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

Telefon: 441-6501, 441-6513

Fax: 441-6502

E-mail: folyoirat@panasztestulet.hu

Kiadja az Országgyűlés Hivatala

Korrektor: Haraszi Judit

Tördelőszerkesztő: Hartai Krisztina

Borítóterv: TAORI Press

Nyomás: Multiszolg Bt., Vác

Felelős vezető: Kajtor István

HU ISSN 2062-4700

Rendészet és emberi jogok

A Független Rendészeti Panasztestület folyóirata

2013 • III. évfolyam • 3. szám

Tartalom

FÉJA ANDRÁS

Az adatkezelés, adatvédelem összefüggései a panaszeljáráásban –
II. A rendőrökről készített képmás, hang- vagy videofelvétel problematikája 3

BUSCH BÉLA

A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek
keretében megvalósuló deliktumokra – V. rész 15

KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF

Rasszizmus, xenofóbia és homofóbia a Független Rendészeti Panasztestület
eseteinek tükrében 49

GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA

Ötéves a Független Rendészeti Panasztestület 55

Az FRP esetjogából

DEÁK KONDÁKOR DÓRA

A Független Rendészeti Panasztestület 105/2012. (III. 21.) számú
állásfoglalásának ismertetése 61

PÁSZTOR EMESE JÚLIA

A Független Rendészeti Panasztestület 60/2013. (II. 27.) számú
állásfoglalásának ismertetése 69

FÉJA ANDRÁS

Az adatkezelés, adatvédelem összefüggései a panaszjelzésben

II. A rendőrökről készített képmás, hang- vagy videofelvétel problematikája

1. Régi keletű jogi anomália

Ezzel a problematikával nemcsak a hivatalos szervek (Rendőrség, Ügyészség), az alapvető jogok biztosa (korábban az adatvédelmi biztos) vagy a különböző jogvédő szervezetek, de a média és a közvélemény is széles körben foglalkozott, foglalkozik évek óta. A téma lényegében 2006 őszére nyúlik vissza és azóta is napirenden van, eltérő vélemények, szakmai álláspontok ütköznek. Legutóbb éppen a közelmúltban jelent meg egy riport ebben a témakörben.¹

Mivel a Testület gyakorlatában már számos esetben merültek fel hasonló jellegű ügyek, ezért fontosnak tartom, hogy általános érvennyel is foglalkozzam azzal a kérdéssel, hogy a rendőrökről készített fénykép- vagy videofelvétel, valamint a hangfelvétel okozhat-e jogsérelmet a rendőrök számára. Illetőleg helytelenül járnak-e el az állampolgárok akkor, amikor a rendőrökről ilyen felvételeket készítenek vagy esetlegesen nyilvánosságra hoznak.

2. Alkotmánybíróság: a rendőrség „nem arctalan tömeg”

Az **Alkotmánybíróság** 54/2000. (XII. 18.) AB határozata szerint „*Intézkedésük alkalmával a hatóság tagjai nyilvánosan, az állam képviselőiként lépnek fel. A hatóság tagjainak intézkedési jogosultságát egyenruhájuk vagy igazolványuk igazolja.*

DR. FÉJA ANDRÁS – ügyvéd, a Független Rendészeti Panasztestület tagja

¹ http://index.hu/belfold/2013/09/27/mit_tegyunk_ha_ut_a_rendor/

Az egyenruhát viselő hivatásos és szerződéses állomány tagjai azonban tevékenységüket nem arctalan tömegként, hanem közhatalom gyakorlására felruházott tisztviselőként végzik, akiknek egyedi azonosíthatósága alapozza meg esetleges személyes felelősségre vonásuk lehetőségét.” Fokozott közérdek fűződik tehát ahhoz, hogy az esetleges rendőri jogsértések (mint ahogy bármilyen más személy által elkövetett jogsértések) ilyen módon dokumentálhatók legyenek.

3. Az adatvédelmi biztos: az intézkedések visszakereshetősége és nyomon követhetősége a lényeg – de a rendőr nem közszereplő

Áttekintve a korábbi **adatvédelmi biztos** e tárgyban kialakított gyakorlatát és véleményét is az alábbi lényeges megállapítások összegezhetők. Az adatvédelmi biztos több esetben – részben más összefüggések mentén is – az Alkotmánybíróság fenti határozatával összhangban megállapította, hogy az állam sosem „*arc nélkül*” intézkedik. Minden egyes határozat, intézkedés stb. mögött az állampolgár számára ismert kilétű ügyintéző, vezető stb. áll, akinek feladatkörével összefüggő személyes adata a hatályos szabályozásnak megfelelően (a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 19. §-ának (4) bekezdése alapján) közérdekből nyilvános adat. Egyúttal a fenti jogszabályokra is tekintettel a biztos álláspontja szerint a Rendőrség köteles minden állományába tartozó személy intézkedését visszakereshető módon nyomon követni, és az intézkedő rendőr nevééről későbbi kérés esetén (ha a helyszínen a rendőr nem azonosítható) az érdeklődőt tájékoztatni. Ennek alátámasztására hivatkozik arra, hogy a fegyveres szervek hivatásos állományába tartozók személyügyi nyilvántartásából a fegyveres szerv megnevezése, a név, beosztás, rendfokozat és a kitüntetésre vonatkozó adat az érintett hozzájárulása nélkül is nyilvánosságra hozható.²

Hozzátehetjük, hogy ezen túlmenően maga a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) is rögzíti³, hogy a rendőrt az intézkedés során az egyenruhája és azon elhelyezett azonosító jelvénye vagy szolgálati igazolványa és azonosító jelvénye igazolja. A rendőr az intézkedés megkezdése előtt – ha az a rendőri intézkedés eredményességét veszélyezteti, az intézkedés befejezésekor – köteles nevét, azonosító számát, valamint az intézkedés tényét és célját szóban közölni. A fentiek alapján abban egyértelműen állás lehet tehát foglalni, hogy **a rendőr jogszabályok-**

² A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 203. § (3) bekezdése

³ Rtv. 20. §

ban meghatározott szolgálati adatai (elsősorban a neve, azonosító száma, illetve beosztása és rendfokozata) **közérdekű adatnak minősülnek és mint ilyenek, nyilvánosságuk jogszerűsége nem megkérdőjelezhető.**

Az adatvédelmi biztos álláspontját ebben a kérdésben úgy összegezte, hogy „*az érintett beleegyezése nélkül csak a nyilvános közszereplésen készült felvételeket lehet nyilvánosságra hozni*”. Álláspontja szerint – „*a rendőr ebben az értelemben nem közszereplő, egy nyilvános eseményen a szónok és a résztvevők azok. Az ilyen esetekben a bírói gyakorlat a tömegjeleneteket akceptálja, és az olyan egyéni, portrészzerű kiemelés, amelyen egy személyt a hozzájárulása nélkül mutatnak be, jogellenesnek szokták nyilvánítani.*” Az adatvédelmi biztos véleménye szerint az azonosíthatóságon van a hangsúly, és ez nem az archoz kapcsolódik elsődlegesen. Az adatvédelmi biztos álláspontja szerint az egyedi arcképek egyenkénti közzététele jogszerűtlen.⁴

Jogvédő szervezetek ezt az álláspontot általában vitatták, vitatják, mondván a rendőrök intézkedés közben közhatalmat gyakorolnak, személyes adataik, így arcképük is közérdekből nyilvános adatnak számítanak.

4. A Ptk. és a személyhez fűződő jogok alapján sem igazolható a közszereplői minőség

A képmás nyilvánosságra hozataláról – a személyhez fűződő jogok védelme körében – a **Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény** (Ptk.) rendelkezik. A Ptk. 80. § (1) bekezdése alapján a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. E jogszabályhely (2) bekezdése értelmében képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához – a nyilvános közszereplés kivételével – az érintett személy hozzájárulása szükséges.

A Ptk. idézett rendelkezése szerint a képmás és a hangfelvétel – mint az ember külső megjelenésének ábrázolása – a törvény védelme alatt áll, azzal kapcsolatban bármiféle visszaélés tilos. A PTK Kommentárja szerint ez nemcsak az engedély nélküli nyilvánosságra hozatal útján valósulhat meg, de – egyebek mellett – a felvétel készítésével is, ha valaki az érintett engedélye nélkül, illetéktelenül hatol be a személyiségi érdekkörbe, így például ha rejtett kamerával, titkos lehallgatással készít felvételt. Viszsaélésnek minősül továbbá az engedéllyel készült felvétel rendeltetésétől eltérő célú felhasználása vagy adott esetben a nyilvánosságra hozatal engedélytől eltérő módja is.

⁴ A korábbi adatvédelmi biztos 33-68/22/7/2007. ált. hivatkozási számú állásfoglalása

A nyilvánosságra hozatal fogalmát a gyakorlat kiterjesztően értelmezi. Ekként ide sorolható a sokszorosítás, forgalmazás, kiállítás, sugárzás, lejátszás vagy illetéktelen személynek való átadás egyaránt, lényegében tehát minden olyan felhasználási forma, amellyel a felvétel valaki számára hozzáférhetővé válik. A képmás vagy hangfelvétel – a felvétel készítés körülményeitől függetlenül – jogszabály rendelkezése folytán, kivételesen hozzájárulás nélkül is nyilvánosságra hozható, többek között a nyilvános közszereplés vagy az ún. „tömegfelvétel” alkalmazásával.

A **közszereplők** vonatkozásában a joggyakorlat és jogirodalom által alkalmazott definíció lényege, hogy „*közszereplőnek minősülnek azok a természetes és jogi személyek, akik tevékenységükkel vagy nyilvános fellépésükkel befolyásolják a szűkebben vagy tágabban értelmezett társadalom életét, helyi vagy országos viszonyok alakulását, továbbá akik közéleti kérdésekben érintettként szerepelnek*”. Az is megállapítható, hogy a közszereplők személyiségi jogvédelme lényegesen gyengébb, mint az átlagembereké, mivel el kell viselniük a nyílt támadásokat, negatív értékítéleteket, a lesújtó kritikát, képmásuk nyilvánosságra hozatalát, bizonyos adataik, titkaik közlését. Kompenzálásként személyiségük érvényesítésére és az önmegvalósításra a közéletben való szereplés lévén sokkal több lehetőségük van.⁵

A fentiek tükrében is vitathatatlan az a megállapítás, mely szerint a rendőrök nem minősülnek a Ptk. értelmében vett „közszereplőnek”. Sőt éppen az Alkotmány 40/B. §-ának (4) bekezdése írja elő, hogy a Magyar Honvédség, a Rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártnak, és politikai tevékenységet nem folytathatnak, így a legtipikusabb – politikai közszereplés köréből eleve kizártak. Nyilvánvaló azonban, hogy a rájuk ruházott közhatalmi, sok esetben jogkorlátozó jogosítványok miatt, jogállásuk a személyiségi jogok tekintetében nem hasonlítható az átlagemberekéhez sem.

A fent hivatkozott jogszabályok (adatvédelmi törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvény, illetve maga az Rtv.), éppen erre tekintettel – a jogállami garanciák érvényre juttatása érdekében – írják elő, egyúttal meghatározzák azt az adat-kört, amely közérdekből minden esetben nyilvános, ha a rendőr a rá ruházott közhatalmi jogosítványait gyakorolja (szolgálati adatok). Ezzel összefüggésben tehát mindenképpen azt kell megállapítani, hogy közérdek a rendőr azonosításához csak és kizárólag abban az esetben fűződik, ha közhatalmat gyakorol. Ebben az adat-körben azonban nem szerepel a rendőr képmása, a képmás szabad nyilvánosságra hozatalát egyébként a Ptk. kizárólag a közszereplőkre vonatkoztatva, illetve a tömegfelvételek esetében teszi lehetővé.

⁵ TATTAY LEVENTE: A közszereplők személyiségi jogai, Dialóg-Campus, Budapest, 2007, 19–20. o.

Látható az is, hogy mind az Alkotmánybíróság hivatkozott határozata, mind a korábbi adatvédelmi biztos álláspontja, de még az utóbbit vitató jogvédő szervezetek véleménye is egybecseng a tekintetben, hogy az azonosíthatóság elsődlegesen a rendőrök intézkedéséhez, a hatóság tagjaként történő fellépéséhez kapcsolódik. Mindez az Rtv. vonatkozó rendelkezéseivel is alátámasztható, melyek a rendőr azonosítására szolgáló adat-kör nyilvánosság felé történő közlését – mint kötelezettséget – elsődlegesen a rendőri intézkedésekkel összefüggésben írják elő. Ennek megfelelően azt lehet megállapítani, hogy az azonosíthatóság – mint követelmény – akkor érvényesül fokozottan, ahhoz akkor fűződik közérdek, ha a rendőrség tagja valamilyen közhatalmi funkciót végez (intézkedik, határozatot vagy döntést – pl. helyszíni bírság – hoz, jogkorlátozást hajt végre).

A közszereplők képmásának védelmével összefüggő joggyakorlat vizsgálata során ugyanakkor az a megállapítás is fontos, egyúttal jelen esetben releváns, miszerint *„a közszereplők körét mindenképpen ki kell egészíteni azok körével, akik valamilyen, az egész társadalomra ható közéleti tevékenységet végeznek vagy döntéseket hoznak – többek között –, közigazgatási határozatokat hoznak, intézkednek, vagy a társadalomra jelentős befolyást gyakorló publicisztikai tevékenységet folytatnak, közigazgatási ágazatokat, kormányhivatalokat vezetnek”*⁶.

A rendőrség (rendőrök) közhatalmi tevékenysége felhatalmazásában olyan, az egész társadalomra ható tevékenység, mely egyedi aktusok révén érvényesül. Ezért generálisan nem illeszthető a fenti definíció hatálya alá, másként fogalmazva ezen az alapon sem mondható ki az, hogy a rendőrök közszereplők lennének, azonban vitathatatlan tény, hogy rendelkeznek egy általános felhatalmazással, mely bármely állampolgárral, a társadalom bármely tagjával szemben gyakorolható a jogszabályok keretei között, de egyúttal fellépésük, intézkedéseik révén egyének és a szűkebb közösségek (pl. egy rendezvény résztvevői) életét, viszonyait is befolyásolni képesek.

Mindezek összegzésével megállapítható, hogy a hatályos jogszabályokban foglalt, közérdekből nyilvános szolgálati adatokon túl (mely elsősorban a rendőr neve, azonosító száma, illetve beosztása és rendfokozata), a rendőr képmásának nyilvánosságával összefüggő közérdek kizárólag a közhatalmi tevékenység gyakorlásával összefüggésben mutatható ki. Abban az esetben, ha a rendőr intézkedik, kényszerítő eszközt alkalmaz, határozatot hoz – szolgálati adatai mellett (melyet közöl vagy pl. a határozaton feltüntet) arcával is vállalja a cselekményt.

⁶ TAITAY LEVENTE: A közszereplők személyiségi jogai, Dialóg-Campus, Budapest, 2007, 153. o.

A jelen esetben további – kivételt magalapozó – körülmény a joggyakorlatban kialakult ún. „tömegfelvétel” fogalma. Elsőként – a BH 1985. 17. szám alatt közzétett eseti döntésében mondta ki a bíróság, hogy – „*a képmás nyilvánosságra hozatalának tilalma nem vonatkozik a nyilvános eseményekről, rendezvényekről, táj- és utcarészletekről készült felvételekre, amikor tehát az ábrázolás módja nem egyéni, amikor a felvétel összhatásban örökíti meg a nyilvánosság előtt lezajlott eseményeket*”. Rámutat a bírói gyakorlat, hogy „*Arra azonban nyilvános eseményről szóló vagy nyilvános helyen készült tudósítás kapcsán sincs lehetőség, hogy a felvétel – megfelelő hozzájárulás nélkül – a tömegből egy-egy résztvevőt külön is kiemelve (egyéniesítve) mutasson be. Úgy tehát, hogy a »felvétel egyedisége, egyéni képmás jellege« az eset összes körülményére tekintettel megállapítható legyen (BH 1985. 17.)*”. A hozzájárulás ugyanakkor alakszerű kötöttség nélkül, adott esetben ráutaló magatartással ilyenkor is megadható. Ennek megfelelően vált elfogadottá az a nézet, hogy az egyéniesített ábrázolási módnak sincs akadálya, ha a felvétel olyan nyilvános közéleti eseményről készült, amelyen szokásos a film, illetve hangfelvétel készítés, mellyel tehát minden résztvevő alappal számolhatott.

5. A Kúria jogegységi határozata: a rendőr nem közszereplő, képmásának nyilvánosságra hozatalához a hozzájárulása szükséges

A fenti eszmefuttatás végére tett pontot a Kúria egy jogegységi határozata⁷ a közelmúltban, a Polgári Kollégium kollégiumvezető-helyettese által indítványozott jogegységi eljárásban, mely megállapította, hogy a nyilvános helyen vagy közterületen szolgálati kötelezettséget teljesítő vagy munkát végző személy e tevékenységének ellátása során nem minősül közszereplőnek, ezért a személyt beazonosítható módon, egyediesítetten ábrázoló képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához szükséges a hozzájárulása.

A Legfelsőbb Bíróság már korábban is állást foglalt arról, hogy a nyilvánosság előtt folytatott munkavégzés, a közterületen történő szolgálati kötelezettségteljesítés nem minősül nyilvános közszereplésnek, ezért a tevékenységét széles nyilvánosság előtt kifejtő rendőr, tűzoltó, börtönőr, postás, mentős, utcaseprő stb. képmása, hangfelvétele csak hozzájárulásával hozható nyilvánosságra. Konkrét döntés született korábban arra nézve is, hogy az utcán járőröző rendőrrel felvétel készítése és annak dokumentumfilmben való felhasználása sérti az adott rendőr személyhez fűződő

⁷ 1/2012. BKMPJE számú jogegységi határozat

jogát, ha az engedély nélkül készült felvétel a személyt egyénileg, egyediesítetten ábrázolja. A közterületen tartózkodás még, ha az a szolgálati kötelezettség teljesítés miatt is történik, nem minősül nyilvános közszereplésnek.⁸

A jogegységi eljárás lefolytatását az tette szükségessé, hogy ezzel részben ellentétesen foglalt állást a Pécsi Ítéltábla egy eseti döntésében⁹, amely szerint a konkrét ügyben intézkedő rendőr, például igazoltatás során nem minősül közszereplőnek, azonban a sporteseményre kivezényelt rendőrök rendfenntartó tevékenysége nyilvános közszereplés, ezért a Ptk. 80. § (2) bekezdése szerint képmásuk nyilvánosságra hozatalához engedélyükre nem volt szükség. Mindemellett a Pécsi Ítéltábla azt is megállapította, hogy a felvétel összhatásában örökítette meg az eseményeket, az ábrázolás módja nem volt egyéni.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra tett nyilatkozatában kifejtette: a nyilvános helyen vagy közterületen szolgálati kötelezettséget teljesítő vagy munkát végző személyek tevékenysége nem nyilvános közszereplés, ezért személyüket beazonosítható módon, egyediesítetten ábrázoló képmás vagy hangfelvétel nyilvánosságra hozatalához szükség van az érintett személyek hozzájárulására. Erre tekintettel a Kúria eddigi ítélkezési gyakorlatának fenntartását és megerősítését tartotta indokoltnak.

A Kúria jogegységi döntése szerint a képmás felhasználásával érintett személy kizárólagos jogosultsággal rendelkezik személyiségét kifejező, azt felismerhető módon ábrázoló képmása és hangfelvétele kérdésében, így nemcsak a felvétel elkészítéséhez, hanem annak jogszerű felhasználásához is kifejezett és határozott hozzájárulása szükséges¹⁰. E rendelkezési jog korlátja kizárólag a nyilvános közszereplés, amely esetében a nyilvánosságra hozatalhoz nincs szükség a felvételen szereplő személy hozzájárulására.

A Kúria rámutatott, hogy a Ptk. sem a közszereplő, sem a nyilvános közszereplés fogalmát nem definiálja. A joggyakorlat és a jogirodalom közszereplésre vonatkozó, fentiekben már ismertetett meghatározása olyan politikai, társadalmi, művészeti tevékenységre vagy, megnyilvánulásra utal, melyet az adott személy egy meghatározott cél, szűkebb vagy tágabb értelemben a helyi közösség vagy a társadalom életének befolyásolása érdekében fejt ki. A Kúria álláspontja szerint tehát a nyilvános közszereplés a közterületen való jelenlétnél, az ott zajló eseményekben való részvételnél szűkebb kategória, mely feltételezi a nyilvánosság előtt fellépő,

⁸ A Legfelsőbb Bíróság Pfv.IV.22.364/2006/4. számú határozata

⁹ A Pécsi Ítéltábla Pf.I.20.360/2011/6. számú döntése

¹⁰ Ptk. 75. §, 80. §-ai alapján

megnyilvánuló személy erre irányuló szándékát. A Kúria szerint azonban a szolgálati jogviszony vagy munkaviszony alapján a nyilvánosság előtt, közterületen tevékenykedő rendőrök, büntetés-végrehajtási intézet alkalmazottai, továbbá mindazok a személyek, akik munkaviszonyon alapuló tevékenységüket közterületen, a nyilvánosság előtt végzik, nem önkéntes akarat-elhatározás alapján, nem abból a célból tevékenykednek, hogy a szűkebb vagy tágabb értelemben vett társadalmi viszonyok alakításában szereplésükkel részt vegyenek, hanem törvényben meghatározott, illetve munkaköri kötelezettségüknek tesznek eleget. Ebből következően a közterületen, a nyilvánosság előtt munkáját végző, intézkedő rendőr nem tekinthető nyilvános közszereplőnek csupán amiatt, mert a közhatalmi funkciót megtestesítő állami szerv alkalmazottja.

A Kúria vizsgálta a Ptk.¹¹, az Infotörvény¹², az Ügynöktörvény¹³ és az Rtv.¹⁴ összefüggéseit is. A Kúria véleménye úgy összegezhető, hogy az e törvényekben írt jogszabályi rendelkezések egyike sem ad felhatalmazást a közterületen, nyilvános helyen szolgálati feladatát teljesítő rendőrt, illetve munkáját végző más személyt felismerhető módon ábrázoló képmása hozzájárulása nélküli nyilvánosságra hozatalára. A közhatalmi tevékenység ellenőrizhetőségéhez, az átláthatóság biztosításához az intézkedő rendőrök képmásának nyilvánosságra hozatala nem szükséges, tevékenységük anélkül is bemutatható. A rendőri munkáról történő tájékoztatás az intézkedést végrehajtó személyek felismerhető, egyedileg beazonosítható képmásának bemutatása nélkül is megvalósítható. Az intézkedést foganatosító rendőr arcképe nem tekinthető közérdekből nyilvános adatnak, ugyanis az nem tartozik a rendőri szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy közfeladatának ellátásával összefüggő egyéb személyes adata körébe. Mindezek alapján – a Kúria döntése szerint – azt a kérdést, hogy a közterületen intézkedést végrehajtó rendőr egyedileg azonosítható, felismerhető képmása nyilvánosságra hozható-e, nem az Ügynöktörvény, illetve az Infotörvény rendelkezései, hanem a Ptk. 80. §-ának (2) bekezdése alapján kell megítélni.

¹¹ A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

¹² Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény

¹³ Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény

¹⁴ A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

6. Az új Polgári Törvénykönyv és az újságíró szakma álláspontja: immár a felvétel elkészítése is hozzájáruláshoz kötött

A helyzetten némiképp az új – jövőre hatályba lépő – Polgári Törvénykönyv is változtat. Kimondja ugyanis, hogy a képmás vagy hangfelvétel **elkészítéséhez** és **felhasználásához** az érintett személy hozzájárulása szükséges. Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és az elkészített felvétel felhasználásához **tömegfelvétel** és **nyilvános közéleti szereplésről** készült felvétel esetén.¹⁵ Látható, hogy az új Ptk. már nemcsak a felvétel felhasználásához, hanem az elkészítéséhez is megkívánja az érintett személy hozzájárulását. E mellett pedig a kivételek között – a közszereplés mellett – szerepelteti a joggyakorlatban és a bírói gyakorlatban kialakult ún. „tömegfelvétel” fogalmát.

Idén június 10-én, ebben a témakörben a Főszerkesztők Fórumának *Közérdekű magánügy?* című, a jövőre hatályba lépő polgári törvénykönyv személyiségi jogi részeit a sajtófotós szakma szempontjából tárgyaló kerekasztal-beszélgetésén a Magyar Fotográfusok Házában¹⁶ érdekes vélemények hangzottak el.¹⁷ Az eltérő véleményekből az vált nyilvánvalóvá, hogy ezzel az új szabályozással sincs minden rendben. A legtöbb résztvevő, főként az újságíró-szakma résztvevői kifogásolták ezt a változtatást, míg némelyek már a riport fotózás ellehetetlenüléséről, jövőbeni „megélhetési perekéről” beszéltek.

A kerekasztal-beszélgetés résztvevői közül Székely László, az új polgári törvénykönyv megalkotásáért felelős miniszteri biztos, akit időközben az alapvető jogok biztosává választott az Országgyűlés – elmondta, hogy ő ebben a vitában a liberálisabb álláspontot képviseli, szerinte „*a rendőr bizonyos értelemben közszereplő; az ember a mindennapokban az államhatalom képviselőjével leginkább rendőr képében találkozik és munkájának szerves része a nyilvánosság*”. Míg Péterfalvi Attila, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke lényegét tekintve még korábbi, adatvédelmi biztосként kialakított – és fentebb már ismertetett – álláspontját mondta el, miszerint „*Az infotörvény részletesen felsorolja, hogy a közfeladatot ellátó személy mely adatai nyilvánosak: neve, rendfokozata, azonosítója és kitüntetése. Az arca nem.*” Pataki Árpád, a Kúria Polgári Kollégiumának bírása pedig azt hangsúlyozta, hogy a rendőr a nyilvánosság előtt parancsot teljesít, a mun-

¹⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 2:48. § [A képmáshoz és a hangfelvételhez való jog]

¹⁶ <http://foszerkesztokforuma.org/2013/06/05/az-uj-ptk-es-a-sajtofoto-kerekasztal-beszelgetes-junius-10-en/>

¹⁷ http://index.hu/belfold/2013/06/12/lehet-e_arca_a_rendornek/; <http://foszerkesztokforuma.org/2013/07/03/kell-e-engedely-a-fotozashoz-pelda-es-ellenpelda-kulfoldrol/>

káját végzi, ezért sem tekinthető közszereplőnek. Ez utóbbi álláspontban a fentebb már szintén részletesen ismertetett Kúriai jogegységi határozat végkövetkeztetése látható. Az újságírói szakma résztvevői ezzel szemben úgy foglaltak állást, hogy a módosítás végső soron elbizonytalanító hatású lehet a szakma számára, ezért a jogszabály módosítását tartanák kívánatosnak.

7. A Panasztestület gyakorlata e tárgyban: az eljárásokban felhasználhatóak a felvételek

Annak megítélése során, hogy a panaszos által csatolt hang- vagy videofelvétel, illetve képfelvételek felhasználhatóak-e a Testület eljárásában, a Testület a Legfelsőbb Bíróság (ma már Kúria) korábbi gyakorlatára támaszkodott. A Legfelsőbb Bíróság e tárgyban – a rendeltetésszerű joggyakorlás követelményére (Ptk. 4. §) is utalva elsőként a BH1985. 57. szám alatt közzétett eseti döntésben adott iránymutatást. Kimondta, hogy a hangfelvételnek a bírósági vagy szabálysértési eljárásban bizonyítékként való előterjesztése felhasználásnak – nyilvánosságra hozatalnak – minősül és a felhasználás tényének megállapítása szempontjából közömbös az, hogy a hangfelvétel készítése a személyiségi jog megsértésével vagy ilyen jogsértés nélkül történt. Az igazság érvényesülésének biztosítása közérdek és a bizonyítás ezt a célt szolgálja. Nem lehet ezért a hangfelvétel felhasználását visszaélésnek tekinteni, ha ez a hangfelvétel felhasználójával szemben elkövetett jogsértéssel kapcsolatos bizonyítás érdekében történik. Erre tekintettel a Testület úgy foglalt állást, hogy a felvételek a Testület eljárásában bizonyító erővel rendelkeznek, azokat a Testület a vizsgálata során minden esetben felhasználja.

8. Rövid összegzés

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a jogi érvek számosabbak és súlyosabbak a mellett, hogy a rendőrök valóban nem tekinthetők közszereplőnek, ennél fogva a róluk készült felvételek csak hozzájárulásuk esetén hozhatóak nyilvánosságra. Nem történik azonban jogsértés, ha az állampolgárok ezeket a felvételeket hivatalos eljárások (polgári-, büntető-, szabálysértési- vagy akár a panasz eljárás) során használják fel a vélt vagy valós jogsértés bizonyítása céljából.

A jelen írás szerzője egyetért az adatvédelmi biztos azon véleményével is, hogy a képfelvételek készítésének kérdése és megítélése a rendőrök tekintetében, a vonatkozó jogszabályok alapján nem teljesen egyértelmű, ezért valóban felül kell vizsgál-

ni a sajtó-, az adatvédelmi és a rendőrségi törvényt is – ebben a vonatkozásban. Az az újságírói-szakmai álláspont is megállja a helyét, hogy – sajnálatos módon – az új Polgári Törvénykönyv fent hivatkozott rendelkezése sem vitt közelebb az egyértelmű jogi helyzethez, sőt annak valóban lehet egy elbizonytalanító hatása a médiában dolgozók felé. Azok a kritikák is meglapozottak, melyek szerint az új szabályozás nem differenciál kellően és lényegében generálisan megtiltja a képmás és a hangfelvételek esetében nemcsak a nyilvánosságra hozatalt, de magát az elkészítést is. Jogvédő szervezetek azon álláspontja is támogatásra érdemes, miszerint a kivétel (mégpedig az, hogy nincs szükség hozzájárulásra) nemcsak a közszereplőkre, de a közhatalmat gyakorlóakra is vonatkozzék. Álláspontom szerint ez a kiegészítés – polgári jogi oldalról – megnyugtató megoldást hozhatna ebben a kérdésben.

BUSCH BÉLA

A személyiség büntetőjogi védelme, különös tekintettel a fegyveres testületek keretében megvalósuló deliktumokra

V. rész

A cikksorozat I. része a személyiség jogi védelmének általános elvi és szociológiai alapjait, továbbá alkotmányjogi és polgári jogi eszközeit, valamint ezek érvényesülésének módjait vázolta.

A II. rész a büntetőjogi védelem elméleti alapjait, továbbá a szabadság védelmének eszközeit, valamint a legáltalánosabb törvényi tényállások szabályait ismertette.

A III. rész a titok szféra védelme elméleti alapfogalmait, a titok általános és különös fogalmait, nemeit és a megsértés, továbbá a védelem egyes eseteit, valamint a hatályos törvényi tényállásokat ismertette és vázolta.

A IV. rész a becsület, a jóhírnév, az emberi méltóság jogi védelmének elvi és történeti alapjait, illetve elsősorban a polgári jogi védelem keretében a gyakorlati eszközeit ismertette.

Jelen rész a becsület és az emberi méltóság büntetőjogi védelme konkrét eseteit és megoldásait, vagyis az egyes törvényi tényállásokat – rágalalmazás, becsületsértés, kegyeletsértés – ismerteti és mutatja be.

A cikksorozat következő része a valóság bizonyítása, mint büntethetőséget kizáró ok lényegét, jellegét, történetét, a bizonyítás sajátos módját és menetét mutatja be a dogmatikai és elméleti megközelítés mellett számos gyakorlati példával illusztrálva a problémákat.

A rágalmazás

A büntetőjog a becsület védelmét a rágalmazás, a becsületsértés és a kegyeletsértés törvényi tényállásainak megalkotásaival, büntetendővé nyilvánításával oldja meg.

A hatályos Btk. (2012. évi C. törvény) a rágalmazást az alábbiak szerint fogalmazza meg:

Btk. 226. § (1) Aki valakiről, más előtt, a becsület csorbítására alkalmas tényről állít, vagy híresztel, vagy ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést használ, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha a rágalmazást

- a) aljas indokból vagy célból,
 - b) nagy nyilvánosság előtt,
 - c) jelentős érdeksérelmet okozva
- követik el.

A rágalmazás *jogi tárgya* az ember becsülete, mint személyiségének lényeges alkotórésze.

A becsület elsősorban nem büntetőjogi, hanem etikai, szociológiai érték kategória. A büntetőjogi védelem szempontjából lényeges becsületfogalom ettől eltér, független az ember szociális értékétől, attól, hogy az egyén milyen társadalmi megbecsülést vívott ki.

Az emberi méltóság büntetőjogi védelmének igénye, az emberek közötti kulturált érintkezés minimumának megtartására irányuló igény büntetőjogi védelmet élvez akkor is, ha az egyén társadalmi kötelességeit elhanyagolta és életvitele, társadalomellenes cselekedetei folytán a társadalmi megbecsülésre méltatlanná vált.

A becsület, mint büntetőjogilag oltalmazott jogi tárgy két elemből tevődik össze.

A becsület fogalma egyrészt a társadalmi megbecsülést jelenti, a társadalom kedvező értékítéletét az ember egyedi tulajdonságairól, magatartásáról, társadalmi teljesítményéről.

A becsületfogalom másik összetevője az emberi méltóság, azaz az embernek olyan igénye, hogy úgy kezeljék, ahogyan általában az embert, ahogyan az megfelel a társadalomban kialakult kulturált érintkezési mód minimális követelményének. E kulturált érintkezési mód minimumának megvonása azonban a jogi szabályozás körén kívül esik, az az erkölcsi és a társadalmi együttélési normák feladata.

A becsület büntetőjogi fogalmának tárgyalta összetevői egymástól bizonyos mértékig függetlenek, de büntetőjogi védelmet egyaránt érdemelnek. Ennek alapján választja külön a törvény a becsület elleni támadások két változatát. Az egyén társadalmi megbecsülése, társadalmi értékelése ellen irányuló sértő cselekményekkel szemben a rágalmazás tényállása nyújt büntetőjogi védelmet, a becsületsértés címén

pedig elsősorban a személy, az egyén emberi méltóságát védi (ideértve a szabálysértési alakzatot is).

A rágalmazás a becsület elleni támadások társadalomra veszélyesebb változata.

A sértettről a társadalomban kialakult kedvező értékítéletnek, jó híre lerontásának, megváltoztatásának veszélyét váltja ki. A társadalmi tapasztalatok szerint ugyanis az emberek a tényállításoknak könnyebben hitelt adnak, jobban hisznek, mint a pusztán lealacsonyító kifejezéseknek, sértő gesztusoknak, ezért indokolt az elkülönített, a súlyosabb, s önálló bűncselekményként történő meghatározása.¹

A *bűncselekmény passzív alanya* természetes élő személy, jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező személyösszesség (személyek konkrét és zárt csoportja) lehet.

Természetes személyként sértett lehet bármely élő személy, gyermekkorú vagy kóros elmeállapotú személy is.

Halott személy vonatkozásában kegyeltsértés (Btk. 228. §) valósulhat meg.

A *jogi személy* fogalmát a Ptk. szabályai szerint kell értelmezni.

Mivel működésükkel kapcsolatban a jogi személyek is igényt tarthatnak a kedvező társadalmi értékítéletre, megbecsülésre nemcsak a képviselőjükben eljáró személyeket, hanem e minőségükben a jogi személyeket is megilleti a büntetőjogi védelem.

„*Személyösszességnek a személyek konkrét és zárt csoportját nevezzük, akiknek – a tagjaik egyéni kötelezettségeitől eltérő – kollektív társadalmi kötelezettségeik is vannak (például munkaközösségek, jogi személyiség nélküli gazdasági-polgári jogi társaságok stb.).*

Nem lehet sértett a személyek olyan csoportja, akiknek nincsenek kollektív társadalmi kötelezettségeik (például pusztán ezen az alapon egy meghatározott terület lakói, azonos foglalkozási ágak dolgozói, azonos nemhez, korosztályhoz tartozók stb.).”²

A rágalmazás passzív alanyának *konkrét és határozottan azonosítható személynek kell lenni*. Nem feltétlenül szükséges a sértett név szerinti megnevezése, az azonban igen, hogy a megjelölés vagy körülírás ne csak általánosságban tett, hanem olyan legyen, amelyből a sértett személye bárki számára határozottan felismerhető.³

A Legfelsőbb Bíróság határozata szerint: „*A becsület csorbítására alkalmas tényállítás akkor is alkalmas a rágalmazás vétségének a megvalósítására, ha a sértett neve a sajtóközleményben nem szerepel, de a sértett kiléte egyértelműen azonosítható. A sajtóközleményben vagy a könyvben megvalósult rágalmazó tényállítás*

¹ Vö.: BH 1999. 9.

² VIDA (1999), 190.

³ KISS (1998), 496–497.

esetén a magánvádlónak nem kell tételesen bizonyítania, hogy a cselekmény elkövetése, illetőleg az elkövető kiléte pontosan mely időpontban jutott a tudomására, hanem elegendő annak a valószínűsítése is.”⁴

A rágalmazás *elkövetési magatartásai* a tény állítása vagy híresztelése, illetve ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata.

A *tényállítás* egy személyes tudomásszerzésen alapuló közlés, valamely megtörtént, vagy a jelenben történő jelenségről vagy állapotról, amely konkrét személyre vonatkozik.

A Legfelsőbb Bíróság több határozata szerint: a tényállítás körébe tartozik az ember tudatállapotára, tudattartalmára vonatkozó állítás is.⁵

Más jogeset szerint azonban a bírálat, a kritika, a véleménynyilvánítás ténybeli valóságtartalma a büntetőeljáráásban nem esik a „tényállítás” fogalma alá, ezért az ezt tartalmazó nyilatkozat nem alkalmas sem a rágalmazás, sem a becsületsértés megállapítására, azonban a gyalázkodó jellegű és az emberi méltóság sérelmével járó nyilatkozatok még abban az esetben is bűncselekmény megvalósítására alkalmasak, ha azok – formálisan – kritikai megjegyzésként kerülnek nyilvánosságra.

A konkrét eset tényállása szerint a külföldön élő M. Á. magyar állampolgár tollából 1991-ben az Interseas Editions nevű kiadó gondozásában megjelent „Összesküvés: A Nietzschei Birodalom” című történelmi tanulmányként egy könyv.

A napilap 1992. június 27-i száma reggeli kiadásának egyik cikkében az első mondat így hangzik: „Június 24-én hírt adtunk arról, hogy az »Összesküvés: A Nietzschei Birodalom« című antiszemita könyv emigráns szerzője M. Á., egy párizsi bíróságon beperelte G. Gy.-t.”

M. Á., a napilap főszerkesztője és felelős szerkesztője ellen a kerületi bíróságon nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazás vétsége miatt tett feljelentést. Az eljárást mind az első, mind pedig a másodfokú bíróság megszüntette, mert az inkriminált kijelentések egy műre vonatkozó kritika, bírálat során hangzottak el, ami megengedett még abban az esetben is, ha azok kifogásolhatók és esetleg a szerző érzékenységét sértik.

Az tehát, hogy a cikk írója a szóban forgó irodalmi műre vonatkozóan – pozitívnak nem mondható – kritikai megállapítást tett, még akkor sem adhat alapot a rágalmazás megállapítására, ha az egyébként a szerző érzékenységét sérti. Természetesen a bírálatnak vannak határai, nyilvánvaló, hogy az nem mehet el a gyalázkodó jellegig, amikor már az elbírált személy emberi méltóságának a sérelmével jár,

⁴ BH 1994. 8.

⁵ Vö.: BH 1994. 171.

ugyanakkor nem tartalmazhat a bírálathoz elengedhetetlenül szükségeseken túlnemő, a becsületérzést sértő kijelentéseket.⁶

Jövőbeli esemény állítása nem tényállítás, hanem feltételezés, így nem a rágalmazás, hanem esetleg a becsületsértés megállapítására alkalmas.⁷

Az általánosságban használt kifejezések (például tolvaj) a magatartásra vonatkozó konkrét utalás hiányában nem alapozzák meg a rágalmazás megállapítását.⁸

Tény híresztelése – mások tapasztalatára, ismeretére hivatkozással tett tényállítást, vagy mások által tett tényállítás továbbadását, közvetítését jelenti (például „azt mondják, X. lopott a vállalatnál”).

A tényállás megvalósulása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a híresztelés kérdésfeltevés formájában hangzik-e el, vagy a híresztelő állást foglal-e a tény valóságára tekintetben.⁹

A Legfelsőbb Bíróság szerint „a rágalmazás szempontjából a híresztelés fogalma alá esik valamely becsület csorbitására alkalmas tény továbbadása, továbbítása vagy közvetítése, függetlenül attól, hogy a híresztelő a tényállítás való vagy valótlan volta kérdésében állást foglalt-e”.¹⁰

Ha valakiről azt mondják, hogy hülye, a közfelfogás a kijelentést sértésként értéke-li ugyan, de senki nem gondol arra, hogy az illető valóban elmebeteg, de ha azt állítja, hogy a sértettet valamikor a Hárshgyi Elmeógyógyintézetben kezelték a zárt osztá-lyon, az ilyen kijelentés alapul szolgálhat a sértett elmeállapotának kétségbevonására.

„A rágalmazásnak híreszteléssel elkövetése esetén annak a személynek a büntetőjogi felelősségét kell vizsgálni, aki a sértő, a becsület csorbitására alkalmas tényállást vagy tényre közvetlenül utaló kijelentést nyilvánosan, mások előtt továbbadta, közzétette; a mások becsületét csorbitó tényközléseket tartalmazó újságcikk állításaiért a cikk szerzője akkor is felelős, ha a cikk állításait megalapozó ismereteit mástól szerezte, minthogy a »híresztelés« önálló elkövetési magatartásként történt törvényi megjelölése folytán a közzététellel ő válik a cselekmény alanyává. Az ezzel ellentétes jogértelmezés a sajtó munkatársait egyértelműen felhatalmazná mindennemű sértő – valós vagy valótlan – tényközlés publikálására, ha azok más nyilatkozók közléséből származnának. Az újságírói felelősség ilyen kiiktatása a büntetőjogi szabályozással is ellentétes, de az alapvető sajtóetikai normákkal sem lenne összeegyeztethető.”¹¹

⁶ Vö.: BH 1994. 300.

⁷ KISS (1998), 497.

⁸ KISS (1998), 497.

⁹ VIDA (1999), 191. Ld. még KISS (1998), 498.

¹⁰ BH 1992. 226.

¹¹ BH 1992. 75.

Ilyen volt az az eset, amelyben egy újságcikkben többek között olyan tényállítások szerepeltek, amelyek szerint az egyik magánvádló üldözési mániában szenved, ritkán mond igazat, minden munkatársát cselédnek tekinti, élelmézésüket a párt állja és a pozíciójukból eredően munka nélküli jövedelemre tettek szert.¹²

Összefoglalva: a valótlan, sértő tényközlések híresztelése minden esetben kimezíti a Btk. 179. §-ának (1) bekezdésébe ütköző rágalmazás törvényi tényállását, akkor is, ha a híresztelő közzétett ismereteit másoktól szerezte.

Más kérdés, hogy – éppen a hiteles tájékoztatás, valamint a szabad véleménynyilvánítás érdekében – közzétehetőek valós – bár sértő – tények is akkor, ha az ilyen tények közlését (híresztelését) közérdek vagy jogos magánérdek indokolja (vö. Btk. 182. §).

A tények híresztelése ugyanis önálló elkövetési magatartási fordulat, amelynek alapján a híresztelő önálló büntetőjogi felelősséggel tartozik (adott esetben előfordulhat az is, hogy a tényt állító a valóság bizonyítása miatt nem büntethető, a híresztelő vonatkozásában pedig – a jogos érdekléssel már nem indokolható híresztelés miatt – a valóság bizonyítása már nem engedhető meg).¹³

„Tényre közvetlenül utaló kifejezés használata – az objektív valóság tényköréből egy olyan kifejezéssel történő tényre utaló kiemelés, amely logikailag, körülírás nélkül is az egész ténykörre utal. A kifejezés használata esetén általában a körülmények elemzése alapján lehet eldönteni, hogy közvetlenül a tényre utalás, vagy becsületsértő kijelentés történt-e (például ha lopások történtek a vállalatnál: rágalmazást valósít meg a szobába belépő sértettre tett az a kijelentés, hogy »na, megjött a vállalat szarkája«, de becsületsértés az olyan kijelentés, hogy »az ilyen ember lopós«).”¹⁴

A tényre közvetlenül utaló kifejezés használata esetén a tényből valamilyen jellemző mozzanatot kiemelnek úgy, hogy abból az egész eseményre, történésre logikailag következtetni lehet.

Az elkövetési magatartás ez esetben egy-egy jelzővel, vagy egy elejtett szóval is megvalósulhat.¹⁵

Az elkövetési magatartás tipikusan szóban valósul meg, de megtörténhet írásban, rajzos ábrázolással, fénykép megmutatásával, magnetofon vagy videofelvétel lejátszásával stb.¹⁶

¹² BH 1992. 75.

¹³ VIDA (1999), 191.

¹⁴ VIDA (1999), 191.

¹⁵ KISS (1998), 498.

¹⁶ VIDA (1999), 191.

Az elkövetés módja az, hogy a tényállításnak, tényhíresztelésnek *mások előtt kell történnie*, és közömbös a bűncselekmény megvalósulása szempontjából, hogy a sértett jelen van-e vagy sem.

Azt azonban vizsgálni kell, hogy a kijelentésekről mások ténylegesen tudomást szereztek-e (például mások előtt, de idegen nyelven állított tény a becsület csorbítására nem alkalmas).

A joggyakorlat – szerintem vitatható – megállapítása szerint: „[a] *becsület csorbítására alkalmas tényállítás nem tekinthető »más« előtt megvalósultnak, ha a vezető munkakörével kapcsolatos tevékenysége során az üzemi titoktartásra kötelezett munkatársának diktálja le azt a felszólítást, amely a kifogásolt tényállást tartalmazta*”.¹⁷

Nyílt levelezőlapon közölt becsületcsorbításra alkalmas tényállítás – mivel a levél tartalmát bárki megismerheti – rágalmazás, míg ugyanez a magatartás zárt, a sértettnek címzett levélben csak a becsületsértés megállapítására alkalmas.¹⁸

A rágalmazás megállapításának feltétele az is, hogy az állított tény *a becsület csorbítására alkalmas legyen*. Ehhez a sérelem bekövetkezésének absztrakt lehetősége is elegendő, a becsület csorbulásának a bekövetkezése nem szükséges.

Az, hogy a tényállítás a becsület csorbítására alkalmas-e, mindig az adott helyzetben dönthető el, amelynek vizsgálata esetén sohasem lehet mellőzni a társadalomban kialakult általános felfogás elemzését.¹⁹

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint ugyanis: „*A becsület mint büntetőjogi védelemben részesülő jogi tárgy két elemből tevődik össze: egyrészt a társadalmi megbecsülést, másrészt az emberi méltóságot foglalja magában. A társadalmi megbecsülés az emberről, egyéni sajátosságairól, egyéni tulajdonságairól, magatartásáról, személyes értékeiről a környezetében kialakult társadalmi értékítéletet jelenti; az emberi méltóság pedig az egyénnek azt az igényét fejezi ki, hogy olyan elbírálásban részesítsék, amely a társadalomban kialakult érintkezési forma minimális követelményének megfelel. Azt, hogy valamely állítás a becsület csorbítására alkalmas-e, nem a sértett szubjektív értékítélete, egyéni megítélése, érzelmi beállítottsága, esetleges érzékenysége alapján kell megítélni, hanem annak van meghatározó jelentősége, hogy a tényállítás az objektív értelmezés alapján és a társadalomban kialakult általános felfogás szerint alkalmas-e a becsület csorbítására. Közömbös az is, hogy az adott elkövetési körülmények között a tényállítás a sértett*

¹⁷ BH 1981. 438.

¹⁸ Vö.: KISS (1998), 499. Hasonlóan VIDA (1999), 193.

¹⁹ KISS (1998), 499.

becsületérzését sértheti-e. A becsület csorbítására való alkalmasság ugyanis a sérelem absztrakt lehetőségét jelenti. Önmagában a terheltnek az a kijelentése, amely szerint a korábbi rendszerben a sértett párttitkár volt, a társadalomban kialakult közfelfogás szerint az egyén becsületét nem csorbítja, a társadalom rosszallását, negatív társadalmi értékítéletet nem vált ki."²⁰

A Legfelsőbb Bíróság kifejtette azt is, hogy „A rágalmozás jogi tárgya: az emberi becsület, mely egyrészt az egyén társadalmi megbecsülését, másrészt az emberi méltóságot foglalja magában; a tényállitásnak (híresztelésnek) a becsület csorbítására való alkalmassága pedig a sérelem absztrakt lehetőségét jelenti. Összhangban azzal, hogy a becsület csorbítására alkalmasság a rágalmozás bűncselekménye törvényi tényállásának az objektív ismérve, a joggyakorlat szerint a becsület csorbítására való alkalmasság kérdésében viszont nem a sértett (szubjektív) megítélésének, hanem a társadalomban kialakult általános (objektív) felfogásnak van jelentősége.”²¹

A hivatkozott határozatban megállapított tényállás szerint: 1994. 05. 14-én T. városban, a helyi kultúrházban választási nagygyűlést tartottak. A nagygyűlésen részt vett a terhelt is, aki ebbe a választási körzetbe tartozó édesapját kísérte el. A gyűlésen felszólalt a magánvádló, aki felszólalásában egyebek között azt taglalta, hogy miért nem lett a korábbi kormány tagja. A felszólalás közben a mintegy 25–30 m hosszú terem közepe táján álló terhelt a jelenlevő mintegy 400 főnyi hallgatóság előtt a következő kijelentést tette: „Őn nem azért nem lett miniszter, mert Ön nem akarta, hanem mert a miniszterelnök kijelentette: »amíg ő a miniszterelnök, addig olyan III/III-as ügynök, mint Ön, nem lehet a kormány tagja.«”²²

A Legfelsőbb Bíróság szerint „Az adott esetben a terhelt a rágalmozás bűncselekményét lényegében azzal valósította meg, hogy nagyobb nyilvánosság előtt a sértett magánvádlóról azt híresztelte: ügynök volt az Államvédelmi Hatóság alkalmazásában. Ennek a ténynek híresztelése vitathatatlanul alkalmas a becsület csorbítására, a magánvádló társadalmi megítélésének kedvezőtlen irányú befolyásolására és arra, hogy a sértettről, tulajdonságairól, személyes értékeiről a környezetében kialakult kedvező társadalmi megítélést rontsa. Annak más előtt való híresztelésének ugyanis, hogy valaki III/III-as ügynök – tehát quasi »besúgó« – volt, a társadalomban kialakult általános erkölcsi és közfelfogás szerint negatív tartalma van. Az ilyen negatív tartalmú tényállitás, híresztelés pedig az egyén társadalmi megítélésének a kedvezőtlen irányú befolyásolására objektíve alkalmas. Annak, hogy az objektíve a becsület csorbítására alkalmas tény állítását, híresztelését a

²⁰ BH 1999. 9., BH 1998. 412.

²¹ Vö.: BH 1998. 412.

²² Vö.: BH 1998. 412.

*sértett önmagára nézve sértőnek találja-e, a bűncselekmény megvalósulása szempontjából nincs jelentősége. Hasonlóképpen nincs jelentősége annak sem, hogy a társadalom más tagjai az ilyen tény állítását, híresztelését alkalmasnak tartják-e a becsület csorbítására. Ebben a kérdésben ugyanis objektív, a társadalomban kialakult általános felfogás és megítélés az irányadó. Mindezekből következően, a terhelt által a tényállásban rögzített annak a ténynek a híresztelése, mely szerint a magánvádoló III/III-as ügynök volt: alkalmas a becsület csorbítására.*²³

Nem találta viszont a becsület csorbítására alkalmasnak a Legfelsőbb Bíróság a polgármesteri hivatal által lefolytatott birtokháborítási eljárás során az ügyfélnek azt a kijelentését, mely szerint azért tartja zárva a szobája ajtaját, mert attól tart, hogy a férje és annak édesanyja – a magánvádoló – a szobába bemenne turkálnak a holmijai között.

Amennyiben a becsület csorbítására objektíve alkalmas kijelentés a birtokháborítási eljárás során az ügyintéző kérdésére, az ügy tárgyával összefüggésben, szóban vagy írásban hangzott el, és a kijelentés megtétele az ügy elbírálása érdekében szükséges keretben történt: jogellenesség hiányában bűncselekmény nem valósul meg. Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy a kijelentés megtételének a körülményeire figyelemmel *akkor sem lehetne bűncselekmény (vagy szabálysértés) elkövetése megállapítható, ha a kijelentés általában alkalmas lenne a becsület csorbítására.* A terhelt ugyanis a fenti kijelentést birtokháborítási ügy tárgyalásai során, az ügyintéző kérdésére tette és a kijelentés során annak adta indokát, hogy miért tartja zárva szobája ajtaját, ami egyébként a birtokháborítási ügy tárgya volt.²⁴

A büntetőjogi felelősség szempontjából annak nincs jelentősége, hogy az elkövető a híresztelt tény valósága vagy valótlansága tekintetében állást foglalt-e.²⁵

Általában alkalmas a becsület csorbítására az olyan tény állítása és híresztelése, amely – valósága esetén – büntető, szabálysértési vagy fegyelmi eljárás megindításának alapjául szolgálhat a sértett ellen. Ezt meghaladóan azonban a becsület csorbítására alkalmas az olyan tény állítása, híresztelése is, amely az emberi méltóságot támadja, vagy amely alkalmas arra, hogy a sértettéről, a tulajdonságairól, a magatartásáról, a személyes értékeiről a környezetében kialakult kedvező társadalmi megítélést kedvezőtlen (negatív) irányban befolyásolja.²⁶

A napilapban az ún. olvasói levelek körében közölt viták során tett tényállítások – amennyiben azok nem lépik túl a véleménynyilvánítás, kritika határát és nélkü-

²³ Vö.: BH 1998. 412.

²⁴ Vö.: BH 1998. 470.

²⁵ BH 1992. 226. II.

²⁶ BH 1998. 317.

zik a gyalázkodó, megszegényítő jelleget – nem szolgálhatnak alapul a rágalmazás megállapítására.²⁷

Nem feltétele a rágalmazás bűncselekménye megvalósulásának az, hogy a hátrányos következmény – a becsület csorbulása – ténylegesen bekövetkezzék. Ugyancsak közömbös, hogy a tényállítás, a híresztelés a sértett becsületézését ténylegesen sértette-e; a becsület csorbítására alkalmasság ugyanis a sérelem absztrakt lehetőségét jelenti.²⁸

A sértő tényállítások és tényre közvetlenül utaló kifejezések használatának a rágalmazás megvalósulása szempontjából történő vizsgálata során a sérelmezett szöveg összefüggéseinek értékelése nem mellőzhető.

Ennek keretében nemcsak a kiemelt mondatokra, kifejezésekre kell kitérni, hanem azokat a teljes szövegösszefüggésekben kell elemezni. Meg kell határozni mindenekelőtt azt, hogy a magánvádlók által sérelmezett tényállítások közül melyek sértők és melyek nem.²⁹

A rágalmazás *szándékos* bűncselekmény, de nem feltétele, hogy az elkövető tudata átfogja az általa tett vagy híresztelt tényállítás hamis (valótlan) voltát. Elegendő a tényállítás becsület csorbítására való alkalmasságának a tudata, attól függetlenül, hogy az elkövető az állított (híresztelt) tény valóságtartalma tekintetében tévedésben volt-e vagy sem.³⁰

A joggyakorlat szerint: *„a rágalmazásnak nem tényállási eleme a becsület csorbítására alkalmas tényállítás valósága vagy valótlansága, ezért az állított tény valóságát megillető ténybeli tévedés a bűnösség szempontjából közömbös; a szándékosság megállapítása szempontjából elegendő, ha az elkövető tudata átfogja a tényállítás becsület csorbítására alkalmas voltát”*.³¹

Ez volt a helyzet abban az esetben, amelynek során a vádlott újságban megjelent nyilatkozata szerint: „A B. Rt. adományként több ezer »B. csepp plusz«-t ajánlott fel a Vöröskeresztnek, hogy ossza szét a rászorulóknak. A Vöröskereszt megyei szervezete 1500 darabot kapott a karitatív céllal felajánlott termékből. Csakhogy a szervezet pénzért árulja a térítésmentes készítményeket.”

A rádióban tett nyilatkozat ezt tartalmazta: „A B. Rt. akciójáról a magángyógy-szerészek siófoki kongresszusán hallottam, ahol kiderült, hogy az rt. adományként ajánlotta fel a Vöröskereszten keresztül a rászorulóknak a B. csepp pluszt. Ugyanakkor a megye több vöröskeresztes irodájában tapasztaltam, hogy pénzért forgal-

²⁷ Vö.: BH 1998. 317.

²⁸ Kiss (1999), 499.

²⁹ Vö.: BH 1992. 75.

³⁰ Vö.: BH 1992. 226.

³¹ BH 1999. 540.

mazzák a készítményt, mindez törvényt sértő, emellett a Vöröskereszt adócsalást követ el, mert számla nélkül árusítja a terméket, mintegy 600 000 forint értékben.”

A Magyar Vöröskereszt megyei szervezete a terhelt ellen a sajtónyilatkozatokban tett tényállítás miatt, amely szerint „a szervezet pénzért árulja a térítésmentes készítményeket”, magánindítványt terjesztett elő.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a terheltnek a fenti kijelentése a rágalmazás tényállását kimerítette, mert a jóhiszemű tévedés – ti. hogy a Vöröskereszt a kérdéses készítményeket nem térítés ellenében osztogatta – a rágalmazás tényállásával nincs kapcsolatban: a tényállás az objektíve valótlan tényállítással valósul meg és a fenti tényállítás a becsület csorbítására alkalmas.³²

Nem eleme az alapeset tényállásának a becsület csorbítására, illetve a sértésre irányuló *célzat*, valamint a cselekmény *motívuma* (hogy rosszat vagy jót akart-e), az aljas célzat vagy motívum azonban a minősített eset megvalósulását eredményezi.³³

Kizárja a tényállítás jogellenességét például az, ha hivatalos személy az ügyintézés során hivatali hatáskörében hozott határozatában, szóbeli nyilatkozatában állít, vagy állapít meg olyan tény, amely a becsület csorbítására objektíve alkalmas, feljelentési kötelezettség teljesítése; továbbá a peres felek, jogi képviselőik tényelőadásaival kapcsolatos esetek, ha nem tartalmaznak szükségtelen, gyalázkodó tényállításokat; az eseményekről, hatósági vagy más eljárásról történő közérdekű, vagy tájékoztató jellegű sajtótudósításban, sajtóközleményben tett tényállítások esetei, ha azok tartalma tárgyilagosan az eljárást folytató hatóságoktól vagy más szervektől kapott adatokon nyugszik, stb.³⁴

A Legfelsőbb Bíróság kifejtette: „A társadalomra veszélyesség hiányában nem valósul meg a rágalmazás, ha a fontos közfeladatot ellátó települési képviselő a hivatalos eljárása során a közélet tisztaságának megóvása érdekében tesz az önkormányzat testülete előtt olyan bejelentést, amely a sértettre elmarasztaló lehet.”³⁵

Ugyanakkor az újabb bírói gyakorlat szerint: „A becsület csorbítására objektíve alkalmas tények állítása, híresztelése vagy az ilyen tényekre közvetlenül utaló kifejezések használata abban az esetben is megvalósítja a rágalmazást, ha azok a közérdek vagy a jogos magánérdek védelme céljából az állami és társadalmi szervekhez intézett panaszok, bírálatok és bejelentések formájában történnek, de objektíve valótlanak; ilyen esetben csak a valóság bizonyításának a sikere vezethet az elkövetőnek a büntethetőséget kizáró okból való felmentésére.”³⁶

³² BH 1999. 540.

³³ VIDA (1999), 194.

³⁴ VIDA (1999), 193–194.

³⁵ BH 1998. 570.

³⁶ BH 1998. 270.

Szintén jogellenesség hiányában nem állapította meg a Legfelsőbb Bíróság a rágalmazás vagy becsületsértés megvalósulását, amikor a hivatalos személy az ügyintézés során, hivatali hatáskörében hozott határozatában a becsület csorbítására objektíve alkalmas tényt állított vagy kifejezést használt. Ebben az esetben a terhelt, a főváros egyik kerületi tanácsának vb. titkáráként a magánvádló panaszára hivatali minőségben kivizsgálta a magánvádló nevelőszülői feladatokra való alkalmasságát és a vizsgálat eredményéről levélben tájékoztatta őt. Ebben a levélben a terhelt egyebek között a következőket írta: „Összeegyeztethetetlennek tartom a segélyezési kérelmeit és máskor, más helyen (például a GYIVI nevelőszülői hálózaton) viszont a rendkívüli jó anyagi körülményeire való hivatkozást, mert az az érdek, abban a helyzetben azt kívánta meg. Ez nem más, mint a tények különböző aspektusból történő tudatos ferdítése, a hatóság félrevezetése.”

A magánvádló különösen a „hatóság félrevezetése” tényállítás miatt tett feljelentést. A magánvádló három kiskorú gyermeke eltartása érdekében rendszeres nevelési segélyt, saját jogán pedig szociális segélyt igényelt a kerületi tanácstól nehéz anyagi helyzetükre hivatkozással, másfelől azonban ugyanebben az időben a Gyermek- és Ifjúságvédelmi Intézethez (GYIVI) küldött kérelmében hivatásos nevelőszülőnek jelentkezett házastársával együtt, hangsúlyozva a család kedvező anyagi körülményeit.

Az állandó bírói gyakorlat szerint a hivatalos személy által, az ügyintézés során és azzal összefüggésben, a hivatali hatáskörben tett megállapítás – jogellenesség hiányában – becsületsértést vagy rágalmazást nem valósít meg.

A hivatali hatáskörben eljáró hivatalos személyeknek ugyanis vizsgálataik során, az eljárás eredményeként sokszor kell olyan tényeket leszögezniük, ténybeli következtetéseket levonniuk és megállapításokat tenniük, amelyek a rágalmazás vagy a becsületsértés vétségének, illetőleg a becsületsértés szabálysértésének a törvényi tényállásába illeszkednek ugyan, de a hivatali működésből eredő jogok gyakorlása, illetve köteleességek teljesítése, mint büntethetőséget kizáró ok a cselekmény jogellenességét kizárja, és így bűncselekmény nem valósul meg.

Az adott levélben a terhelt a magánvádló kérelmét elutasító határozatát indokolta meg, ennek során részletes indokát adta annak, hogy miért nem találta alkalmasnak az államigazgatási hatóság a feljelentőt a nevelőszülői feladatok ellátására.

Az a megállapítás, hogy „a tények különböző aspektusból történő tudatos ferdítése, a hatóság félrevezetése”, nem lépte túl az indokolási kötelezettség határait és ezért sem önmagában, sem a levél egészét figyelembe véve nem jogellenes.

Nyilvánvaló, hogy lehetetlenné tenné az államigazgatási ügyintézés, az önkormányzati szervek zavartalan működését, ha a hivatalos személyeknek mindenkor

attól kellene tartaniuk, hogy a hivatali működésük során tett megállapításaik büntetőjogi következményekkel járnának.

A hivatalos személyek által tett, becsület csorbítására alkalmas tényállítások csak akkor valósítanak meg bűncselekményt, ha azok arra irányulnak, hogy bárki-nek jogtalan hátrányt okozzanak, vagy jogtalan előnyt szerezzenek.

Ez esetben sem rágalmazás vagy becsületsértés vétsége, hanem a Btk. 305. §-a szerinti hivatali visszaélés büntette valósulhat meg, mely az adott esetben fel sem merülhet.³⁷

Jogellenességet kizáró okként fogható fel a valóság bizonyítása is (229. §). Ha azonban bűncselekmény hiányában történő felmentésnek van helye, a valóság bizonyításának – mint büntethetőséget kizáró oknak – a vizsgálata szükségtelen, így abban az esetben is, amikor a társadalomra veszélyesség hiányában nem valósult meg a rágalmazás, ha a fontos közfeladatot ellátó települési képviselő a hivatalos eljárása során a közélet tisztaságának megóvása érdekében tesz az önkormányzat testülete előtt olyan bejelentést, amely a sértettre elmarasztaló lehet.³⁸

A társadalomra veszélyességben történő tévedés gyakorlati problémaként vetődhet fel a rágalmazással kapcsolatban. Ebben a tekintetben a Legfelsőbb Bíróság a Btk.-ban általánosan megfogalmazott szabályt ismétli meg, amely szerint a tényállítás társadalomra veszélyességében való tévedés kizárólag abban az esetben vezethet a terhelt felmentéséhez, ha az elkövetőnek e téves feltevésre alapos oka volt.³⁹

A ténybeli tévedés ugyan a vonatkozó tény tekintetében a szándékosságot – a szándék értelmi oldalának a meglétét – kizárja, de ez a rágalmazásnak (minthogy akár a valós, akár a valótlan tényállítás is tényállásszerű) nem eleme, ezért a szándékosság megállapításának sem feltétele a tényállítás valótlanságának a tudata. Az elkövetés szándékosságának a megállapításához mindössze annyi szükséges, és ez egyben elégséges is, hogy az elkövető tudata fogja át tényállításának a becsület csorbítására alkalmas voltát. Ez az álláspont egyébként szoros logikai egységben van a rágalmazás esetében a sajátos büntethetőséget kizáró okkal: a valóság bizonyításával.

Rágalmazás esetén csak a becsület csorbítására alkalmas tényállítás bebizonyítottan valós volta eredményezheti a büntethetőséget kizáró ok megállapítását. Nem eredményezheti a terhelt felmentését a társadalomra veszélyességben való tévedésre hivatkozás sem. Az kétségtelen, a ténybeli tévedés a társadalomra veszélyesség tudatát is befolyásolhatja, mégpedig azáltal, hogy az elkövető esetleg a cselekmé-

³⁷ Vö.: BH 1991. 338.

³⁸ BH 1998. 570.

³⁹ BH 1999. 540.

nye egészét jellegében tévesen értékeli, azt nem tartja jogellenesnek vagy erkölcs-telennek.

A terhelt magatartása társadalomra veszélyességét illető tévedése azonban – amely a ténybeli tévedéssel szemben nem a szándékot zárja ki – csak abban az esetben mentesít a büntetőjogi felelősség alól, ha a társadalomra veszélyesség hiányának téves feltevésére alapos oka volt (Btk. 20. § (2) bek.).

A *cselekmény befejezett* a tényközlés más előtti elhangzásával, vagy azzal, hogy a szóbeli közlésen kívüli magatartással megvalósított egyéb tényközlés esetén a tény állítása, híresztelése más személy tudomására jutott.

A *bűncselekmény elkövetője tettesként* bárki lehet, elvileg a hivatalos személyként eljáró személy is. Ha azonban a hivatalos személy a működése során, e minőségével visszaélve azért valósít meg rágalmazást, hogy jogtalan előnyt szerezzen, vagy jogtalan hátrányt okozzon, cselekménye hivatali visszaélésként minősül.⁴⁰

A bűncselekmény magánindítványra, illetve bizonyos esetekben kívánatra üldözendő (Btk. 231. §).

A Legfelsőbb Bíróság szerint „*a rágalmazás vétsége miatt folyamatban levő büntetőügyben nem indokolt a büntetőeljárásnak a társadalomra veszélyesség csekély fokára – mint büntethetőséget kizáró okra – hivatkozással való megszüntetése, ha a polgármesteri hivatal előtt folyamatban levő birtokháborítási eljárás során a terheltnek a magánvádló becsületének csorbítására alkalmas és bűncselekmény elkövetésével terhelő tényállításai nem álltak összefüggésben a birtokvíta tárgyával és az ügy elbírálására nem voltak kihatással*”.⁴¹

Az *elhatárolási kérdések* körében ki kell emelni, hogy amennyiben „valamely speciális tényállásban jelentkezik a becsületcsorbításra alkalmas tényállítás, úgy ez a speciális bűncselekmény valósul meg. Ilyen bűncselekmény lehet: például a hamis tanúzás (elhatárolás: a becsület csorbítására alkalmas valótlan tényállítás az ügy lényeges körülményeire vonatkozik és a tettesnek a Btk. 272. §-a szerinti pozíciójában hangzik el).”⁴²

A *rágalmazás és hamis vád* elhatárolása: tényállási elemek alapján oldható meg.

Bűncselekményre vonatkozó hamis vád valósul meg, ha a bűncselekményre vonatkozó tényállítás valótlan és az hatóság előtt történik; akár szándékos, akár gondatlan a hamis vád. Ha a bűncselekményre vonatkozó valótlan tényállítás mellett ugyanakkor a bűncselekményre nem vonatkozó, de a becsület csorbítására alkalmas más tényállítások is történnek, a hamis vád mellett a rágalmazást beolvadás (konszumpció) folytán csak látszólagos halmazatnak tekinthetjük.

⁴⁰ VIDA (1999), 194.

⁴¹ BH 1999. 4.

⁴² VIDA (1999), 197.

A hatóság előtt tett bűncselekményre vonatkozó valótlan tényállítás csak akkor valósíthat meg rágalmazást, ha az valótlan ugyan, de a tettes olyan okot is közöl, amely miatt mégsem indulhat büntető eljárás és így a hamis vád nem valósulhat meg (például úgy közöl valótlan tényállítást, hogy az elkövetési időre tekintettel annak büntethetősége már elévült), vagy abban az esetben, ha a feltételezése ellenére bűncselekményt megvalósító valótlan tényállítás mégsem minősíthető bűncselekménynek és ezért nem valósul meg hamis vád.

Ha a hamis vád szabálysértésre vagy fegyelmi vétségre vonatkozik, rágalmazás valósul meg, ha a tényállítás nem a Btk. 269. §-ában írtaknak megfelelő hatóság előtt történik, vagy – mivel a hamis vád ezen alakzatai csak szándékosan követhetők el – a szabálysértéssel vagy a fegyelmi vétséggel hamisan vádolás gondatlan; feltéve, hogy a tényközlés nem pusztán az igazgatási szabályok megsértésére vonatkozik, hanem olyan tényállítás, amelynek erkölcsi tartalma is van és ezért a becsület csorbítására alkalmas.

Bűncselekményre, szabálysértésre vagy fegyelmi vétségre vonatkozó tényállítások esetében is rágalmazás valósul meg, ha az nem a Btk. 268. §-ában, illetve 269. §-ában meghatározott hatóság előtt, hanem a sértetten kívül más előtt történik. Ha viszont kizárólag a sértett előtt történik, a cselekmény becsületsértésnek minősül.⁴³

Az azonos sértett sérelmére, azonos alkalommal elkövetett [...] rágalmazást és tettelesen elkövetett becsületsértést bűnhalmazatban kell megállapítani.⁴⁴

Ugyanazon sértett sérelmére többszörösen megvalósított cselekmény egyazon alkalommal és akaratelhatározásból való cselekvés esetén természetes, különböző időpontokban való elkövetéskor folytatódólagos egység keletkezik.⁴⁵

Minősített esetet valósít meg az aljas indokból vagy célból, a nagy nyilvánosság előtti, illetve a jelentős érdeksérelmet okozó elkövetés. Ezek közül – az értekezés más részeiben kifejtettekre figyelemmel – a nagy nyilvánosság fogalma igényel további magyarázatot:

Nagy nyilvánosság előtt valósul meg a rágalmazás:

– Ha az elkövetés időpontjában jelenlevő meghatározatlanul nagyobb számú személy előtt valósul meg – akiknek létszáma egyszerű ránézéssel nem állapítható meg –, vagy fennáll a lehetősége (például a jelenlevők állandó cserélődése folytán), hogy a tényközlésről nagyobb, vagy előre meg nem határozható számú személy szerez tudomást.

⁴³ VIDA (1999), 197–198.

⁴⁴ BH 1981. 48.

⁴⁵ KISS (1998), 505.

Az azonban, hogy nyilvános helyen vagy utcán hangzott el a tényközlés, önmagában a minősített esetet nem valósítja meg, ha arról csak néhány személy szerzett, vagy szerezhetett tudomást.

– Ha a cselekmény sajtó, egyéb tömegtájékoztatási eszköz, vagy sokszorosítás útján valósult meg.⁴⁶

A becsületsértés

A hatályos Btk.-ban (1912. évi C. törvény) az élő ember becsületét a rágalmazás mellett a becsületsértés törvényi tényállása védi.

A Btk. 227. § akként rendelkezik, hogy a becsületsértést az követi el,

(1) Aki a 226. §-ban meghatározottakon kívül mással szemben

a) a sértett munkakörének ellátásával, köz megbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben,

b) nagy nyilvánosság előtt a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy egyéb ilyen cselekményt követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel, büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a becsületsértést tettelesen követi el.

A rágalmazás és a becsületsértés tényállása között a jogi tárgy azonossága folytán szoros belső összefüggés áll fenn: a két bűncselekmény szubszidiárius viszonyban áll egymással. Ebben a kapcsolatban a rágalmazás élvez elsőbbséget, így a becsületsértés fennforgása csak abban az esetben vizsgálendő, ha a rágalmazás tényállása nem valósult meg.⁴⁷

A becsület elleni támadás e két változata között jelentős súlybeli különbség van, így a társadalomra veszélyességük foka is lényegesen különbözik.

Ezért indokolt az elkülönült szabályozásuk.⁴⁸

Az ítélkezési tapasztalatok alapján megállapítást nyert, hogy a becsületsértések jelentős része nem éri el a bűncselekményi szintet meghatározó társadalomra veszélyességi fokot.

Az emberi érintkezés során az erkölcsi szabályok, illetőleg a társadalmi érintkezési szabályok megsértésének számtalan változata valósulhat meg.

A társadalmi érintkezési szabályok megsértésének nagy száma fokozott követelményeket támaszt a jogalkotóval szemben a büntetőjogi normák helyes megalkotása és célszerű alkalmazása tekintetében.

⁴⁶ VIDA (1999), 196–197.

⁴⁷ VIDA (1999), 198–199.

⁴⁸ KISS (1998), 506.

A törvényhozónak a büntetés alá vonandó magatartások küszöbét úgy kell megvonnia, hogy a legáltalánosabb érintkezési viszonyok tekintetében ne avatkozzék be indokolatlanul, túlzottan az állampolgárok életébe.

A durva tapintatlanság, a neveletlenség, a szitkozódás, a gúnyolódás stb. a kulturált emberi magatartás szempontjából helyteleníthetőek, de ezek olyan viselkedési formák, amelyekkel szemben nem feltétlenül a legsúlyosabb szankciót, a büntetőjogi büntetést kell alkalmazni.

A becsmérlő szidalmak, durva tapintatlanság, ízléstelen gesztusok a társadalomra veszélyességének foka általában nem haladja meg a szabálysértések társadalomra való veszélyességének fokát, ezért a törvény ezeket úgy értékeli, hogy ezekkel szemben elegendő a szabálysértés címén történő felelősségre vonás is.⁴⁹

A becsületsértés szabálysértését az Sztv. tartalmazza.

A becsületsértés jogi tárgya egyébként azonos a rágalalmazás jogi tárgyával, vagyis a társadalmi megbecsülés és az emberi méltóság. Amíg azonban a rágalalmazás elsősorban a társadalmi megbecsülést, addig a becsületsértés az emberi méltóságot támadja. Az ember szubjektív értelemben vett becsülete az önbecsülés, vagyis hogy hogyan vélekedik önmagáról.

A becsületsértés törvényi tényállása a szubjektív értelemben vett becsületet tartalmazza.

Egyebekben a becsületsértés jogi tárgyát illetően a rágalalmazásnál elmondottak érvényesülnek.

A becsületsértésnek ettől függetlenül mind természetes, mind pedig jogi személy lehet a passzív alanya, ugyanúgy, mint ahogy azt a rágalalmazásnál láthattuk. Így nem kizárt, hogy akár személyegyesülés szenvedje el a becsületsértést, mint azt a Legfelsőbb Bíróság eseti döntésében is kifejtette.⁵⁰

Természetesen ebben a vonatkozásban csak a verbális alakzatnak van gyakorlati jelentősége. A becsületsértés és rágalalmazás sértettje lehet nemcsak a természetes, hanem a jogi személy, sőt az önálló jogképességgel nem, de kollektív társadalmi kötelezettségekkel rendelkező személyösszesség is.

A 36/1994. AB határozat alapján a becsületsértésnek is lehet hivatalos személy az alanya.

Ezt az álláspontot erősítette meg a Legfelsőbb Bíróság is, amikor kimondta, hogy *„a hatóságra vagy a hivatalos személyre tett lealacsonyító, szidalmazó, becsmérlő és az emberi méltóságot durván sértő kijelentések – az alkotmánybírósági határozat*

⁴⁹ Kiss (1998), 506.

⁵⁰ Vö.: BH 1992. 154.

*folytán – legfeljebb a becsületsértés vétségét valósítják meg, amely joghatályos magánindítvány alapján büntethető”.*⁵¹

„A Btk. megkülönbözteti a becsületsértés szóbeli (verbális) és tetteges alakzatát.

*A szóbeli alakzat csekélyebb társadalomra veszélyességű formája nem bűncselekmény, hanem szabálysértést valósít meg. Megjegyzendő, hogy a rágalmazás, illetve a tetteges becsületsértés megvalósulása mindig bűncselekmény, szabálysértési alakjuk nincs.”*⁵²

Az *elkövetési magatartás* a rágalmazás esetén kívül a becsület csorbítására alkalmas kifejezés használata. Idetartozik minden olyan sértő kifejezés, amely az emberi méltóság ellen irányul.

Tipikus formája a szóbeliség, de történhet képi ábrázolással, írásban is, amennyiben az megszégyenítő, lealacsonyító, becsmérő értékítéletet tartalmaz. Mindig a kifejezés tartalma és nem a módja dönti el, hogy megvalósult-e a bűncselekmény, és az közömbös, hogy a sértett jelenlétében vagy távollétében történik.

Erre szolgálhat például a Legfelsőbb Bíróság döntése, amely szerint *„a becsületsértés vétsége nem állapítható meg, ha a vádlott által az újságírónak távbeszélőkészüléken tett nyilatkozata a magánvádlóra nézve annak becsülete csorbítására alkalmas kifejezésként nem értékelhető, ugyanakkor azonban rosszalló értékítéletet foglal magában”.*

Ebben az esetben a vádlott a város polgármestere volt, a magánvádló pedig a városban megjelenő hetilap főszerkesztője és tulajdonosa, ezenfelül a saját tanyáján levő présházban magán-tévéstudiót, adóberendezést üzemeltetett.

Bár a magánvádló szakmája szerint nem újságíró, mégis kifejezetten újságírással foglalkozik. Jó kapcsolatban áll P. L.-lel, aki cikkeket ír a megyei napilapban. P. L. képes riportot készített a magánvádló újságírói tevékenységéről, a tévéállomásról, és a riport *„Magántévé állomás a présházban”* címmel megjelent a napilap 1993. január 20-i számában.

A riport elkészítése közben P. L. újságíró megismertette tervezett cikkét a szerkesztőségével, ahonnan azt a kérést tolmácsolták, hogy jó volna beszerezni a város polgármesterének véleményét is. P. L. ezért telefonon megkereste 1993. január 20-át megelőzően a vádlottat mint polgármestert, akivel közölte, hogy a helyi tévéadóról szeretne cikket írni, és ezzel kapcsolatban kérte a véleményét. Pár perces beszélgetés nyomán P. L. jegyzeteket készített, és feltette azt a kérdést a vádlottnak: *elképzelhető-e az együttműködés?* – amely kérdésre a következő választ adta a vádlott: *„Ez nem rajtam múlik. Ami engem illet, én kissé szkeptikus vagyok, ha*

⁵¹ BH 1995. 6.

⁵² HORVÁTH – KERESZTI – MARÁZ – NAGY – VIDA (1999), 199.

a lap- és tévétulajdonos hitelességét nézem. Ha olyan lesz Sz. úr tévéje is, mint az újságja, akkor eggyel több hazugságot vagyunk – kénytelen-kelletlen – elviselni...”

Ezt szó szerinti szövegezéssel közzétette P. L. újságíró a „Magántévé állomás a prэшházban” című cikkében „Vélemények tükrében” alcím alatt.

A Legfelsőbb Bíróság szerint a vádlottnak ezen fenti megnyilatkozása a magánvádló újságírói tevékenységének minősítését jelentette, tehát értékítélet volt és nem tényállítás, ekként az a bíralat, a kritika körébe tartozik, még ha annak tartalma rosszalló volt is.

A vádlott azonban az alkotmányban is biztosított véleménynyilvánítási jogával élt akkor, amikor az újságíró kérdésére választ adott.

A magánvádló újság szerkesztésével, kiadásával, televízióadó működtetésével foglalkozott, tehát tevékenységével a nyilvánosság elé lépett, ekként számolnia kell az ezzel kapcsolatos bírálattal, kritikával és vállalnia kell azt, még ha elmarasztaló is.

Kivételt ez alól a becsületsértő kritika képez. Ezért a megyei bíróság ebben a körben vizsgálta azt, hogy a napilapban megjelent kijelentésben foglaltak alkalmaz-e a magánvádló becsületének a csorbítására.

Az általános ítélkezési gyakorlat szerint ennek eldöntésénél nem a sértett egyéni megítélése, érzékenysége, hanem a társadalomban kialakult általános megítélés az irányadó.

A vádlott kijelentése, egyben véleménye – amit a város polgármestereként tett – kétségkívül a magánvádló lapjával, illetve televízióadójával kapcsolatos – a fentiekben kifejtettek szerinti – kritikai elemeket tartalmazó értékítélet volt, nem volt azonban gyalázkodó jellegű, nem támadta a magánvádló emberi méltóságát és – szemben az elsőfokú bíróság indokolásában foglaltakkal – a magánvádlót mint újságírót nem nyilvánította hazugnak.

Mindebből következően kijelentésével a magánvádló becsületét nem csorbította, tehát bűncselekményt nem valósított meg.⁵³

Ebből is látható, hogy a bíralat, kritika – ahogy a rágalmazásnál – a becsületsértésnél sem szolgálhat a bűncselekmény megállapítása alapjául.

Ezt a gyakorlatot a Legfelsőbb Bíróság is megerősítette, amikor kimondta, hogy „*A bíralat, a kritika, a véleménynyilvánítás ténybeli valóságtartalma a büntetőeljárársban nem esik a »tényállítás« fogalma alá, ezért az ezt tartalmazó nyilatkozat nem alkalmas sem a rágalmazás, sem a becsületsértés megállapítására.*”⁵⁴

⁵³ BH 1995. 77.

⁵⁴ BH 1994. 300.

A gyalázkodó jellegű és az emberi méltóság sérelmével járó nyilatkozatok még abban az esetben is bűncselekmény megvalósítására alkalmasak, ha azok – formálisan – kritikai megjegyzésként kerülnek nyilvánosságra.⁵⁵

Sértő kifejezés mindaz, ami a becsület csorbítására alkalmas. A becsület csorbítására alkalmasságra a rágalalmazásnál kifejtettek az irányadók, vagyis a szituációra vonatkozó objektív értelmezést kell figyelembe venni és nem a sértett érzékenységét.

Szükséges tehát, hogy a sértetten kívül más személy *értékelése* szerint is lealacsonyító, becsületsértő legyen a sértett jellemét érintő kifejezés, magatartás.

Az egyszerű tiszteletlenség, illetlenség, udvariatlanság önmagában még nem becsületsértés.

A büntetőjog nem biztosíthatja a kulturált emberi érintkezés maximumát.⁵⁶ Ugyanígy értékelhetők a sértett szubjektumát, egyéni érzékenységét érintő cselekmények, például a bosszantó, bántó magatartások is.⁵⁷

Az elkövetési magatartásnak más előttiiségére vonatkozóan a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a „*magánvádolóhoz címzett zárt levélben közölt és a becsület csorbítására alkalmas tényállások abban az esetben is a becsületsértés megállapításának szolgálnak alapjául, ha azokat a magánvádoló utóbb mások tudomására hozza*”.⁵⁸

Ebben az esetben a Legfelsőbb Bíróság végigjárta azt a logikai utat, amely a rágalalmazást és a becsületsértést elhatárolja egymástól:

*„A rágalmazás vétségének törvényi tényállási eleme, hogy az elkövető a becsület csorbítására alkalmas tény »más előtt« állítja, híreszteli, avagy használja az ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezést. Az irányadó tényállásból azonban az tűnik ki, hogy a terhelt a vád tárgyává tett tényállításokat a sértettnek szóló zárt levélben írta le, ilyen módon azokról csak a magánvádoló szerezhetett tudomást. A minősítés szempontjából közömbös, hogy a magánvádoló a neki címzett zárt levél tartalmát más előtt ismertté tette-e, elolvasás céljából másnak átadta-e, olyan helyen hagyta, hogy annak tartalmát más is megismerhette stb. Ez a körülmény a tényállítást nem teszi »más előtt« elhangzottá, mert az elkövető tudata ezt az utólagos körülményt nem is foghatta át. Minthogy a szóban levő tényállási elem nem valósult meg, a terhelt a Btk. 226.§-ába ütköző rágalmazás vétségét nem követte el, és cselekménye a Btk. 227. §-a (1) bekezdésének a) és b) pontjában írt körülmény hiányában becsületsértés vétségének sem minősíthető.”*⁵⁹

⁵⁵ Vö.: BH 1994. 300.

⁵⁶ Vö.: KISS (1998), 507.

⁵⁷ VIDA (1999), 200.

⁵⁸ BH 1985. 218.

⁵⁹ BH 1985. 218.

Így e cselekmény pusztán a becsületsértés szabálysértésének megállapítására ad alapot.

Látható tehát, hogy a becsületsértés megállapításának nem feltétele a „más előttség”.

Kifejtette továbbá a Legfelsőbb Bíróság, hogy a becsületsértés szabálysértését valósítja meg az az elővető, aki levelet írt testvérének és ebben másik testvérét – a magánvádlót – „ganéj testvér”-nek nevezte.⁶⁰

A rágalmazástól e cselekményt akként határolta el a Legfelsőbb Bíróság, hogy „a rágalmazás vétségének tényállási eleme a tényállítás.

A »ganéj testvér« kifejezéssel a terhelt konkrét tényeket nem állított, csupán a becsület csorbítására alkalmas, általánosságban mozgó kifejezést használt a magánvádlóval szemben.»⁶¹

A szóbeli becsületsértés elkövetési módjai a 227. § (1) bekezdés a) és b) pontjában található.

„A munkakör a sértett foglalkozásszerű kereső tevékenysége, amely lehet munkaviszony, tagsági viszony, vagy önálló vállalkozói tevékenység, függetlenül attól, hogy a sértett tevékenységét fő-, vagy mellékfoglalkozásként gyakorolja. A munkakör csak jogszerűen gyakorolt foglalkozásokkal lehet kapcsolatos, ezért nem tekintjük munkakörnek a kontárkodás szabálysértését megvalósító, vagy a vállalkozói jogosultság nélkül működő személy tevékenységét.»⁶²

„Közmegebizátás a nem munkakörrel kapcsolatos megbízásból végzett állami, államigazgatási tevékenységhez kapcsolódó, vagy társadalmi tevékenység ellátása. (Ilyen például az önkormányzati segélyezési bizottság társadalmi tagja, társadalmi pártfogó, állami szerv önkormányzat által alakított munkabizottságban felkért személy működése, társadalmi szervezet, egyesület, párt választott tisztségviselője stb. tevékenysége).»⁶³

„Közérdekű tevékenység a közösség érdekét szolgáló, de nem közmegebizátás alapján végzett tevékenység. (Ilyen például a közérdekű bejelentő, egy munkahelyi kollektíva, utca, terület lakói érdekeinek képviselőjére ad hoc megválasztott, vagy erre önként vállalkozó személy tevékenysége).»⁶⁴

A becsületsértés további elkövetési magatartása az egyéb cselekmény elkövetése.

A cselekmény nem a társadalmi megbecsülést csorbítja, hanem a sértett önértékét bántja.

⁶⁰ Vö.: BH 1983. 385.

⁶¹ Vö.: BH 1983. 385.

⁶² HORVÁTH – KERESZTI – MARÁZ – NAGY – VIDA (1999), 201.

⁶³ Im.

⁶⁴ Im.

Ez egyaránt vonatkozhat a sértett szellemi képességeire, jellembeli tulajdonságaira, testalkatára stb. Rendszerint durva általánosítás formájában kifejezett, megvető, lealacsonyító értékítéletet hordoz. A megnyilvánulási formái különfélék lehetnek: történhet közvetlenül vagy közvetett módon, feltételes módon, kérdés formájában, megtett kifejezés, példázat, vicc formájában, anekdotába burkolva, durva szitkozódással vagy tárgyilagos előadásmóddal.

Becsület csorbítására alkalmas cselekmény alá vonható minden, a tettleges bántalmazás fogalmi körén kívül eső gesztus, amely az elkövetőnek a sértett irányában tanúsított megvető, lekicsinylő értékítéletét fejezi ki.

A becsületsértő cselekmény harmadik változata az (1) bekezdésben meghatározott elkövetési mód a tettlegesség alapján, minden egyéb körülménytől függetlenül bűncselekménynek minősül.

Tettlegesség az olyan becsületsorbító cselekmény, mely a sértett testének célzatos érintésében vagy bántalmazásában jelentkezik anélkül, hogy testi sértést valószínűsítana meg.

Ilyenek: arculütés, a sértett orrának felfricskázása, bemocskolása, undorító vagy szennyes folyadékkal leöntése stb. Így *„tettleges becsületsértést valósít meg, aki mást nyilvános szórakozóhelyen itallal szándékosan leönt”*.⁶⁵

Egyébként csak az a becsületsértő cselekmény vonható a tettlegesség fogalma alá, amely a sértett testének – sérülést, illetőleg egészségromlást nem okozó – bántalmazásában vagy megalázó jellegű érintésében nyilvánul meg.

Így nem állapította meg a Legfelsőbb Bíróság a tettleges becsületsértést, amikor a terhelt a sértettet becsületsértő kifejezéssel illette és azzal fenyegette, hogy beveri az ablakokat; majd a fenyegetését beváltva, a sértett lakásának ablakait féltéglákkal betörte. Mindezek előzménye az volt, hogy a sértett a kései időpontra tekintettel kérte a terheltet, hogy a fröccsöntőgépet kapcsolja ki, mert a zaj miatt nem tudnak pihenni.⁶⁶

A bírói gyakorlat szerint a szeméremsértő cselekmény is a tettleges becsületsértés fogalma alá vonható, ha az nem a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére irányul.

A bíróság ennek megfelelően megállapította, hogy *„nem szemérem elleni erőszak büntette, hanem (tettleges) becsületsértés vétsége valósul meg, ha a kifejtett erőszak hatásfokában nem volt alkalmas a sértett nő komoly ellenállásának leküzdésére, továbbá ha az nem közvetlenül a fajtalanság véghezvitelét célozta”*.

Ebben az esetben a terhelt vadóri egyenruhában, a szolgálati puskáját magánál tartva, segédmotoros kerékpáron közlekedett az országúton. Útközben összetalálko-

⁶⁵ Vö.: BH 1980. 280.

⁶⁶ Vö.: BH 1986. 308.

zott az általa korábban nem ismert, 19 éves leánnyal, az úgy sértettjével, aki szeméből, kerékpárral közlekedett. A terhelt köszöntötte a sértettet, aki – azt gondolva, hogy valahonnan ismeri őt – viszonzta a köszönést. Ezt követően a terhelt segédmotoros kerékpárjával megfordult és a sértett után indult, majd beszélgetni kezdett a leánnyal. Ennek során kifejezésre juttatta, hogy találkozni szeretne vele, ezt azonban a sértett azzal hátrította el, hogy vőlegénye van. A terhelt nem tágított a sértett mellől, sőt járművével egyre inkább közeledett hozzá, így csaknem leszorította az útról. A sértett ekkor a kerékpárjáról lelépett és a terhelt is megállt a járművével. A terhelt a sértetthez lépve csókot kért tőle, melyet a sértett elutasított és tovább akart menni, erre azonban nem volt módja, mert a terhelt a karjánál fogva megragadta a leányt és így megakadályozta abban, hogy eltávozzék. Ezután a terhelt a derekánál fogva igyekezett magához vonni a sértettet és a fejét a nyakánál átkarolta, hogy megcsókolja. A sértett tiltakozott, a terhelt pedig megfogta a leány mellét, aki a terhelt kezét ellökte. A sértett közölte, hogy ha nem engedi elmenni, akkor kiabálni fog, mire a terhelt azt válaszolta, hogy hiába teszi ezt, a néptelen országúton senki sincs a közelben, és kijelentette, hogy beviszi a lányt a kukoricásba. Ekkor egy személygépkocsi közeledett, mely a sértett kiabálására és integetésére megállt. A terhelt akkor odament a gépkocsivezetőhöz és megnyugtatta, hogy nincs semmi baj, mire a gépkocsi eltávozott. Kihasználva ezt az időt, a sértett kerékpárjára ült és elindult, majd a terhelt a leány után ment, segédmotoros kerékpárjával az úteseten keresztben megállt, a sértett azonban kikerülve őt, folytatta az útját. A terhelt a továbbiakban már nem követte a sértettet, csupán utána kiáltott, hogy elkapja és „meglövi”.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a terheltnek az a magatartása, hogy a néptelen országúton átkarolta a sértettet, magához húzta, hogy megcsókolja, és a mellét megfogta: objektíve sem volt alkalmas a terhelt nemi vágyának a felkeltésére vagy kielégítésére, nem is erre irányult, továbbá ez a magatartás nem a sértett nemi szabadságát, hanem becsületérzését sértette.

A terhelt részéről tanúsított az az erőszakos magatartás, amely a sértett megöleléssel és megfogásával történt: a Btk. 227. §-ának (2) bekezdése szerinti tettelesen elkövetett becsületsértés vétségét valósítja meg.⁶⁷

Fontos tényező, hogy minden elkövetési magatartásnak a becsület csorbítására alkalmasnak kell lennie. Ez az eset körülményei alapján az erkölcsi közfelfogáson alapuló objektív értelmezéssel állapítható meg.

A használt kifejezés becsület csorbítására alkalmasságának megítélésénél figyelembe veendő a helyi szokások, a helyi szóhasználat, a sértett és az elkövető közöt-

⁶⁷ BH 1984. 46.

ti viszony stb. Az egyszerű tiszteletlenség, illetlenség, udvariatlanság önmagában még nem becsületsértés.

A büntetőjog nem biztosíthatja a kulturált emberi érintkezés maximumát. Ugyanígy értékelhetők a sértett szubjektumát, egyéni érzékenységét érintő cselekmények, pl. a bosszantó, bántó magatartások is.

A becsületsértést több bűncselekménytől is el kell elhatárolni.

*„A rágalalmazástól való elhatárolásnál az alábbiakat kell figyelembe venni: A rágalmazás a sértetten kívül más előtt, csakis egy harmadik személy előtt követhető el (a sértett esetleges jelenléte közömbös) – a becsületsértés mással szemben valósul meg, tehát elkövethető akkor is, ha csak a sértett van jelen, de mások jelenlétében is. A rágalmazás csakis tényközléssel (állítással, híresztelés, tényre közvetlenül utaló kifejezés használatával) valósul meg, és más előtt. A becsületsértés esetében viszont más előtt csakis a tényközlésen kívül becsület csorbítására alkalmas kifejezés használatára vagy ilyen cselekményre kerülhet sor; amennyiben azonban csak a sértett van jelen (tehát a cselekmény nem más előtt, hanem mással szemben valósul meg), a tényközléssel is becsületsértés valósul meg. A megvalósulás körülményeit a fentiek szerint együttesen és összefüggésében kell vizsgálni.”*⁶⁸

Törvénysértőnek találta a Legfelsőbb Bíróság a rágalalmazás megállapítását abban az esetben, amikor a tsz-elnök vádlott behívatta az agronómust és elmondta neki, hogy szabálytalanságok gyanúja merült fel a magánvádlóval szemben. Négy-szemközt azt mondta neki, hogy az ő véleménye szerint a magánvádló visszaélt főmezőgazdászai pozíciójával, közölte továbbá, hogy a rendőrség tudomására hozza a történeteket, mivel „szemét, csaló, aljas módszer”, amit a magánvádló művelt.

Az agronómus pár nappal később közölte a neki elmondottakat a magánvádlóval, aki azt követően a vádlott ellen rágalalmazás vétsége miatt feljelentést tett.

A vádlott kijelentése nélkülöz minden olyan konkrét tényállítást, amely a rágalmazás vétségét megalapozná, helytelen volt cselekménynek ekként minősítése.

A szidalmazó, gyalázkodó tulajdonságjelzőként értékelt kijelentését azonban a vádlott a magánvádló munkakörének ellátásával összefüggésben tette, ezért cselekménye a Btk. 227. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerint minősülő és büntetendő becsületsértés vétségének a megállapítására alkalmas.⁶⁹

A tettleges becsületsértés és a testi sértés elhatárolására az a helyes megoldás, hogy testi sértésnek tekintjük az emberi test ellen intézett olyan jogellenes támadást, amely a testi épséget vagy a szervezet harmonikus működését sérti.

A testi épség sérelmét nem jelentő, a szervezet működésében zavart nem okozó testet érintő támadások (ezek között pl. a hajljenyírás, a szakáll levágása stb.), ha a

⁶⁸ HORVÁTH – KERESZTI – MARÁZ – NAGY – VIDA (1999), 199–200.

⁶⁹ Vö.: BH 1988. 66.

társadalmi megbecsülést és az emberi méltóságot sértik, becsületsértésnek tekintendők.

Az ítélkezési gyakorlat ugyanis következetesen a testi épség megsértésének tekintti, ha az emberi testet érő külső behatás következtében a test külsején vagy belsejében elváltozás – a bőrt alkotó szövetek sérülése, zúzódása, jól látható véraláfutás stb. – keletkezik.⁷⁰

A sérülések jellegéből és az elkövetés körülményeiből lehet következtetni az elkövető szándékára.

„A testi sértés bűncselekményébe az azonos sértett sérelmére, azonos alkalommal elkövetett tetteges becsületsértés beolvad, így bűnhalmazat megállapításának nincs helye.”⁷¹

Feltétlenül ki kell emelni a rágalmazásnál leírtakon kívül, hogy a rágalmazás és a becsületsértés szubszidiárius jellegét mutat egymással szemben.

E két bűncselekményt ezenkívül az is elhatárolja, hogy a rágalmazás csak tényállítással, tényhíreszteléssel vagy a tényre utaló kifejezéssel, a becsületsértés egyéb kifejezéssel vagy sértő cselekménnyel is megvalósítható.

A rágalmazásnak más előtt kell történnie, és míg a rágalmazás alapjául szolgáló tényállítás is csak becsületsértés lesz, ha csak a sértett hallja, vagy zárt levélben történik.

Amennyiben a becsület egységes akaratelhatározásból, két irányból szenved sérelmet, csak a rágalmazás megállapítására kerülhet sor.

Kivételt képez ez alól a szabály alól a rágalmazás és a tetteges becsületsértés.

E két bűncselekmény halmazati értékelése nem kizárt.

A halmazati kérdésekkel kapcsolatosan meg kell jegyeznünk: *„Az azonos sértett sérelmére, azonos alkalommal elkövetett rágalmazásba (és tettegesen elkövetett becsületsértésbe) a szóbeli becsületsértés beolvad; ezzel szemben a rágalmazást és tettegesen elkövetett becsületsértést bűnhalmazatban kell megállapítani.”⁷²*

A bűncselekmény *alanya* szerint elképzelhető, hogy valamilyen hivatali vagy katonai bűncselekmény valósul meg ugyanazon tényállásszerű magatartás elkövetésével, a passzív alany személye pedig valamely hivatalos személy elleni bűncselekmény megállapítására adhat alapot.

Így *„ha a feljelentés szerint a rendőr a hivatalos eljárása során valakit bántalmazott, ez a cselekmény magánvádas eljárás keretében könnyű testi sértésként, illetve tetteges becsületsértésként akkor sem bírálható el, ha az ügyész a hivatalos*

⁷⁰ Vö.: BH 1985. 89.

⁷¹ BH 1982. 123.

⁷² BH 1981. 48.

*eljárásban elkövetett bántalmazás vétsége miatt indított nyomozást, azért szüntette meg, mert magát a bántalmazást nem látta bizonyítottnak.*⁷³

Az ítélkezési gyakorlat szerint a hivatalos eljárásban elkövetett bántalmazás vétségébe a (tettleges) becsületsértés vétsége „beolvad”, a könnyű testi sértés vétségét viszont szoros összefüggés mellett is – többletként – halmazatban kell megállapítani.⁷⁴ E vétség megvalósulásához ugyanis nem szükséges lenyűgöző, akaratot megtörő (rendszerint sérüléssel járó) erőszak; többnyire könnyű testi sértés okozása nélkül követik el.

A Legfelsőbb Bíróság határozata szerint azonban a tettleges becsületsértéssel egy időben tett szóbeli kijelentés nem értékelhető önálló szabálysértésként.

Az ítéleti tényállás szerint a terhelt azt mondta a sértettnek, hogy „*ne pofázz, kuss, mert a falhoz mázollak*”, majd megfogta a sértettet, és vállainál fogva neki-lökte a falnak.

Az adott tényállás mellett az a tevékenység, hogy a sértettet falhoz lökással fenyegette becsületsértő kijelentés hangoztatása mellett, majd fenyegetését betartva falhoz lökte: természetes egység, melynek két mozzanatát szétválasztani, szabálysértésként és vétségként értékelni nem lehet és nem felel meg a Btk. rendelkezéseinek.

A természetes egységet alkotó cselekményt a szabálysértések köréből az emeli ki, hogy azt a terhelt a Btk. 227. §-ának (2) bekezdésében írt módon követte el. Az ugyanakkor térben és időben azonos alkalommal elkövetett szabálysértés elveszti önálló jellegét.⁷⁵

A katonai bűncselekményekkel kapcsolatosan a Legfelsőbb Bíróság leszögezte: „*A katonák közötti függelmi viszony csak a Magyar Köztársaság Fegyveres Erői Szolgálati Szabályzatának a rendelkezéseivel összhangban jöhet létre; annak eldöntésénél, hogy a katona bűncselekménye miként minősül: katonai vagy nem katonai bűncselekmény-e – egyebek mellett – e szabályzat rendelkezéseit kell figyelembe venni.*”⁷⁶

A tényállás szerint a sorkatonai szolgálatot teljesítő tizedes vádlott részt vett az alakulat telephelyének tereprendezésén. A hivatásos állomány munkaidejének lejártával a vádlott vette át a munkahely-parancsnoki teendőket és a továbbiakban ő irányította az ott dolgozó sorkatonákat. E sorkatonák közül egy első időszakos honvéd nem kellő intenzitással végezte a feladatát, ezért őt a vádlott szabályszerűen magához szólította. A vádlott családi gondjai miatt a szokásosnál ingerültebb álla-

⁷³ BH 1995. 267.

⁷⁴ Vö.: BJD 8429.

⁷⁵ Vö.: BH 1981. 135.

⁷⁶ BH 1994. 66.

potban volt, és amikor a honvéd odament hozzá, a ruhájánál megragadta, megrázta, majd pedig a csúszós, sáros területen ellökte. A lökés következtében alárendeltje a sárba esett. A munka befejezését követően a vádlott és a többi katona az elhelyezési körletbe ment. A vádlott egy korábbi parancs alapján szobaparancsnok-helyettesi beosztást is ellátott, és ebben a szobában volt elhelyezve a sértett honvéd is. A szobában a tisztálkodás után a honvéd a fatüzeléses kályha mellett tűzifát vágott és a kályha fűtésével volt elfoglalva. E foglalatossága közben nem érhető dolgokat morgott maga elé. A szobában tartózkodó vádlottat felingerelte a honvéd magatartása, ebből fakadó felindultságában a sértetthez lépett és két alkalommal tenyérral arcul ütötte, majd a testénél és vállánál fogva is meglökte. Az ütések következtében a sértett testi sérülést nem szenvedett.

A honvéd a vádlott magatartása miatt magánindítványt terjesztett elő.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a vádlott és a sértett viszonyában a telephelyen végzett munka során érvényesült a függelmi viszony, így a vádlott magatartása – még ha az meg is felelt a tetteleges becsületsértés tényállásának – az alárendelt megsértése vétségét merítette ki.

A tetteleges becsületsértés és a hivatalos személy elleni erőszak elhatárolásánál a passzív alany személye az irányadó.

A hivatalos személy elleni erőszak során kifejtett erőszak – bármely elkövetési magatartás megvalósulása esetén – általában nem eredményezi a nyolc napon belül gyógyuló sérülés létrejöttét.

A hivatalos személy elleni erőszak és a könnyű testi sértés között nincs tehát olyan szükségszerű kapcsolat, amely miatt a testi sértési cselekmény beolvadna a hivatalos személy elleni erőszakba.

Következtetésképpen e két bűncselekményt bűnhalmazatban meg kell állapítani.

A tettegesen elkövetett becsületsértés a hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményével halmazatban nem állapítható meg az alábbiak miatt:

„A hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményének egyik külön elkövetési magatartása a hivatalos személynek jogszerű eljárása alatti, illetve e miatti bántalmazása. E bántalmazó magatartás lökésben, rúgásban, ütésben vagy más hasonló erőszakos cselekményben nyilvánulhat meg, melyek szükségszerűen együtt járnak a hivatalos személy testének támadó szándékú érintésével. Hasonló testi érintkezés jöhet létre a másik két elkövetési magatartás, vagyis a hivatalos személy erőszakkal való akadályozása vagy intézkedésre kényszerítése esetében is. Ezért a hivatalos személy elleni erőszak büntette és a becsületsértés vétségének említett alakzata esetén csak látszólagos alaki halmazat jön létre.”⁷⁷

⁷⁷ Vö.: BH 1988. 210.

Érdekes kérdés a becsületsértés és a garázdaság elhatárolása.

A garázdaság a köznyugalmat sérti, ám a kihívóan közösségellenes magatartás sokszor egybeesik a tetteges becsületsértés elkövetési magatartásával.

A garázdaság elhatárolásához a kihívó közösségellenesség, illetve a másokban megbotránkozás keltésére alkalmasság nyújt segítséget.

A nagy nyilvánosság és a garázdaságba a másokban megbotránkozás keltésre alkalmasságon keresztül implicite beépített nyilvánosság hasonló fogalmak.

A garázdaság tényállása azonban csak egy absztrakt alkalmasságot fogalmaz meg, nem szükséges, hogy a köznyugalmat sértő magatartás valóban mások előtt valósuljon meg.

A Legfelsőbb Bíróság a két bűncselekmény elhatárolása kapcsán a kihívó közösségellenesség hiányában állapította meg a tetteges becsületsértést és kifejtette: a „*garázdaság bűncselekmény fogalmi eleme – egyebek mellett – a kihívóan közösségellenes magatartás, kihívóan közösségellenesnek pedig a közösségi, a társadalmi együttélési szabályokkal nyíltan szembehelyezkedő, antiszociális jellegű magatartások tekinthetők*”.

A Legfelsőbb Bíróság az arcucsapást nem értékelte ekként, pusztán azt állapította meg, hogy e cselekmény a becsület csorbítására alkalmas.⁷⁸

Kimondta azt is, hogy „*nem garázdaságot, hanem tetteges becsületsértést valósít meg, aki anélkül, hogy magatartását a kihívó közösségellenesség jellemezné – mást nyilvános szórakozóhelyen itallal szándékosan leönt*”.⁷⁹

Az alábbi esetben ezzel ellentétben kihívóan közösségellenes magatartás került megállapításra.

A terhelt ittas állapotban ment be az étterembe, és mivel ittassága miatt nem szolgálták ki, zaklatni kezdte a vendégeket, ami miatt távozásra szólították fel. Az üzletvezető (magánvándló) ugyancsak többször felszólította a terheltet, hogy távozzék az étteremből, és mivel ennek a terhelt nem tett eleget, egy vendég segítségével őt a teraszra nyíló ajtóhoz vezette. Ekkor a terhelt a magánvándlót egy alkalommal arcul ütötte. A cselekményt az étteremben nagyobb létszámban tartózkodó vendégek is észlelték, és végül a terheltet a rendőrség segítségével távolították el.

A helyiségben tartózkodó mintegy nyolcvan személy a történeten megbotránkozott. A terhelt ezután még visszament a belső helyiségbe és tovább zaklatta az asztalnál ülő vendégeket, akik szintén kérték a terheltet, hogy távozzék el. A terhelt továbbra is a presszóban maradt és onnan végül a rendőrök távolították el.

⁷⁸ Vö.: BH 1985. 90.

⁷⁹ BH 1980. 280.

Ez a terhelti magatartás a Btk. 271. §-ának (1) bekezdésében meghatározott garázdaság vétségének megállapítására alkalmas, így téves a tetteges becsületsértés megállapítása.⁸⁰

A kegyeletsértés

„Az ember a társadalmi megbecsülést a társadalom érdekében végzett kötelesség teljesítéseivel, cselekedeteivel vívja ki, ez a megbecsülés azonban nem szűnik meg a halálával”⁸¹, így nincs ok arra, hogy a halott emlékének büntetőjogi védelmét megtagadjuk.

A törvény védelemben részesíti az ember jogalanyiségának megszűnése után a halott emlékét, a róla életében kialakult társadalmi értékítéletet is.

A becsület védelméről szóló 1914. évi törvény csak annyit mond, hogy: „A meghalt embernek, vagy emlékének meggyalázása vétség.”⁸²

A bűncselekmény jogi tárgyát illetően eltérőek voltak a felfogások.

Az egyik nézet szerint a meghalt ember meggyalázásával annak a családnak becsületén esik sérelem, amelyikhez az illető tartozott.⁸³

Elszigeteltként említi Angyal Pál a másik felfogást, melynek követői szerint a cselekmény a meghalt ember jó hírvének, becsületének sértésével valósul meg.

E csoporthoz sorolható a Csemegi Kódex megközelítése is, amely a holtak emléke ellen intézettnek minősíti a cselekményt.⁸⁴

Angyal említi egy olyan irányzatot is, amely szerint a kegyeletsértés a jogtárgy, ami vallási jelleggel bír és az elhalt hozzátartozóiban kel életre.

Magyarországon ezt a felfogást Finkey képviselte.⁸⁵

Végül Angyal utal még Heller Erikre is, aki két jogtárgy sértését ismeri fel a deliktumban, éspedig egyfelől a család becsületének, másfelől a kegyeletézés sérelmét.

Ezt támasztja alá az 1914. évi XLI. tv-cikk indokolása is, mely szerint „a meghalt emlékének tisztelete által érdekelt személyek kegyeletézés, sőt bizonyos mértékig ezeknek a becsülete” szenved sérelmet.⁸⁶

⁸⁰ BH 1982. 406.

⁸¹ KISS (1998), 434.

⁸² 1914. évi. XLI. T. cikk

⁸³ ANGYAL (1927) 58.

⁸⁴ Csemegi Kódex magyarázata.

⁸⁵ ANGYAL (1927), 58.

⁸⁶ HELLER ERIK: A becsület védelméről szóló 1914: 41. tc. (Budapest, 1914).

Angyal a Heller szerinti felfogáshoz csatlakozik azzal a korrekcióval, hogy semmiképpen sem lehet szó az elhalt ember jóhírnevének vagy becsületének sérelméről, mert e javak csak élő személyhez fűződnek. Ha viszont vannak az elhaltnak olyan hozzátartozói, akik az elhalttal bizonyos szociál-etikai egységet alkotva, az annak terhén kialakuló közvélemény során a hátrányos társadalmi értékelés káros hatásait érzik vagy szenvedik el, úgy nyilván ezeknek jóhírnevén, illetve becsületén esik csorba.⁸⁷

A meggyalázás, mint elkövetési magatartás már az 1914-es törvényben is szerepelt, amint azt már jeleztem. E törvény azonban nem utalt a becsületsértés és rágalmazás elkövetési magatartásaira, ezt a tulajdonképpeni hiányosságot pótolja a jelenleg hatályos megfogalmazás, amely a meggyalázás módjaként a 226. vagy a 227. §-ban meghatározott módon való elkövetést jelöli meg.

A BHÖ és az 1961. évi V. törvény is hasonlóképp szabályozta a halottnak vagy emlékének meggyalázása miatti büntetendőséget.

A halottnak (meghalt embernek) vagy emlékének meggyalázása a rágalmazásban és a becsületsértésben foglalt megkülönböztetés szerint volt büntetendő.

A Btk. 228. § szerint: „*Aki a halottat vagy emlékét a 226. vagy a 227. §-ban meghatározott módon meggyalázza, vétséget követ el, és az ott meghatározott büntetéssel büntetendő.*”

Jogi tárgya a halott, a halott emlékéhez kapcsolódó társadalmi megbecsülés és a hozzátartozók kegyeletérzése.⁸⁸

A bűncselekmény elkövetési tárgya a halott teteme, vagy a halott emlékére vonatkozó kegyeleti tárgyak (sírhely, urna, síremlék, kereszt, koszorú stb.). A bűncselekmény azonban a halott emléke, jó hírneve, megbecsülése vonatkozásában elkövetési tárgy nélkül is megvalósul.⁸⁹

A sértett tulajdonképpen nem a halott ember, hiszen az már nem személy, a tulajdonságairól, magatartásáról a társadalmi környezetében kialakult értékítélet csupán az emlékéhez fűződik, így az emléke ellen elkövetett támadás nem őt sérti.

Az elkövetési magatartás a rágalmazásnak, illetve becsületsértésnek megfelelő módokon *a halott, vagy a halott emlékének meggyalázása*.⁹⁰

A törvény szövegéből következően ezen olyan cselekmény értendő, amely – ha élő személy ellen követték volna el – rágalmazásként vagy becsületsértésként lenne büntetendő.⁹¹

⁸⁷ ANGYAL (1927), 58–59.

⁸⁸ KISS (1998), 512.

⁸⁹ VIDA (1999), 205.

⁹⁰ VIDA (1999), 205.

⁹¹ KISS (1998), 434.

Azaz, az elkövető a becsület csorbítására alkalmas tény állításával, híresztelésével, ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használatával, avagy becsület csorbítására alkalmas kifejezés használatával – mint elkövetési magatartással – meggyalázza a halott emlékét.⁹²

Megvalósulhat ez a cselekmény a halott emlékének ápolására szolgáló síremlék, urna, emléktábla stb. megrongálásával, szédülésével, bemocskolásával is, sőt, az elhalt sírjára helyezett virágok széttépésével és szemétkébe dobásával is.⁹³

A kegyeletsértés elkövetési magatartásának *tipikus megvalósulási esetei* a meggyalázó tartalmat magukba foglaló tetteges formák: a sírhely, a síremlék, urna, emléktábla feldúlása, megrongálása, bemocskolása, gyalázkodó jellegű feliratok, jelzések elhelyezése, vagy a síron levő koszorú, virág széttépése, letaposása stb.

A kegyeletsértés egyik megvalósulási módját mutatja be a Legfelsőbb Bíróság döntése. Eszerint: „Az elhalt sírjára helyezett virágok széttépésével és szemétkébe dobásával az elkövető a kegyeletsértés vétségét valósítja meg.”⁹⁴

Ebben az esetben a vádlott naponta megjelent a katolikus temetőben és itt a nap folyamán elfogyasztott általában 3 liter bort. A vádlott azért választotta az italozásnak ezt a módját, mert rendőri felügyelet alatt állt és tilos volt a számára nyilvános helyen szeszes italt fogyasztani, valamint a lakásán a szülei is elleneztek a szeszes ital fogyasztását. A vádbeli napon a vádlott a délelőtti órákban a temetőben tartózkodott és itt egy síremléken elhelyezett 4 szál, kb. 100 forint értékű szegfűt a síron levő vázából elvett, a virágok szárait eltördelte, majd a virágcsokrot a sír közelében egy szemétrakás tetejére dobta.

A néhai nevelt fia kegyeletsértés vétsége miatt joghatályos magánindítványt terjesztett elő, kérve az elkövető megbüntetését.

Tekintettel arra, hogy a kegyeletsértés vétségét az követi el, aki a halottat vagy emlékét a Btk. 226. vagy 227. §-ában meghatározott módon meggyalázza, a bíróság szükségesnek látta annak indoklását, hogy a hivatkozott törvényhelyekben írt elkövetési magatartások közül melyik minősül jelen esetben olyannak, amely a halott emlékének meggyalázásához vezetett.

A bíróság álláspontja szerint a bűncselekmény a Btk. 227. §-ának (2) bekezdésében írt elkövetési magatartással valósult meg.

A „tetteges” becsületsértés elkövetéséhez ugyan a sértett testét érintő olyan behatás szükséges, amely a társadalmi megbecsülés és az emberi méltóság megsértésére alkalmas, figyelemmel azonban arra, hogy a kegyeletsértés esetén a sértett már nem élő személy, ez az érintés, behatás, amely a becsület csorbítását célzó tényke-

⁹² BH 1998. 212.

⁹³ BH 1988. 217.

⁹⁴ BH 1988. 217.

dés, átvetődik arra a tárgyra, amely a halott emlékét, az azt képviselő kegyeletet van hivatva képviselni.

Jelen esetben az elhalt sírjára helyezett virágok az iránta érzett kegyelet képviselői voltak, azt fejezték ki, hogy az életben maradtak az általuk nyilván megbecsült ember emlékének ezzel a gesztussal adóznak.

A vádlott ezen virágok széttépésével és szemétre szórásával így ezt a jelképet gyalázta meg, ezért a kegyeletsértés vétségét elkövette.

A becsületsértésre alkalmasság ismerve a kegyeletsértés vonatkozásában is felmerülhet.

Az adott ügyben a bíróság a feljelentés és a személyes meghallgatás adatai alapján a kegyeletsértés vétsége miatt a terheltek ellen indított büntetőeljárást bűncselekmény hiányában megszüntette.

A magánvádló egy napilapban megjelent „Büntelen tettesek – két ítélettel” című újságcikkben írtak miatt tett feljelentést az I. r. terhelttel, az újságcikk szerzőjével és a II. r. terhelttel, az újságcikkben nyilatkozó történéssel szemben.⁹⁵

„*A magánvádló – a cikkben szereplő és időközben elhunyt személy unokája – a feljelentésében a kegyeletsértés vétségét egyfelől abban látta megvalósultnak, hogy a cikk az 1950-es ítéleti tényállást ismerteti, azt viszont nem tartalmazza, hogy a Legfelsőbb Bíróság törvényességi határozata a tényállást megalapozatlannak találta, mert nem nyert bizonyítást, hogy a nagyapja a bűncselekményt elkövette volna. Másfelől rágalmozó tartalmúnak, ezáltal kegyeletsértőnek tartotta a II. r. terheltnak a cikkben szereplő azt a kijelentését, amely szerint: »ezek a cselekmények egy kor jellegzetes büntettei; a tetteseket a jog felmentheti, de erkölcsileg mindenképpen bűnösök maradnak«, továbbá a cikknek azt a részletét, amely szerint »ha egy háborús bűnös esetében a bíróság 30 évvel ezelőtti eljárási szabályt sértett az ítélkezéskor, de úgy, hogy a valós tényeket nem változtatta meg, tehát a bűnösök valóban elkövették a bűnt...«.*” Végezetül rágalmozó tartalmú tényállításként értékelte a magánvádló az újságcikk címét is.

A négy hasábbbá szedett újságcikk középső részén keretbe foglalva, eltérő betűformával és betűvastagsággal, külön nem szignózott, tartalmi összefoglalás található a Legfelsőbb Bíróság elnökségi tanácsának törvényességi óvás eredményeként hozott három olyan határozatáról, amelyekkel az elnökségi tanács felmentette a korábban háborús büntett, illetve népellenes büntett miatt elítélt személyeket. A korábban elítélt, majd felmentett személyek családi nevét egyébként a szöveg nem tartalmazza, abban csak a családi név kezdőbetűje van feltüntetve. Egyebekben az újságcikk bekeretezett szövegen kívüli része a nagyapa nevét nem említi, de a bekeretezett részben ismertetett eset egyetlen vonatkozását sem hozza fel.

⁹⁵ BH 1998. 212.

Kitért viszont a cikk a II. r. terhelt történelmi véleményének az ismertetésére, amelyet „*a bírósági iratok átvizsgálása alapján*”, de „*a Legfelsőbb Bíróság dokumentumait más szempontból értékelve*” alakított ki. A II. r. terheltnek tulajdonított vélemény szerint a háborús és népellenes bűncselekmények a kor jellegzetes bűncselekményei voltak; a tetteseket a jog felmentheti, de erkölcsileg mindenképpen bűnösök maradnak; nem jogi kategóriákban gondolkodva ugyanis ezekre a büntetésekre nehéz felmentést találni, mert ezek a cselekedetek „*az emberi lélek eldurvulásának a jelei, igenis háborús büntettek közé tartoznak*”. Ugyanakkor – ismerte el a történész – „*a világháború után futószalagon születtek ítéletek, s az »osztályharc éleződésével« a volt hadsereg tisztjei közül minél többet igyekeztek elítélni, sokakat ártatlanul*”.

Foglalkozott az újságcikk más személyek véleményének az ismertetésével is. Az egyik nyilatkozónak tulajdonított vélemény szerint: „*Megválaszolhatatlannak tűnő az a kérdés, ha például egy háborús bűnös esetében a bíróság 30 évvel ezelőtti eljárási szabályt sértett az ítélezéskor, de úgy, hogy a valós tényeket nem változtatta meg, tehát a bűnösök valóban elkövették a bűnt, szabad-e évtizedek múltán hozzányúlni az ítélethez.*”⁹⁶

A jogerős ügydöntő határozat ellen a magánvádló nyújtott be felülvizsgálati indítványt, mert – álláspontja szerint – a büntető anyagi jog szabályainak a megsértésével történt a büntetőeljárás megszüntetése.

Lényegileg megismételte az újságcikknek az általa kegyeletsértőnek tartott részeit azzal az érveléssel, hogy azok valótlan tényállítások, amelyekből okszerűen következik a terhelt bűnössége.

A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a felülvizsgálati indítvány nem alapos: „*Helyesen állapították meg az eljáró bíróságok, hogy a büntetőeljárás alapját képező újságcikk címében, szövegében, annak a magánvádló által kifogásolt részeiben a kegyeletsértés törvényi tényállásának ezek az elemei nem ismerhetők fel. Helyesen utalt a másodfokú bíróság végzése arra is, hogy csak a használt kifejezések objektív értelmezése, az azokkal kapcsolatban kialakult általános társadalmi felfogás alapján dönthető el: bizonyos tény vagy tények állítása alkalmas-e a becsület csorbítására. Ennek a kérdésnek a megítélése szempontjából a sértettnek a kijelentésekhez fűződő érzelmi viszonyából adódó egyéni megítélése valójában közömbös. A nem gyalázkodó hangvételű véleménynyilvánítás, kritika – függetlenül annak a tartalmától – nem teszi lehetővé a rágalmazás vagy a becsületsértés megállapítását, ezáltal a kegyeletsértés vétségének a megállapítását sem. Az I. r. terheltnek az a magatartása pedig – ha egyáltalán ő volt a Legfelsőbb Bíróság szóban forgó döntéseit*

⁹⁶ BH 1998. 212.

ismertető, keretbe foglalt cikkrészlet szerzője –, hogy a korábbi bűnösséget megállapító, majd az utóbb hozott felmentő határozat tartalmát az újságban tényyszerűen közzétette, sem a rágalmazás, sem a becsületsértés törvényi tényállását nem meríti ki, ennél fogva kegyeletsértés bűncselekményeként sem értékelhető. A közfelfogás szerint egy büntetőeljárásról való olyan tájékoztatás, amely a vádak alól történő felmentés okára is kitér, a becsület csorbitására nem alkalmas tényállítás vagy híresztelés. Helyesen állapították meg az eljáró bíróságok, hogy az ítéletek tartalmának az újságban történt közlésével bűncselekmény nem valósult meg.

*A Legfelsőbb Bíróság – a felülvizsgálati indítványnak a tartalmára figyelemmel – a vizsgálata körébe vonta azt is, hogy az újságcikk címében történt-e olyan tényállítás, amely önmagában alkalmas a kegyeletsértés bűncselekményének a megállapítására.*⁹⁷

A bűncselekmény befejezett a meggyalázó magatartás kifejtésével.

A tényálláshoz eredmény nem tartozik, a kísérletnek nincs gyakorlati jelentősége.⁹⁸

A bűncselekmény elkövetője tettesként bárki lehet, a meghalt személy hozzátartozója is.⁹⁹

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el.

A halmazati kérdések körében kiemelendő, hogy „(ha) a vádlott a temetőben levő síremlékeket megrongálja, magatartása a rongáláson túlmenően a kegyeletsértés vétségét is megvalósítja”¹⁰⁰.

⁹⁷ BH 1998. 212.

⁹⁸ VIDA (1999), 206. és KISS (1998), 512.

⁹⁹ VIDA (1999), 206.

¹⁰⁰ BH 1982. 321.

KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF

Rasszizmus, xenofóbia és homofóbia a Független Rendészeti Panasztestület eseteinek tükrében

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) döntően két kontextusban vizsgálja a rasszizmus, xenofóbia és homofóbia problematikáját.

Az egyikbe azok az ügyek tartoznak, amelyekben a panaszos szerint valamely kisebbséghez tartozása negatívan befolyásolta a vele szemben fogantatott intézkedést, azaz a rendőri fellépés diszkriminatív volt, míg a panaszok másik csoportját azok az jelentik, amikor panaszosok úgy ítélik meg, hogy a rendőrség nem biztosított a számukra kellően hatékony védelmet a rasszista, homofób motivációjú jogsértésekkel szemben.

Az alábbiakban e két ügytípus néhány példáját ismertetem.

1. Diszkriminatív rendőri fellépésre vonatkozó panaszok

A részrehajlásmentes intézkedés követelményét a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 13. § (2) bekezdése tartalmazza, amely szerint „a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni”.

A Testület állandó gyakorlata szerint ez azt jelenti, hogy a rendőri fellépés az érintettel szemben nem lehet hátrányosabb (vagy előnyösebb) pusztán azért, mert személye – akár a személyes körülményei, akár valamely társadalmi csoporthoz

tartozása miatt – a rendőr számára ellenszenves (vagy rokonszenves). A rendőr e követelményt nem csak a szó szigorú értelemben véve „diszkriminatív” (azaz az érintett valamely csoporthoz tartozása miatt hátrányos) intézkedéssel sértheti meg, mivel a személyes ellenszenvből fakadó hátrányokozás is részrehajlónak minősül, ugyanakkor ez az Rtv.-nek az a rendelkezése, amelyen keresztül a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a Testület egy-egy esetben vizsgálata tárgyává teszi.

A Testület nagyon ritkán állapítja meg e tilalom sérelmét, mivel még ha arra a következtetésre jut is, hogy a rendőri intézkedés jogsértő volt egy olyan személlyel szemben, aki valamely, a hátrányos megkülönböztetésnek gyakran kitett csoporthoz tartozik, általában nehezen igazolható, hogy a intézkedés jogsértő voltának az érintett kérdéses tulajdonsága, csoporthoz tartozása volt az oka.

Ennek oka egyebek mellett a Testület rendelkezésére álló bizonyítási eszközök szűkösségében keresendő, mindenekelőtt abban, hogy a Testület nem hallgathatja meg közvetlenül a rendőröket, hanem elsődlegesen a testületi kérdések alapján megíratott rendőri jelentésekre kell támaszkodnia a rendőrségi verzió értékelésénél. Ezekben a jelentésekben pedig az esetek nagy részében határozottan és kifejezetten cáfolják az érintett rendőrök, hogy intézkedésük mögött diszkriminatív megfontolások húzódtak, és nagyon ritkán marad a dokumentációban olyan momentum, amelynek alapján kellő bizonyossággal lehetne levonni ezzel ellentétes következtetést.

A nehézségekre példa a **215/2012. számú állásfoglalással eldöntött ügy**, amelyben a sajkókaizai buddhista közösség által működtetett iskola egyik nem roma származású diákja feljelentést tett négy roma diaktársa ellen azt állítva, hogy őt az egyik iskolai szünetben bántalmazták. Bár a településen ennek azonnal híre ment, a rendőrség több mint egy héttel később, tanítási időben, bilincsből vitte el a négy diákot gyanúsított kihallgatásra.

A Testület mind az előállítást, mind a bilincselést jogsértőnek találta. Az előállítás tekintetében a Testület nem fogadta el a rendőrség magyarázatát, miszerint az összebeszélés megakadályozása érdekében volt szükség személyi szabadság elvonására, hiszen a településen mindenki tudta, hogy történt feljelentés, így az érintetteknek több mint egy hétig kellett volna egyeztetni a vallomásaikat, így ennyi idő elteltével már nem szólt semmi amellet, hogy idézés helyett előállítással biztosítsa a rendőrség a diákok megjelenését a kihallgatáson.

A bilincselést azért ítélte jogsértőnek a Testület, mert mind a rendőri iratokból, mind kamerafelvételekből kiderült, hogy a diákok nyugodtan, együttműködően vették tudomásul az intézkedést, nem álltak ellen, sőt az egyik diák még azt is megvárta, hogy a rendőrök kimenjenek a gépkocsihoz bilincserővel, amikor kiderült, hogy a szükségesnél kevesebb van náluk. (Az országos rendőrfőkapitány az előállítás te-

kintetében nem, a bilincselés vonatkozásában viszont osztotta a testületi álláspontot, és a panasznak részben helyt adott.)

Azt azonban a Testület nem látta bizonyítottnak, hogy a jogsértő fellépésre az érintettek roma származásával összefüggésben került sor. Nem voltak az adott ügyben összehasonlítható helyzetben lévő intézkedés alá vont személyek, és bár az antidiszkriminációs jog lehetővé teszi a hipotetikus komparator alkalmazását, a rendőrök kategorikus cáfolatának fényében a Testület nem találta megállapíthatónak az etnikai összefüggést.

A Testületet azokban az esetekben is a fokozott óvatosság jellemzi, amikor van olyan adat, amelyből arra lehet következtetni, hogy ilyen megfontolás állt egy intézkedés mögött. A **278/2009. számú állásfoglalással érintett ügyben** a panaszos azt sérelmezte, hogy amikor egy számukra ismeretlen településen való áthaladás közben megálltak, és kiszálltak a gépkocsijukból dohányozni, az arra közlekedő járőrökben ülő rendőrök intézkedés alá vonták őket. A rendőrök az igazoltatásukat és (találatot nem eredményező) priorálásukat követően olyan módon kutatták át a gépkocsit, hogy az ott talált holmikát (köztük ruhákat) a földre dobták, aminek során egy doboz energiaital fel is robbant. A beadvány szerint az egyik rendőr megjegyzést tett az egyébként magyar állampolgárságú panaszos romániai szülőhelyére is. A panaszos úgy gondolta: az intézkedés oka az lehetett, hogy két utastársa „barna bőrszínű” volt.

A Testület elfogadta a rendőri fellépés okaként, hogy az adott környéken az intézkedést megelőző időszakban több vagyon elleni bűncselekményt követtek el, és hogy a panaszos autója a helyi rendőrök számára ismeretlen volt. A részrehajló intézkedésre és a rendőri hangnemre vonatkozó panaszt sem látta a Testület megalapozottnak.

Az ügyben különvéleménnyel éltem, álláspontom ugyanis eltért a többségtől: úgy gondoltam, hogy az igazoltatás ugyan a többségi döntésben megfogalmazottak alapján indokolt volt, de miután a panaszost és társait, illetve gépkocsijukat nem körözték, és a rendőrök nem valamely konkrét, az intézkedéshez közeli időben elkövetett bűnesetre vonatkozó bejelentéshez kapcsolódóan léptek fel, a ruházat- és gépjármű átvizsgálásnak már hiányzott a jogalapja. Az etnikai motivációt arra tekintettel láttam valószínűsíthetőnek, hogy a rendőri jelentés az igazoltatás okai között felsorolta az intézkedést megelőző időszak betörései mellett azt is, hogy „Rakamaz városban feszült hangulat alakult ki az országos események végett [sic!] a roma valamint a magyar lakosság körében”. A jelentés ezen kitétele (amelyhez semmilyen további magyarázat nem kapcsolódott a tekintetben, hogy ez a tény miként függ össze a panaszos igazoltatásának szükségességével) alátámasztani látszik

a panaszos azon feltevését, hogy igazoltatása nem volt független a társaságában tartózkodók – valós vagy vélt – etnikai hovatartozásától.

A Testület voltaképpen csak akkor állapítja meg a jogsérelem és az intézkedés alá vont valamely kisebbséghez tartozása közötti összefüggést, ha a rendőr „elszólja” magát. Ilyen volt a **75/2011. számú állásfoglalással eldöntött ügy**, amikor egy több éve Magyarországon élő japán mérnököt vontak igazoltatás alá az autópályán. A panaszos azt sérelmezte, hogy a rendőr végig udvariatlan, lekezelő, agresszív hangnemet használt vele szemben, noha mind a papírokkal, mind a gépkocsival mindben rendben volt. Amikor végül útjára bocsátotta a panaszost, aki a feszültségtől remegve szállt be a gépkocsijába, ezt látva az intézkedő rendőr még megkérdezte: „Mi van, kung-fuzol? Miért remeg a kezed, meg akarsz verni?” A beadvány szerint azzal zárta az intézkedést, hogy felszólította a panaszost: tanuljon meg magyarul.

A Testület ebben az ügyben megállapította a panaszos méltóságának sérelmét, mivel bár a rendőr azt állította, hogy végig kulturált hangnemet alkalmazott, azt elismerte, hogy felemelte a hangját, és mutogatva, artikulálva beszélt, mert a magyar nyelvet nem ismerő személyt vont intézkedés alá, továbbá azt sem tagadta, hogy a „kung-fuzásra” vonatkozó kijelentés elhangzott (igaz, ezt azzal próbálta menteni, hogy ez a szavajárása, és mivel a harcművészetekben járatos, ha a panaszos nemzeti hovatartozására akart volna megjegyzést tenni, a karatét említette volna, mivel az – ellentétben a kung-fuval – japán).

Figyelembe véve azt is, hogy a panaszos az intézkedés végére a rendőri jelentés szerint is nagyon feszült állapotba került (ami közvetetten alátámasztotta, hogy a rendőr nem megfelelő hangnemet használt vele szemben), a Testület helyt adott a panasznak, és rögzítette: az adott helyzetben a panaszos a rendőr kijelentését mindenképpen érthette az ázsiai származására utaló dehonesztáló megjegyzésnek, ezért a rendőri fellépés kétésges kizáróan jogsértő volt.

A gyűlölet motiválta jogsértésekkel szembeni védelem elégtelenségével kapcsolatos panaszok

A Testület két ilyen jellegű ügyel foglalkozott eddig, az én álláspontom részben vagy egészben mindkettőben eltért a Testületétől.

A **281/2011. számú állásfoglalással lezárt ügy** panaszosa azt sérelmezte, hogy a rendőrség nem intézkedett azokkal az ellentüntetőkkel szemben, akik a 2011-es Meleg Méltóság Menete idején olyan transzparenszeket mutattak fel, amelyeken a vézskorszakban a homoszexuálisok megbélyegzésére használt rózsaszín háromszög mellett egy akasztófa állt „újfajta bánásmódot a melegeknek!” felirat kíséretében.

A Testület a panaszt azzal utasította el, hogy a panaszos nem volt jogosult annak előterjesztésére, mivel bár jelen volt a Meleg Méltóság Menetében, a helyszínen nem érzékelte a transzparenszeket, csak utóbb a sajtóból szerzett tudomást az incidensről, és – ebből következően – nem is kért a helyszínen rendőri intézkedést. A Testület többségi álláspontja szerint ezért a feltételezett rendőri mulasztás eleve nem sérthette a panaszos alapvető jogát.

Különvéleményemben arra hivatkoztam, hogy figyelembe véve a korábbi, hasonló jellegű rendezvényeken történt atrocitásokat, fizikai támadásokat, az akasztófa és az „újfajta bánásmódot” szorgalmazó szöveg – ha szimbolikusan is, de – minősülhet erőszakra való felhívásnak, ezért a transzparenszek felmutatóival szemben felmerül a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 269. §-a szerinti közösség elleni izgatás egyszerű gyanúja, a rendőrségnek tehát volt intézkedési kötelezettsége: amennyiben észlelte a transzparenst, legalábbis igazoltatni kellett volna az ellentüntetöket, hogy amennyiben később a hatóságok úgy ítélik meg, hogy meg kell indítani a büntetőeljárást, lehessen őket azonosítani.

Az érintett panaszjogával kapcsolatban az volt az álláspontom, hogy az adott körülmények között a csoportot érő sérelem „átsugárzott” mindazokra – így a panaszosra is –, akik a felvonuláson részt vettek. A panaszosnak ugyanis olyan „levetkőzhetetlen” tulajdonságán, szexuális irányultságán alapul az uszítással fenyegetett csoporttal való kapcsolata, amely – amint azt az Alkotmánybíróság is elismerte pl. 37/2002. (IX. 4.) AB határozatában – az emberi méltóság lényegéhez tartozik. A kérdéses csoport pedig kellően szűk volt, különösen ha a pillanatnyi konkrét fenyegetéssel érintett csoportot, azaz a Meleg Méltóság Menetében részt vevő személyeket vesszük, amelynek a panaszos – kétségbe nem volt elmondása szerint – tagja volt. Fentiek alapján úgy gondoltam, hogy fennállt az érintettségnek az a minimálisan szükséges foka, amelyet az Rtv. 92. §-a – a Testület töretlen gyakorlata alapján – a panasz benyújtásához megkövetel, így a panaszt be kellett volna fogadni, és érdemben meg kellett volna vizsgálni, hogy a rendőrség észlelte-e a transzparenszeket, és ha igen, foganatosított-e valamilyen intézkedést.

A 413/2012. számú állásfoglalással érintett ügyben a panaszost egy szélsőjobboldali tüntetés szemlélőjeként érte atrocitás, amikor néhányan – egy korábbi demonstráció során betöltött szerepével összefüggésben – felismerték, megjegyzéseket tettek a szexuális orientációjára, majd amikor a tüntetés szónoka jelezte, hogy bárki hozzászólhat a demonstráció témájához, heccelni kezdtek, hogy ő is beszéljen. A panaszos úgy döntött, hogy eleget tesz az „invitálásnak”, és megpróbálja elmondani az érveit, mire néhányan a demonstrálók közül fenyegetőleg megindultak felé. Emiatt a rendőröknek sorfalat állva ki kellett menekíteniük a tömegből.

Ezt követően azonban, miután már eltávolodott a helyszínről, és igyekezett minél hamarabb elhagyni azt, a rendőrök utána mentek, és igazoltatták. Mivel emiatt meg kellett állnia, utolérték azok a demonstrálók, akik korábban zaklatták, körülállták, miközben folyt az igazoltatás, és a rendőri jelenlét ellenére folyamatosan gyalázták, fenyegették. Mire az igazoltatás lezajlott, már 20-25-en vették körül, folyamatosan kamerázták, megpróbálták elolvasni az iratait. A panaszos azt sérelmezte, hogy az eseménysor valamennyi szereplője közül a rendőrök egyedül vele szemben intézkedtek, az őt zaklató személyeket nem is igazoltatták.

A Testület megállapította, hogy a panaszost zaklatók magatartása felvetette a közösség tagja elleni erőszak garázda alakzatának [Btk., 174/B. § (2)] olyan fokú gyanúját, amely intézkedési kötelezettséget keletkeztetett a rendőrök oldalán, ők azonban még a legenyhébb intézkedést, azaz az érintettek igazoltatását sem fogantatosították. Ezt a mulasztást a Testület alapjogsértőnek találta, de úgy ítélte meg, hogy a sérelem nem elég súlyos ahhoz, hogy az országos rendőrfőkapitánynak küldje meg a panaszt.

A panaszos azon álláspontjával kapcsolatban, amely szerint a mulasztás összefüggésben lehetett a szexuális orientációjával, a Testület többsége a következőket rögzítette: „Kétségtelen, hogy nem egyenlő mércével mérték a rendőrök a panaszos és a rendezvény résztvevőinek magatartását, amit az is mutat, hogy csak a panaszost igazoltatták. Arra utaló körülmény ugyanakkor, hogy a különbségtétel oka a panaszos szexuális irányultsága vagy politikai meggyőződése lett volna, a panasz eljárás keretében nem volt feltárható.”

Álláspontom ebben az ügyben is eltért a többségétől, úgy gondoltam ugyanis, hogy a mulasztás súlyos alapjogsérelmet valósított meg, ezért elbírálása a főkapitány hatáskörébe tartozik: „Egy olyan, az emberi méltóság elleni bűncselekmény gyanúja kapcsán, amely az érintettnek a sérelmet a személyisége lényegi vonására (így többek között nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz tartozására, jelen esetben szexuális orientációjára) tekintettel okozza, s amelynek a súlyosságát a jogalkotó azzal is kifejezi, hogy büntettnek nyilvánítja, a minimálisan elvárható rendőrségi fellépés elmaradása megítélésem szerint egyértelműen a súlyos alapjogsérelem kategóriájába tartozik. Egy ilyen mulasztás ugyanis azt közvetíti, hogy a rendőrség vonakodik az adott esetben releváns lényeges tulajdonság alapján az érintettnek védelmet nyújtani.”

GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA

Ötéves a Független Rendészeti Panasztestület

Megalakulásának öt éves évfordulója alkalmából szakmai visszatekintést tartott a Független Rendészeti Panasztestület (Testület) április 11-én, csütörtökön a Parlament Delegációs termében. Az eseményen felszólalt Kövér László, az Országgyűlés elnöke, Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere, Konrád Károly, a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára és Juhász Imre, a Testület elnöke.

A Független Rendészeti Panasztestület megalapításának 5. évfordulója alkalmából szervezett rendezvényen részt vettek a testületi tagok: Fráterné Ferenczy Nóra, Kozma Ákos, Féja András, valamint Bögi Sándor titkárságvezető és a Testület munkatársai.

Az eseményen többek között megjelent az ORFK volt és jelenlegi vezetője, Hatala József nyugalmazott vezérőrnagy és Papp Károly r. vezérőrnagy, Somssich Gabriella r. dandártábornok, az ORFK Ellenőrzési Szolgálatának vezetője, Szomor Sándor r. ezredes, az ORFK Központi Panaszirodájának vezetője és Lukács Tamás, az Országgyűlés emberi jogi bizottságának elnöke.

A Testület fennállásának öt éves ünnepi megemlékezését megnyitó Juhász Imre elnök beszédében felidézte a testület létrejöttének kezdeti időszakát, amikor, mint mondta, minden komolyabb intézményesített előzményi tapasztalat nélkül járatlan utakon indultak el. A Testület létrejöttét a politika részéről bizalmatlanság övezte, persze más és más okból, tette hozzá az elnök.

GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA – kommunikációs szakértő, a Független Rendészeti Panasztestület sajtóreferense

– Az akkori kormánypártok 2006 ősze miatti, azóta is leküzdhetetlennek bizonyult lelkiismereti konfliktusuk okán. Az akkori ellenzék, a mai kormánypártok talán a felemás helyzet miatt: létrehozásában segédkeztek valaminek, ami nem sokban hasonlított arra, amit szerettek volna elérni... Az amúgy is padlón lévő, megtépzott rendőrség pedig úgy érezte, más sem hiányzott, mint egy ilyen „civil bagázs”, akik talán majd minden napszakban vizslatják az amúgy is nehéz sorsú rendvédelmet az utcai járőrtől a vadonatúj vizágyúig. Talán csak a jogkereső polgárok bizakodtak, illetve azon részük, akik egyáltalán hallottak valamit az új panaszfórumról, fogalmazott Juhász Imre.

Visszatekintve az elmúlt öt évre, az elnök kijelentette: a Testület munkája jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a rendőrség megítélése és működése a 2006-os és azt követő állapothoz képest pozitív irányba előremozduljon, mind nemzeti, mind pedig nemzetközi téren. Ennek a folyamatnak még nem vagyunk a végén, jegyezte meg az elnök.

A jogállam ott kezdődik, ahol nem az erőé a jog, hanem a jogé az erő. Ez a régi bölcsesség jól mutatja azt a küldetést, amiért 2008-ban a Független Rendészeti Panasztestület létrejött. A törvényes rend a közös élet alapja: közbiztonság nélkül nincs szabadság, nincs demokrácia, nincs szociális jólét, nincs közös élet. Alapvető szükség van tehát a törvényes rend megteremtéséhez szükséges erőre, a rendőrségre, jelentette ki beszédében Kövér László, az Országgyűlés elnöke.

Kövér László szerint olyan erős, hatékony rendőrségre van szükség, amelyre minden időben számítani lehet, amely lojális az emberekhez, megtartja a törvényeket és feddhetetlen. Hozátette: a rendőrség csak így nyerheti el az emberek bizalmát, ami nélkül nem járhat sikerrel.

Az Országgyűlés elnöke emlékeztetett 2006 őszére, a példátlan rendőri túlkapásokra, megjegyezve, hogy mindaz, ami akkor történt, társadalmi méretekben rombolta a rendőrségbe vetett közbizalmat.

– Aki ott volt, nem felejt el. Aki beszélt azokkal, akik átérték, akik megsebesültek, akik megrokkantak, az nem felejt el. Aki csak filmen látta, hogy újra piros a vér a pesti utcán, az nem felejt el. Az igazságszolgáltatás intézményeiben lassan halad előre ez a történet, de előbb-utóbb célhoz ér, fogalmazott a házelnök.

Kövér László a Testület megalakulásával kapcsolatban elmondta: öt évvel ezelőtt kétharmados parlamenti felhatalmazással jött létre, hogy a szükséges kontrollt gyakorolja. Azóta a panaszok kivizsgálásával, a rendőri intézkedések elemzésével, értékelésével, és az azok kapcsán a rendőri vezetőknek tett javaslatokkal nagyban segítette egyfelől az állampolgárok sérelmeinek orvoslását, másfelől a rendőrség munkájának javítását. Mint a házelnök mondta, az elvégzett munka eredménye

nemcsak a statisztikákban köszön vissza, hanem a közbizalom lassú visszaszerzésének folyamatában is.

A Független Rendészeti Panasztestület megalakulása óta eltelt időszak tapasztalatai bebizonyították, hogy a Testületnek fontos helye és szerepe van a magyar jogérvényesítés rendszerében. A Testület tevékenysége mintaként szolgálhat az Európai Unió számára, hiszen Nagy-Britannián és Belgiumon kívül más tagállamban hasonló testület nem működik, hívta fel a figyelmet a házelnök.

Kövér László szöveg az izsáki tragédiáról, amely, mint mondta, „beárnyékolja ezt a mai alkalmat – ellenben aláhúzza az öt évvel ezelőtti döntés fontosságát és a rendészeti panasztestület tevékenységének jelenbeli és jövőbeli szükségességét”.

Az emberi jogok tiszteletben tartása, az, hogy a hétköznapokban a hatóságok és a polgárok hogyan viszonyulnak egymáshoz, elsősorban kulturális kérdés, mondta beszédében Balog Zoltán emberi erőforrások minisztere.

Balog Zoltán szerint Magyarországon a több évtizedes diktatúra után ebben a kérdésben még bőven van mit tanulni. A miniszter beszédében felidézte a 2006 őszi történet rendőri túlkapásokat, amikor lábbal tiporták az emberi jogokat. Hozzátette: a rendőrség felelősségét komoly szervezetek, illetve rendőri vezetők is vizsgálták, köztük voltak, akik tisztességgel és bátorsággal, míg mások kevésbé.

A Független Rendészeti Panasztestület öt évvel korábbi megalakulásának előzményeiről szólva emlékeztetett arra is, hogy Magyarországon az emberi jogi kérdésekkel foglalkozó civil szervezetek már évek óta igényelték, követelték egy panasztestület létrehozását.

Balog Zoltán szöveg arról is, hogy az évforduló lehetőség ad arra, hogy átgondolják a panasztestület jogrendszerben elfoglalt jelenlegi helyzetét.

A miniszter a Testület tevékenységét értékelve úgy vélte, sikerült a polgárok rendőrséghez való viszonyát megváltoztatnia. Mint mondta, a polgárok bizalma nélkül a rendőrség nem tudja jó hatásfokkal végezni a munkáját, ami nélkül pedig jogállam és biztonság nem létezhet.

Konrád Károly, a Belügyminisztérium parlamenti államtitkára is felidézte a 2006-os rendőri túlkapásokat, mint mondta: a rendszerváltozást követő több mint másfél évtizedben a közhatalom részéről tömeges alkotmányos alapjogsértés, állami vezető mulasztása következtében előáll, emberéletet követelő katasztrófa vagy brutális tömegoszlatás nem történt Magyarországon, ám 2006-ban olyan dolgok történtek, amire senki nem gondolt.

– Számtalan embert vertek meg az utcán, sokakban gyökeret vert a félelem, és összetört az a nehezen kialakítható közbizalom, amely 1990-től a rendőrség iránt megnyilvánult. Ez ellen tenni kellett. A Fidesz többek között a dokumentációs központ útján fogadta és regisztrálta 2006. október 23-ától a panaszokat, és önkéntes

jogászokkal segített a jogsértést elszenvedőknek, emlékeztetett a történetekre az államtitkár.

Az államtitkár felidézte, hogy az Országgyűlés Honvédelmi és rendészeti bizottságának tagjaként 2007 elején az Egyesült Királyságban szerzett tapasztalatokat a rendőrség feletti civil kontrollról. Ennek a tanulságaira is alapozva Balog Zoltán képviselőtársával együtt nyújtották be a parlamentnek azt a törvényjavaslatot, amely a rendőrség feletti civil kontrollt hivatott biztosítani.

Kontrát Károly elmondta, hogy a panasztestület intézményének „őshazája” az Egyesült Királyság, hiszen a rendőrség független ellenőrzésének gondolata már 1929-ben felmerült Angliában, ekkor azonban még csak az ügyészség ez irányú kapacitásának a kiterjesztéséről volt szó. A tervezett intézmény létrehozása az ötvenes években néhány nagy nyilvánosságot kapott eset után ismét napirenden volt, majd az 1976-ban elfogadott rendőrségi törvény, a Police Act hozta létre az első Rendőrségi Panasztestületet. Ennek a testületnek a hatásköre azonban csak arra terjedt ki, hogy a rendőrség által kivizsgált panaszokról hozott döntést megvizsgálja és egyet nem értése esetén fegyelmi eljárást kezdeményezzen.

Az államtitkár megjegyezte: egy panasztestület akkor lehet hiteles, ha valóban vizsgál egyedi ügyeket, és valóban függetlenül csak akkor működhet, ha tagjait nem a végrehajtó hatalom nevezi ki, hanem az annak ellenőrzésére hivatott Országgyűlés választja meg.

Joggal vetődhet fel a kérdés, hogy szükség van-e ma is a Független Rendészeti Panasztestületre? – kérdezte Kontrát Károly, majd hozzátette: erre a válasz egy határozott igen. Mára a rendőrség munkája iránti közbizalom helyreállt, mégis fontos, hogy a nemzetközi példák alapján, jogállami biztosítékként működjön a Testület. Mint mondta, az elmúlt öt esztendő tapasztalatai alapján bebizonyosodott, hogy a Független Rendészeti Panasztestület megállja a helyét, az állampolgárok érdekeit, jogaiknak érvényesítését szolgálja, és egyben segíti a rendészeti szervek munkáját.

A Független Rendészeti Panasztestület öt éves megalakulásának ünnepi felszólásait Juhász Imre elnök beszéde zárta.

Az elnök a Testület nevében megköszönte a meghívott előadóknak az elmondottakat, és köszönetet mondott mindazoknak, akik megtisztelték jelenlétükkel a rendezvényt. Mint mondta, a felszólalók jobbára pozitív környezetben tettek említést a Testületről, amit a tagtársai és munkatársai munkájának az elismeréseként kell értékelni.

Az elnök önkritikaként fogalmazta meg, hogy nem tartja igazán eredményesnek a Független Rendészeti Panasztestületet övező jogi környezet lényeges pontokon való megváltoztatása melletti kiállásukat, noha ezen javaslatok a jobbítás szándékával születtek. Hozzátette: természetesen a Testület a jelenlegi jogi környezetben is

képes és tud hatékony munkát végezni, és az is nyilvánvaló, hogy bizonyos hatáskörbővítés vagy jogszabályi változás a mellé rendelt anyagi eszközök nélkül nem lenne lehetséges.

– Minden eredmény és pozitív visszajelzés ellenére, el kell mondjuk, vannak kevésbé biztató hangok is tevékenységünket illetően. Van, aki a Független Rendészeti Panasztestület kemény fellépését hiányolja a rendőrséggel szemben, van, aki még szerény jogi lehetőségeinket is sokallja. Ezzel, úgy tűnik, együtt kell élni, a megoldás a társadalom kezében van, hívta fel a megjelentek figyelmét a Testület elnöke.

Juhász Imre a rendezvény végén bejelentette: 2013. április 3-i hatállyal az Országgyűlés alkotmánybíróvá választotta, ezért lemond testületbeli tagságáról és elnöki tisztségéről is. Hozzátette: bízik abban, hogy helyét a parlament az emberi jogok védelme iránt elkötelezett új taggal tölti be, aki elkötelezett a jogállam értékei iránt és komolyan veszi a Testület feladatait ezen jogállami értékek kiteljesítésében.

A Független Rendészeti Panasztestület 105/2012. (III. 21.) számú állásfoglalásának ismertetése

I.

Súlyos alapjogsérelmet állapított meg a Független Rendészeti Panasztestület (továbbiakban: Testület) azon panaszos ügyében, aki a vele szemben 2011. október 22-én, a lakóhelyeül szolgáló ingatlanban foganatosított rendőri intézkedés miatt élt panasszal.

A panaszbeadványban a panaszos az ügy előzményeiként előadta, hogy 2006 októberében eladta a házát egy vállalkozónak, amelyben együtt lakott a volt élettársával és két gyermekével. A vevő vállalta, hogy a ház és a telek fejében épít egy lakást a panaszosnak és családjának, erről szerződés is készült. Ezt követően a panaszos, a volt élettársa és a vállalkozó adásvételi előszerződést is kötöttek az épülő ingatlanra. A szerződést a panaszos és a volt élettársa mint vevők írták alá, a vállalkozó pedig eladóként jegyezte azt. Ezt követően, 2007 májusában, amikor a vállalkozó befejezte az építkezést, végleges szerződés is készült, ám abban már csak a panaszos volt élettársa szerepelt vevőként, így a lakás – a panaszos akarata ellenére – 1/1 tulajdoni arányban a volt élettársa nevére került. A panaszos azonban soha sem mondott le a tulajdonáról, és nem is akart. Az elmúlt időszakban többször kérte az élettársát, hogy járuljon hozzá ahhoz, hogy a panaszos hivatalosan is bejelentkezzen a lakásba, azonban ettől az élettársa elzárkózott, noha a panaszos továbbra is a lakásban élt, egészen a 2011. október 22-i rendőri intézkedésig. Aznap ugyanis a volt élettársa, G. E. felszólította a panaszost, hogy azonnal fogja a lakásban lévő dolgait és távozzon onnan, azután pedig kidobálta a panaszos összes vagyontárgyát a szoba közepére. A panaszos nem akarta elhagyni az ingatlant, de mivel a lakásban tartózkodott a volt

élettársa új barátja is, aki már korábban tetteleg bántalmazta a panaszoszt, megijedt, és a 107-es hívószámon segítséget kért a rendőrségtől. A telefonon kapcsolták az illetékes városi rendőrkapitányság ügyeletét, ahol közölték, mindjárt küldik a járőrt. Miután a kikerülő rendőröket a panaszos beengedte a lakásba, elmondta nekik, hogy a volt élettársa, aki jogtalanul jutott hozzá a lakás kizárólagos tulajdonjogához, ki akarja tenni a lakásból. Az erre vonatkozó okiratokat (szerződést) bemutatta az intézkedő rendőröknek, akik azokat megtekintették, és hosszasan tanakodtak az ügyben. A panaszos előadta a rendőröknek, hogy nem jogtalanul lakik az ingatlanban, hanem megtévesztette a volt élettársa és az akkori építési vállalkozó akként, hogy kihagyták őt a végleges adásvételi szerződésből, és minden a panaszos élettársa nevére került. Ekkor az intézkedő rendőr először még azt mondta nekik, hogy „minden így marad a bíróság jogerős ítéletéig”. Ezután viszont hosszasan telefonált valakivel, majd odament a panaszoshoz és közölte vele, hogy el kell hagynia a lakást, valamint át kellett adnia a lakás összes kulcsát a volt élettársának. A rendőr azt is mondta, hogy azért kell elhagynia a lakást, mert nincs oda bejelentkezve. A panaszos hiába mondta, hogy azért nem tudott bejelentkezni, mert az őt megtévesztő élettársa nem engedte meg neki, és ezzel a döntéssel ő most véglegesen hajléktalanná válik, indokaival nem foglalkoztak, így a rendőri utasításnak eleget téve átadta a kulcsokat a volt élettársának, majd elhagyta a lakást.

A panaszos azóta hajléktalan, ismerősöknél lakik, álláspontja szerint a rendőröknek nem lett volna joga arra utasítani őt, hogy adja át a kulcsokat.

II.

A Testület a tényállás tisztázása érdekében megkereséssel fordult a rendőrséghez, és a rendelkezésre álló dokumentumokból az alábbiakat állapította meg.

A rendőrrjárőr 2011. október 22-én 15 órakor az illetékes rendőrkapitányság ügyeletének utasítására jelent meg az érintett ingatlannál, mivel bejelentés (amelynek hanganyaga a vizsgálat időpontjában már nem állt rendelkezésre) érkezett tulajdonjogi vitáról. A rendőrrjárőrt a helyszínre érkezve G. E., valamint a panaszos fogadta. G. E. az intézkedő rendőrnek elmondta, hogy 2007. év előtt élettársi viszonyban élt a panaszossal, amelyet 2007. június körül megszakított vele, és amelyet a város önkormányzatánál bejelentett. G. E. 2009. október 14-én megvásárolta 1/1 tulajdonban az ügyben érintett ingatlant, amelybe beköltözött a panaszossal. A panaszos korábbi ingatlanját eladta egy építőipari cég részére 2007. május 15-én, azzal a feltétellel, hogy fenti cég által épített lakóparkban lévő lakások egyikében 1/2 tulajdonjogot fog szerezni. A lakóparkban lévő házak egyike a G. E. által tulaj-

donolt ingatlan is. A panaszos a mai napig is perben áll az építtetővel, mivel nem kapta meg jogos tulajdonát. Bár G. E. és a panaszos már nem éltek élettársi kapcsolatban, G. E. megengedte, hogy a panaszos a – kizárólag G. E. tulajdonát képező – ingatlanban lakjon. Ezt helyzetet a volt élettárs az intézkedés napjáig tudta elviselni, többek között a panaszos által felhalmozott és ki nem fizetett közüzemi számlák miatt. Mivel a panaszos nem akarta elhagyni az ingatlant, ezért kért rendőri segítséget. A rendőrrjárőr a fenti személyek által részére átadott okiratok alapján megállapította, hogy a panaszos jogtalanul, jogcím nélkül tartózkodik a G. E. tulajdonát képező ingatlanban, ezért megkérte a panaszost, hogy az ingatlant hagyja el, mivel sem bejelentve nincs oda, sem pedig tulajdonrészsel nem rendelkezik az ingatlanban. Az intézkedő rendőr a helyszínen jogsértést észlelt, mivel a panaszos G. E. akarata ellenére nem akarta elhagyni a G. E. tulajdonát képező ingatlant, amelyben a panaszosnak sem birtokviszonyból fakadóan, sem pedig lakó vagy tartózkodási helyül való bejelentés alapján nem volt jogcíme tartózkodni. A panaszos cselekményével a helyszínen megállapítottak szerint megvalósította a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (továbbiakban: Szabs. tv.) 139. § (1) bekezdése szerinti magánlaksértés szabálysértését. A szabálysértés a sértett magánindítványára üldözendő. Ezen jogsértés megszüntetése miatt az intézkedő rendőr jogszerűen kérte a panaszost, hogy a cselekményével hagyjon fel, és a jogsértés megszüntetése végett az ingatlant hagyja el. A panaszos a rendőri intézkedés során a felszólításnak eleget tett, és az ingatlant elhagyta, annak kulcsait pedig a tulajdonosnak átadta. Az ingatlan kulcsainak a tulajdonos részére történő átadására azért volt szükség, mivel felmerült annak lehetősége, hogy a panaszos a fenti ingatlanba vissza fog menni, mivel a helyszínen intézkedő rendőrrjárőrrel közölte, hogy „az intézkedéssel véglegesen hajléktalanná teszik”. A későbbi jogsértés megelőzése érdekében, illetőleg mivel a panaszos az ingatlanhoz tartozó lakáskulcsokat jogtalanul birtokolta, a rendőrök azokat visszaadták a tulajdonosnak. Mivel a rendőri intézkedés során a panaszos a lakóépületből eltávozott, G. E. nem terjesztett elő magánindítványt, így az intézkedő rendőrök szabálysértési feljelentéssel nem éltek.

III.

A Testület érdemi vizsgálata során a panaszosi előadást a rendőrség által rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján vizsgálta, és állásfoglalásában az alábbi megállapításokat tette.

A panaszolt események kapcsán a Testület először a rendőrség intézkedési kötelezettségének fennállását vizsgálta. A kérdés vizsgálata során a Testület a követ-

kező jogszabályhelyekre volt figyelemmel: a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) 13. §-a¹ és a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 9. §-a², és a Szabs. tv. 139. §-a³. A Testület ezen a ponton szükségesnek tartja felhívni a figyelmet töretlen gyakorlatára, miszerint ha az Rtv. szerinti rendőri fellépés mögöttes jogalapjaként a rendőrség egy Rtv.-n kívüli jogszabályban meghatározott tényállás tekintetében fennálló gyanúokra (pl. bűncselekmény vagy szabálysértés gyanújára) hivatkozik, a Testület – a kérdéses cselekményért egyébként fennálló szabálysértési vagy büntetőjogi felelősség kérdésében való állásfoglalás nélkül – vizsgálja, hogy az adott esetben fennállt-e olyan fokú gyanú, amely elégséges jogalapot szolgáltatott az intézkedéssel megvalósult jogkorlátozásra. Amennyiben a Testület ezt a vizsgálatot nem végezné el, a jogkorlátozás érdemi kontrollja kiüresedne, illetve elmaradna, és ezzel sérülne az érintett panaszhoz való alkotmányos joga.

A rendőri jelentések és a panaszosi előadás a jelen esetben megegyezik abban, hogy telefonos bejelentés érkezett a rendőrkapitányságra egy ingatlanl kapcsolatos vitáról, habár az iratok hiányossága miatt nem lehet biztosan tudni, hogy a bejelentést a panaszos vagy a volt élettársa tette. A bejelentés tartalma a Testület álláspontja szerint felvetette annak a gyanúját, hogy a felek valamelyike a magánlaksértés szabálysértését követi el, hiszen az megvalósulhat akként is, hogy valakit jogellenesen kizárnak az ingatlanából, illetve akként is, ha oda a jogosult engedélye nélkül valaki jogellenesen megy. Mindezek alapján tehát a bejelentésben ismertetett esemény nyilvánvalóan olyannak volt tekinthető, amely az Rtv. 13. §-a értelmében rendőri beavatkozást tett szükségessé, intézkedési kötelezettséget keletkeztetett.

A Testületnek ezt követően abban kellett állást foglalnia, hogy ezt az intézkedési és a segítségnyújtási kötelezettségét a rendőrség jelen esetben megfelelően teljesítette-e.

¹ Rtv. 13. § (1) bekezdése szerint „A rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.”

² A Szolgálati Szabályzat 9. §-a szerint: (1) A rendőr szabálysértés észlelése esetén feljelentést tesz, vagy – jogszabály által meghatározott esetekben – helyszíni bírságot szab ki. A szabálysértést észlelő rendőr figyelmeztetést azon szabálysértés esetén alkalmazhat, amely miatt helyszíni bírságot szabhat ki. (2) A figyelmeztetés során a rendőr a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt felszólítja a tevékenysége abbahagyására, és felhívja, hogy a jövőben tartózkodjon szabálysértés elkövetésétől.

³ A Szabs. tv. 139. § (1) bekezdése szerint a magánlaksértés szabálysértését követi el az, aki másnak a lakásába, egyéb helyiségébe, vagy ezekhez tartozó bekerített helyre az ott lakónak vagy azzal rendelkezőnek akarata ellenére vagy megtévesztéssel bemegy, vagy ott benmarad, úgyszintén, aki mást akadályoz abban, hogy a lakásába, egyéb helyiségébe vagy ezekhez tartozó bekerített helyre bemenjen.

A rendőrök segítségnyújtási kötelezettségét az Rtv. 24. § (1)-(2) bekezdése rendezi, eszerint a rendőr köteles a feladatkörébe tartozó segítséget, illetőleg a hozzáfordulónak a tőle elvárható felvilágosítást megadni. A magánérdekek védelme az Rtv. alapján csak akkor tartozik a rendőrség hatáskörébe, ha a törvényes védelem az adott körülmények között más módon nem biztosítható, vagy ha a rendőri segítség nélkül a jog érvényesíthetősége meghiúsulna vagy számottevően megnehezülne.

A rendőri jelentések szerint 15 órát megelőzően telefonos bejelentés érkezett a rendőrséghez arról, hogy az egyik lakásban tulajdonjogi vita van folyamatban. A kikerkező járőrök igazoltatták a panaszost, majd meghallgatták mind G. E.-t, mind a panaszost. G. E. előadta, hogy szívésségből engedte a panaszosnak, hogy a lakásában lakjon az élettársi viszonyuk megszűnte után is, de a felhalmozott közüzemi számla díjak miatt felszólította, hogy költözzön ki. A panaszos ugyanakkor azt állította, hogy korábban ő és élettársa kívánták megvenni az ingatlant az építetettől, de a volt élettársa és az építető kijátszotta őt, és így az ingatlan csak a volt élettárs tulajdonába került. A rendőrijárőr a részére átadott iratok alapján megállapította, hogy a panaszos jogtalanul, jogcím nélkül tartózkodik a G. E. tulajdonát képező ingatlanban, és megkérte a panaszost, hogy az ingatlant hagyja el, mivel sem bejelentve nincs oda, sem pedig tulajdonrészrel nem rendelkezik az ingatlanban. A panaszos ezt követően az ingatlant elhagyta. A panaszos élettársát a rendőrök tájékoztatták arról, hogy magánlaksértés szabálysértése miatti eljárás magánindítványhoz kötött, de mivel a panaszos az ingatlant elhagyta, G. E. nem terjesztett elő magánindítványt.

A Testület álláspontja szerint a rendőrök rendelkezésére álló információk alapján a helyszínen nem volt egyértelműen megállapítható, hogy a panaszos lakásban való tartózkodása jogszerű volt-e vagy sem. Az azonban az adatok alapján kiderült, hogy valamikor korábban a panaszos egy polgári jogi ügylet (élettársi kapcsolat vagy szívésségi lakáshasználat) alapján jogszerűen tartózkodott az ingatlanban. Annak eldöntésére azonban, hogy a panaszos a lakás használatára érvényesen rendelkezik-e valamilyen jogcímmel, és ennek hiányában a lakás kiürítésének végrehajtási eljárás keretében történő elrendelésére nem a rendőrség, hanem a polgári bíróság rendelkezik hatáskörrel. A Testület meglátása szerint az adott helyzetben a rendőröknek kötelességük lett volna megadni a feleknek a szükséges jogi tájékoztatást egyrészt a tekintetben, hogy az ügy eldöntésére nekik nincs hatáskörük, másrészt arról, hogy jogaiknak mely fórum előtt szerezhetnek érvényt. A vizsgálat során rendelkezésre álló információk alapján megállapítható, hogy a rendőrök nem tettek eleget ezen tájékoztatási kötelezettségüknek, ezért a Testület álláspontja szerint sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga.

Ezt követően a Testület a rendőrök azon intézkedését vizsgálta, hogy a panaszost kulcsai átadására és távozásra szólították fel.

A Testület 28/2008. (VII. 9.) számú állásfoglalásában fejtette ki azon álláspontját, hogy a rendőr intézkedési kötelezettségének teljesítését a jogbiztonság elvének és ezzel összefüggésben a személyek tisztességes eljáráshoz fűződő jogának viszonylatában kell vizsgálni. Az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozatában rögzíti, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (továbbiakban: Alkotmány) 2. §-ának (1) bekezdése⁴ által lefektetett jogállamiság elvének nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság érvényesülése nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. Az 56/1991. (XI. 8.) AB határozat szerint „a jogállamiság egyik alapvető követelménye, hogy a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki a tevékenységüket”.

Ilyen tekintetben a jogbiztonság alkotmányos követelménye szoros kapcsolatot mutat a tisztességes eljáráshoz fűződő alapjoggal, amelyben egyértelműen benne foglaltatik, hogy az állampolgárok jogainak és érdekeinek védelmében az erre jogosult és kötelezett szervek a jogszabályokban lefektetett előírásoknak megfelelően fellépjenek.

A jogszabályban rögzített intézkedési kötelezettség a fentiek értelmében a jogbiztonság követelményéből és az ahhoz erős szálakkal kötődő tisztességes eljáráshoz fűződő jogból fakadóan megkívánja, hogy a rendőrség az állampolgárok jogainak védelme érdekében a rendelkezésére álló valamennyi eszközt minden szükséges esetben alkalmazza.

Az Rtv. biztosít különböző intézkedési lehetőségeket a bűncselekménnyel vagy szabálysértéssel gyanúsítható személlyel szemben. A 33. § (2) bekezdése értelmében a rendőr a hatóság elé állíthatja azt, aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható, vagy aki a szabálysértést az abbahagyásra irányuló felszólítás után is folytatja. A 39. § (1) bekezdése alapján a rendőr magánlakásba bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül is behatolhat, ha erre bűncselekmény elkövetésének megszakítása céljából van szükség.

A rendelkezésre álló információk alapján a fentiekben kifejtett okok miatt a helyszínen nem lehetett eldönteni, hogy a panaszos magatartásával a jogszerűtlenség talajára helyezkedett-e.

A konkrét esetben ugyanakkor – elsődlegesen a helyzet bonyolultságából fakadóan – nem álltak fenn azok a feltételek, amelyek a fentebb említett, vagy más, az Rtv.-ben rögzített intézkedés végrehajtását megalapozták volna. Tekintettel a fen-

⁴ Az Alkotmány 2. § (1) bekezdése szerint „A Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam.”

tebb vázolt bizonytalan helyzetre, amelyben nem lehetett egyértelműen a helyszínen megállapítani, hogy a panaszos megvalósít-e a magatartásával szabálysértést, a Testület álláspontja szerint a rendőrök jogszabályi felhatalmazás nélkül, az intézkedési kötelezettségük kereteit túllépve, intézkedtek akkor, amikor a panaszost felszólították, hogy hagyja el az ingatlant, miután átadta a kulcsot a tulajdonosnak. A rendőröknek ezen – a lakás elhagyására, illetve a kulcsok átadására vonatkozó – felszólítása kapcsán sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga.

A Testület álláspontja szerint a fenti jogsértések elérték a súlyosság azon fokát, ami indokolta a panaszbeadvány és az elkészült állásfoglalás továbbítását az országos rendőrfőkapitány felé.

IV.

Mivel a Testület súlyos alapjogsértést állapított meg az ügyben, az Rtv. vonatkozó rendelkezései szerint⁵ megküldte állásfoglalását az országos rendőrfőkapitánynak, aki közigazgatási eljárás lefolytatását követően határozatban a panasznak – osztva a Testület álláspontját – teljes mértékben helyt adott.

Az országos rendőrfőkapitány osztotta a Testület azon álláspontját, miszerint súlyosan sérült a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga azáltal, hogy a rendőrség felszólította egyrészt a lakás elhagyására, másrészt a lakás kulcsainak átadására. A rendőrség álláspontja szerint a helyszínen a panaszos által elkövetett magánlakásértés szabálysértés elkövetése tekintetében nem állt fenn a gyanúnak olyan foka, amely alapján további intézkedés megtételére megfelelő jogalap lett volna.

Az országos rendőrfőkapitány továbbá megállapította, hogy a rendőrök felszólítása aránytalan is volt, mivel olyan jogtalan hátrányt okozott, ami nem állt arányban az intézkedés céljával. Megállapította továbbá, hogy a rendőrök nem adták meg a panaszosnak a szükséges felvilágosítást, és téves tájékoztatást adtak az ingatlanl kapcsolatos birtokvita rendezésének jogi lehetőségeiről. Az Rtv. 24. §-a a rendőr számára a „tőle elvárható” mértékű felvilágosítás nyújtását írja elő, a rendőrnjárőr tagjaitól elvárható, hogy általános érvénnyel tájékoztatást adjanak a jegyző előtt zajló birtokvédelmi eljárás, illetve a tárgyban esetlegesen indítható bírósági és végrehajtási eljárásokról. Ugyanakkor téves tájékoztatást adtak a panaszosnak abban a tekintetben, hogy jogerős és végrehajtható határozat hiányában az ingatlan azonnali elhagyására nem köteles.

⁵ Az Rtv. 93/A. § (6) bekezdése szerint „A Testület a panaszt kilencven nap alatt vizsgálja meg. A Testület az állásfoglalását külső befolyástól mentesen alakítja ki. A Testület az állásfoglalását megküldi az országos rendőrfőkapitány számára.”

A Független Rendészeti Panasztestület 60/2013. (II. 27.) számú állásfoglalásának ismertetése

I.

A Független Rendészeti Panasztestület¹ egy egész családot érintő rendőri intézkedést vizsgált eljárása során, melynek eredményeképpen megállapította, hogy a rendőri fellépés számos eleme súlyos alapjogsértést okozott a panaszosoknak. A Testület a rendőri intézkedés következményeit négy családtagra kiterjedően vizsgálta, akik beadványukat jogi képviselőjükön keresztül terjesztették elő. A cikk I. részében a panaszbeadvány ismertetése olvasható.

A panaszban előadottak szerint az intézkedés napján, hajnali 4 óra környékén rendőrök jelentek meg a család otthonánál abból a célból, hogy az I. rendű panaszost előállítsák. Az I. rendű panaszos ellen gyámhatósági eljárás megzavarása miatt eljárás volt folyamatban, a férfi pedig az elmúlt tárgyaláson betegsége miatt nem jelent meg – orvosi igazolását azonban elmulasztotta a bíróság részére eljuttatni. Noha a beadvány szerint a rendőrök elő kívánták állítani az I. rendű panaszost, valójában az intézkedés célja az volt, hogy őt a soron következő tárgyalásra elővezzék. A rendőrök a társasház kaputelefonján felcsengettek a lakásba, és közölték az I. rendű panaszos szintén az ingatlanban élő édesapjával, a II. rendű panaszossal, hogy idézést hoztak a bíróságtól. A lakás ajtaját a II. rendű panaszos nyitotta ki a rendőröknek, akik az I. rendű panaszos holléte felől érdeklődtek. A II. rendű panaszos tájékoztatta a rendőröket, hogy fia otthon tartózkodik, de több éve tartó súlyos cukorbetegsége miatt rosszul van, így felajánlotta, hogy ő majd átveszi az idézést.

¹ A továbbiakban: Testület.

Ekkor a rendőrök hangosan kiabálva közölték, hogy nem idézést hoztak, hanem a férfit elő kell állítani vádlottként, kiskorú veszélyeztetése miatt.

A zajra felébredt és kijött a III. rendű panaszos (az I. rendű panaszos édesanyja), és bement a másik szobába felkelteni a fiát. Hamarosan visszatért, és ismételten a rendőrök tudomására hozta, hogy az I. rendű panaszos rosszul van. A rendőrök ezt nem hitték el, félrelökték a II. rendű panaszost, betörtettek az előszobába, és hangosan kijelentették, hogy majd ők kihozzák a férfit. Mindeközben a III. rendű panaszos bement a konyhába cukros vizet készíteni fiának, azonban a rendőrök ekkor már az I. rendű panaszos szobájának bejárata elé álltak, és nem engedték, hogy a III. rendű panaszos a vizet bevigye neki. A rendőrök azt üvöltötték, hogy „itt az lesz, amit ők akarnak”. A II. rendű panaszos ekkor tárcsázta az ügyeletet és közölte, hogy fia cukorbeteg, rosszul van, ezért azonnal jöjjenek. Amikor a rendőr meghalotta, mit csinál, odalépett hozzá, majd a bakancsával rátaposott meztelen jobb lába ujjaira, ellökte, lenyomta a telefont, és ráordított, hogy „itt maga nem telefonál!”.

A családtagok előadták, hogy ezt követően további három ordító rendőr jelent meg, és filmbe illő „kommandós támadást” hajtottak végre velük szemben. A rendőrök a IV. rendű panaszost, az I. rendű panaszos rémulten síró gyermekét kitépték a nagyszülők karjai közül. A II. rendű panaszos szinte könyörgött a rendőröknek, hogy míg az ügyelet nem érkezik ki, ne vigyék el az I. rendű panaszost, vagy legalább itassák meg cukros vízzel. Minderre a rendőrök a II. rendű panaszost kituszolták a konyhába, majd az I. rendű panaszos elvitele után kicipeltek a folyosóra, leteperték a földre és megbilincseltek. A II. rendű panaszos szeretett volna vizet inni, de megakadályozták ebben, végül a bilincselést követően a folyosón kívül levő szomszéd itatta meg.

A III. rendű panaszos hasonlóképpen könyörgött a rendőröknek, hogy addig ne vigyék el fiát, ameddig nem itatták meg cukros vízzel, de a rendőrök ezt nem engedték. A panaszbeadványban foglaltak szerint egy magasabb rendű rendőr a III. rendű panaszos felé lendítette a kezét, de egy alacsonyabb rendű rendőr megakadályozta abban, hogy megüsse. A III. rendű panaszos meg is kérdezte a rendőrt, hogy „mi van fiatalúr, meg akar ütni?”. Ezt követően a III. rendű panaszost többször félrelökték, majd a korlátnak taszították. Egy alkalommal csak a szomszéd tudta megakadályozni, hogy az idős asszony feje a lökéstől ne csapódjék a közelben lévő tárgyaknak.

A panaszosok sérelmezték, hogy az intézkedés foganatosításával a rendőrök nem várták meg az ügyelet kiérkezését, hanem a szinte magatehetetlen I. rendű panaszost megbilincselve kivonszolták a lakásból. A panaszosok külön sérelmezik, hogy mindez a gyermek szeme láttára történt, aki nagyon megijedt és folyamatosan sírt. A hangzavarra és a rendőrök kiabálására a szomszédok is kijöttek, és egyikük meg is kérte a rendőrt, hadd vigye át a gyermeket magához, hogy ne lássa, mit csinálnak az

apjával. A rendőrök ezt nem tették lehetővé, sőt, nyomdafestéket nem tűrő módon kiabáltak a szomszéddal.

Az I. rendű panaszost vékony pizsamában, a téli időjárás dacára mezítláb vitték el, egy piros gépjárműbe lökték, ahol veséjét és arcát hosszasan ütlegelték. A férfi pizsamája tiszta vér lett, végig ordítottak vele, „cigány gyerekverő bűnözőnek” titulálták, és minősíthetetlen hangon beszéltek vele. Az I. rendű panaszos a kapitányságon kérte, hadd mehessen ki a mosdóba, de a rendőrök nem engedték meg neki. A panaszost cellába zárták, és az ablakát is kinyitották, hogy minél jobban fázzon pizsamájában. Egy testes rendőr többször is bejött hozzá, és verbálisan inzultálta. A cellában történtek következményeként az I. rendű panaszost rosszullet fogta el, feje vérzett, és fájt mindene. Ezt követően, mivel a rendőrök látták rendkívül rossz állapotát, bevitték az ügyeletre, de az ügyeletes orvos a sérülések súlyossága miatt megtagadta ellátását, és azt javasolta a rendőröknek, hogy inkább vigyék a férfit az SZTK-ba.

Az I. rendű panaszost ekkor visszavitték a rendőrségre, ahol ő vizet szeretett volna inni, de kérését a rendőrök mindannyiszor elutasították, ráadásul igen sértő hangnemben. Később más rendőrök jöttek – többek között egy magasabb rangú tiszt is –, akik kedvesen viselkedtek a panaszossal, majd bilincsen, továbbra is összevezérezett, vékony pizsamájában bevitték az SZTK-ba. A vizsgálat közben a rendőrök tájékoztatták a főorvost, hogy a férfit tárgyalásra kell elővezetniük, és annak befejeztével majd visszahozzák. A főorvos a panaszos állapotát és sérüléseit látva elutasította ezt a lehetőséget, és közölte a bírósági parancsra hivatkozó rendőrökkel, hogy amíg a vizsgálatok be nem fejeződnek, és ő nem ad engedélyt, az I. rendű panaszost nem viszik sehova. A vizsgálatok végeztével a panaszosról levették a bilincset, és a II. rendű panaszos hazaszállította.

A II. rendű panaszost fiához hasonlóan elvitték a rendőrkapitányságra, ahol odaérve látta a bejárati ajtótól a celláig húzódó vérnyomokat, valamint fiát véresen. A II. rendű panaszost ügyvédjével nem engedték beszélni, annak ellenére, hogy a jogi képviselő is megjelent a rendőrségen. A II. rendű panaszos vizet kért a rendőröktől, mire egyikük egy teli flakon ásványvizet kezdett rázogatni előtte, majd beleivott, mosolygott, és a származásukra utaló sértő megjegyzéssel illette a II. rendű panaszost és annak családját.

Mivel a II. rendű panaszos is rosszul volt, elvitték az ügyeletre, ahol ismét láthatta fiát. Később jött egy rendőrtiszt, aki tisztességesen beszélt vele, megszondáztatta, és közölte, hogy 9 óraker elengedik. A II. rendű panaszost 9 óra tájékán kítették a rendőrség elé mezítláb, az intézkedés közben szétszakadt ingben. A férfi 20 percen keresztül várakozott a hidegben, míg érte nem jöttek – mellette mindvégig két rendőr cigarettázott, de nem engedték be a rendőrség épületébe.

Az eljárás eredményeképpen az I. rendű panaszos súlyos sérüléseket szenvedett. Oldalán az ütésektől, és a kapitányságon elszenvedett rúgásoktól zúzódások keletkeztek, több mint két hétig véres volt a vizelete, fején ütéstől származó sebek, zúzódások alakultak ki, valamint szájában a lágyszövetek sérültek, amelyek kapcsán orvos állapította meg, hogy azokat kizárólag ütés okozhatta. A férfi orrcsontja elmozdult, melyet műtéti úton kellett helyrehozni. A II. rendű panaszos lábán és karján sérüléseket szenvedett, a III. rendű panaszoson zúzódásnyomok látszottak, szeméremcsontja pedig eltört.

A panaszbeadvány hangsúlyozta azt a megaláztatást, melynek az intézkedő rendőrök a családot kitették. Az intézkedés a szomszédok szeme előtt zajlott, az I. és II. rendű panaszosokat a város központjában lévő kórházban megbilincselve tartották, amely – mivel kisvárosról van szó – szintén nem keltett jó benyomást a beadvány előterjesztőiről.

A jogi képviselő megjegyezte, hogy a hajnali órákban maga is jelen volt a rendőrségen, ahol megdöbbenve tapasztalta, hogy ügyfelével nem engedték szót váltani. A jogi képviselő beszámolt róla, hogy az I. rendű panaszos „elrettentő módon” nézett ki, pizsamája és arca véres volt, sérülései szemmel láthatók voltak, és hozzátette: „ilyet csak filmekben lát egy átlagember”.

A panasz mellékleteként a Testülethez számos orvosi dokumentum is érkezett, a panaszosok továbbá a Testület tudomására hozták szomszédaik elérhetőségeit, akik az intézkedésnek mindvégig szemtanúi voltak.

II.

A panaszosok által előadott sérelmek kapcsán a Testületnek mindenekelőtt abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az Rtv.-ben² megszabott határidő³ betartásával terjesztették-e elő beadványukat. Mivel a kifogásolt intézkedés és a panasz előterjesztése között több, mint 8 nap telt el, a Testület igazolási kérelem benyújtására hívta fel a panaszosokat, akik előadták, hogy a velük szemben foganatosított intézkedések során a rendőrség nem adott tájékoztatást a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekről, valamint arról, hogy milyen határidőn belül lehet a Testülethez fordulni. Ezen túlmenően az I. rendű panaszos azt is kijelentette, hogy

² A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.).

³ Az Rtv. 93. §-ának (1) bekezdése szerint a Testülethez a panaszt az intézkedéstől, ha pedig a panasz előterjesztője az öt ért jogsérelemről később szerzett tudomást, ettől az időponttól számított 8 napon belül lehet előterjeszteni. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a Testület eljárását az intézkedés idején hatályos jogszabályi rendelkezéseket alapul véve folytatta le.

a jegyzőkönyvet azért nem ismerhette meg, mivel annak elolvasására sérülései és állapota miatt nem volt módja. Az érintett rendőrkapitányság úgy nyilatkozott, hogy a panaszosok kifejezetten megtagadták a részükre kiadott dokumentumok aláírását, pedig az előállítás időtartamáról kiállított igazoláshoz a kapitányság külön jogorvoslati tájékoztatót is csatolt. Tekintettel arra, hogy a panaszosok és a rendőrség állítása egymással teljes ellentétben állt, az aláírás megtagadását pedig hatósági tanú aláírása nem bizonyította az iratokon, a Testület a tényállás tisztázásának nehézségeit nem értékelte a panaszosok terhére, és a panaszbeadvány érdemi vizsgálata mellett döntött.

A Testületnek a hatáskörére irányadó jogszabályi rendelkezéseket is vizsgálnia kellett. Az Rtv. 92. §-ának (3) bekezdése⁴ értelmében a Testületnek saját hatásköre hiányát kellett megállapítania azzal kapcsolatban, hogy a védőt nem engedték ügyfeleivel beszélni a rendőrkapitányságon, mivel a védelem jogát a Be.⁵ tárgyalja, nem pedig az Rtv.⁶

Állásfoglalásában a Testület a négy panaszos sérelmeit külön pontokban vizsgálta, és a rendőrkapitányságról beszerzett iratokon kívül a szomszédok – a Testület felhívására írásban megtett – nyilatkozataira, valamint az egészségügyi dokumentációra is támaszkodott.

A városi bíróság intézkedés napjára szóló elővezetési parancsának birtokában a Testület megállapította, hogy megfelelő jogalap birtokában foganatosították a rendőrök az I. rendű panaszos elővezetését. Az Rtv. 34. § (1) bekezdése⁷ alapján jogszerűen vezethették elő a rendőrök a panaszost, így személyes szabadsághoz való jogát az intézkedés a jogalap tekintetében nem sértette. Az elővezetés foganatosításának módjával kapcsolatban azonban a Testület számos aggályos momentumra hívta fel a figyelmet állásfoglalásában.

⁴ Az Rtv. – az intézkedés idején hatályos – 92. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az, „akinek az e törvény IV., V. és VI. fejezetében meghatározott kötelezettség megsértése, a rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása alapvető jogát sértette [...] kérheti, hogy panaszát az országos rendőrfőkapitány, valamint a főigazgatók a Testület által lefolytatott vizsgálatot követően bírálja el”. A (3) bekezdés értelmében az (1) bekezdésben meghatározott esetekben a cselekvőképtelen személy helyett törvényes képviselője jár el, korlátozottan cselekvőképes személy helyett törvényes képviselője vagy meghatalmazottja is eljárhat.

⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (a továbbiakban: Be.).

⁶ Ezen sérelem tekintetében a Be. 196. §-a biztosítja a megfelelő jogorvoslati lehetőségeket.

⁷ Az Rtv. 34. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a rendőr az elővezetést elrendelő határozatban vagy végzésben megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útba indítja. Ugyanezen szakasz (2) bekezdése szerint, ha az elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a rendőrségen a szükséges ideig – legfeljebb 12 óra időtartamra – vissza lehet tartani. A visszatartás időtartamának számítására az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az elővezetés elrendelésének törvényességéért az elrendelő a felelős. [(3)].

A Testület vizsgálta, mi indokolta az elővezetés hajnali 4 órás kezdő időpontját. A kapitányságvezető ezzel kapcsolatban adott tájékoztatása szerint általános tapasztalat, hogy délelőttre kért elővezetés esetében az intézkedés korai foganatosítása a leghatékonyabban működő gyakorlati protokoll. Mivel az Rtv. az intézkedések szokásos időpontjára nézve nem tartalmaz rendelkezést, a Testület a Be. 162. §-át hívta segítségül, melynek értelmében az elővezetést általában a napnak a hatodik és huszonnegyedik órája között kell végrehajtani. Figyelembe véve, hogy a hivatkozott rendelkezés nem kógens jellegű, tehát nem teszi kötelezővé, hogy az elővezetéseket mindenképpen a megadott időszakban foganatosítsák, a Testület vizsgálta, volt-e olyan körülmény, amely indokolta az eltérést a jogszabály ajánlásától. A panaszost reggel 9 órára idézték, tehát a rendőrök 5 teljes órával a tárgyalás időpontja előtt kezdték meg intézkedésüket. Tekintettel arra, hogy a rendőrkapitányság semmilyen nyomós indokkal nem támasztotta alá a korai időpont feltétlen szükségességét, és a panaszos otthona mind a rendőrkapitányság, mind a bíróság épületétől csupán néhány perc távolságra helyezkedett el, a Testület megállapította az I. rendű panaszos tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét. Tekintettel arra, hogy az intézkedés hajnali időpontja valamennyi családtagra nézve kellemetlen következményekkel járt, a Testület megállapította, hogy az I. rendű panaszost ért sérelem közvetetten a II., III. és IV. rendű panaszosra is kiterjedt.

A beadvány szerint az elővezetés kezdetén a rendőrök a lakásba anélkül, hogy bebocsátást nyertek volna, „betörtettek”. Mivel az Rtv. 39. §-ának (1) bekezdése⁸ kifejezetten felhatalmazza a rendőrséget, hogy az elővezetés végrehajtása érdekében az érintett magánlakásba akár bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül is belépjen, a Testület megállapította, hogy az I. rendű panaszos magánlakás sérthetlenségéhez való alapvető joga nem sérült.

A Testület vizsgálta a panaszos azon sérelmét, miszerint a rendőrök nem tették lehetővé, hogy az ügyeletet megvárja, valamint, hogy az édesanyja által számára készített cukros vizet megigya. Az intézkedő rendőrök elmondása szerint senki sem számolt be arról, hogy az elővezetendő I. rendű panaszosnak egészségügyi problémái lennének, és a helyszínen a rendőrök sem tapasztaltak erre utaló körülményeket – így nem életszerű az sem, hogy a cukros víz megivását bárki is megtiltotta volna. A rendőrök általánosságban azt is cáfolták, hogy az ügyeletet bárki is értesítette volna, vagy bármilyen egészségügyi probléma egyáltalán felmerült volna a helyszínen. Mivel a szomszédok elkülönítetten előterjesztett, igen részletes tanúvallomásai a panaszosok állításait támasztották alá a rendőrökével szemben, az ügyelet pedig

⁸ A magánlakásban történő intézkedés szabályai kapcsán az Rtv. 39. § (1) bekezdése rögzíti, hogy „a rendőr magánlakásba bebocsátás vagy hatósági határozat nélkül nem léphet be, illetve nem hatolhat be”, kivéve – egyéb esetek mellett – az elővezetés végrehajtása érdekében.

a rendőrök (és az I. rendű panaszos) távozását követően kikerkezett a helyszínre, a Testület a panaszosok előadásának adott hitelt. A Testület nem kívánt az I. rendű panaszos egészségi állapotát érintő orvosi szakkérdésben állást foglalni, ugyanakkor leszögezte, hogy a panaszos egészségügyi állapotának megítélése a rendőrök feladatkörébe sem tartozott. A tanúvallomások szerint egészségügyi probléma nyilvánvalóan felmerült a helyszínen, az orvosi ügyeletet pedig értesítették – a Testület álláspontja szerint ezt követően pedig akár tapasztalták a rendőrök a panaszoson rosszulletének tüneteit, akár nem, az egyetlen elfogadható, és az Rtv. 2. §-ával⁹ összhangban álló magatartás az lett volna, ha lehetővé teszik az I. rendű panaszos számára, hogy cukros vizét megigya és a helyszínen megvárhassa az orvosi ügyelet kikerkezését.

A rendőrkapitányság munkatársai egyáltalán nem cáfolták azt a körülményt, hogy az I. rendű panaszost pizsamában, mezítláb vezették elő. A kapitányság tájékoztatása szerint a rendőrök a Szolgálati Szabályzat¹⁰ 34. §-ával összhangban az intézkedés kezdetén közölték az intézkedés tényét, majd felszólították az I. rendű panaszost, hogy öltözzön fel az időjárásnak megfelelően, és személyes iratait vegye magához. A rendőrségi iratok azonban utaltak rá, hogy az I. és II. rendű panaszosokkal szemben a rendőrkapitányság vezetője hivatalos személy elleni erőszak megalapozott gyanúja miatt feljelentéssel is élt, tekintettel arra, hogy tevőleges ellenállásukkal 8 napon belül gyógyuló sérüléseket okoztak a rendőröknek. A Testület ezzel kapcsolatban rögzítette, hogy a vizsgált kérdést illetően nem bír jelentőséggel az a körülmény, hogy a panaszosok milyen magatartást tanúsítottak az intézkedés során. A Testület nem fogadta el a kapitányságvezető indokolását, miszerint a panaszos ellenállása miatt nem volt mód felöltöztetésére. A Testület szerint az intézkedés decemberi időpontját tekintve a panaszos egészségét súlyosan veszélyeztette, hogy az elővezetés fogatosításakor nem adtak rá cipőt és az évszaknak megfelelő ruházatot. Tekintetbe véve, hogy az intézkedő rendőrök erősítést hívtak, amelynek megérkezését követően öten voltak jelen a panaszosok otthonában, és azt a körülményt, hogy az I. rendű panaszost az intézkedés kezdetén megbilincseltek, a Testület nehezen tudta elképzelni, hogy ne lett volna mód a panaszos részére megfelelő ruházatot kihozni az ingatlanból. A fentiek alapján a Testület megállapította, hogy az intézkedés fogatosításának módja az I. rendű panaszos testi épséghez való jogát súlyosan sértette. A Testület a II. rendű panaszosra nézve is irányadónak tekintette megállapításait, és az I. rendű panaszos édesapja testi épséghez való jogának súlyos sérelmét is megállapította.

⁹ „A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.”

¹⁰ A Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat).

Az intézkedés hangnemét illetően a szomszédok tanúvallomásai sem nyújtottak megfelelő felvilágosítást, ezért a Testület nem tudta tisztázni, sérült-e az I., és II. rendű panaszosok emberi méltóságához való joga ezzel összefüggésben. Az elővezetés – a panaszosok szerint – jó hírnevet sértő jellegét illetően pedig a Testület arra a következtetésre jutott, hogy mivel a panaszosok egy társasházban élnek, az egyébként megfelelő joggal fogatosított elővezetés szükségszerű és elkerülhetetlen velejárója volt a rendőri jelenlét, így a család jó hírnévhez fűződő alapvető jogát a rendőrség jogszerűen korlátozta.

A Testület a panaszos megbilincselését, valamint a testi kényszer alkalmazását az Rtv. 16. §-ának (1) bekezdésére,¹¹ 47. §-ára,¹² 48. §-ára,¹³ valamint a Szolgálati Szabályzat 41. §-ára¹⁴ figyelemmel vizsgálta. A család szerint az I. rendű panaszos megbilincselése teljességgel indokolatlanul történt, mivel a férfi szinte magatehetetlen állapotban volt, amikor a rendőrök kivitték a lakásból. A kapitányságról érkezett dokumentumok ennek azonban a lehető legteljesebb mértékig ellentmondva hosszasan részletezték a panaszos aktív ellenszegülésének részleteit. Mivel a szomszédok a lakásban történt eseményeket illetően nem tudtak tájékoztatással szolgálni, a Testületnek olyan bizonyíték, amely a tényállás megnyugtató tisztázására alkalmas lett volna, nem állt rendelkezésére, ezért nem juthatott más következtetésre, mint hogy az I. rendű panaszos emberi méltóságához való jogának sérelme a kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatban nem volt megállapítható.

¹¹ Az Rtv. 16. §-ának (1) bekezdése szerint „a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

¹² A rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.

¹³ Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy a) önkárosításának megakadályozására, b) támadásának megakadályozására, c) szökésének megakadályozására, d) ellenszegülésének megtörésére.

¹⁴ Bilincselés alkalmazása, az Rtv. 48. §-ában meghatározott esetekben különösen azzal szemben indokolt

a) aki erőszakos, garázdá magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,

b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőtjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,

c) akinek az elfogására büncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincselés alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,

d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,

e) ki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,

f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy

g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.”

A panaszbeadványban megfogalmazott legsúlyosabb sérelem tárgyában a Testület a következő gondolatmenet alapján foglalhatott állást. A panaszbeadvány megfogalmazásából nyilvánvaló volt, hogy a panaszos szerint a rendőrök nem testi kényszer alkalmazása során terjeszkedtek túl a jogszabályok adta felhatalmazáson, hanem tudatosan és módszeresen bántalmazták őt, melynek következtében súlyos sérüléseket szenvedett. Vizsgálata során a Testület támaszkodott az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogára,¹⁵ mely szerint amennyiben egy személy a hatóságok őrizetébe kerül és rajta ezen idő alatt sérülések keletkeznek, megfordul a bizonyítási teher, és a hatóságokra, illetve az érintett államra hárul a köteleesség, hogy valószínű magyarázatot adjon a sérülés okára nézve. Ellenkező esetben a Bíróság megállapítja az Emberi Jogok Európai Egyezménye kínzást, megalázó vagy embertelen bánásmódot tilalmazó 3. cikkének sérelmét, azaz az érintett alapjogának sérelmét (ami azonban nem jelent egyet valamely meghatározott személy büntetőjogi felelősségének megállapításával). A rendőrkapitányságról érkezett iratok cáfolták, hogy a panaszos arcát, illetve veséjét a rendőrök ütlegelték volna, azonban utaltak rá, hogy mivel a panaszos a testi kényszer alkalmazása során is ellenállt, felsőtestének egészével az ágyról arccal a földre esett. A jelentések szerint a panaszost kizárólag azért szállították be az orvosi ügyeletre, „mivel testi kényszer alkalmazása esetén az orvosi vizsgálatok végrehajtása kötelező”, a feljelentésben ugyanakkor ennek némiképpen ellentmondva szerepelt olyan utalás, hogy az I. rendű panaszos az intézkedés során rosszul érezte magát, és fejének hátsó részét fájlalta. Összességében a rendőrségi iratok egyetlen olyan momentumot említenek, mely az I. rendű panaszoson sérülések keletkezését okozhatta: a panaszos az ágyról arccal a földre esett. A rendőrkapitányság azonban nem adott plauzabilis magyarázatot arra nézve, hogy milyen okból volt szükséges, hogy az I. rendű panaszost több szakorvos, órakon keresztül vizsgálja az ügyeleten, és hogyan hiúsíthatták meg az orvosi vizsgálatok a bírósági elővezetés fogyanatosítását.

Az ügy valamennyi körülményét egybevetve a Testületben az a határozott meggyőződés alakult ki, hogy a rendőrkapitányság állításai nem felelnek meg a valóságnak. A rendőrkapitányság a Testület határozott kérésére sem volt hajlandó megküldeni az elővezetés során az I. rendű panaszos vonatkozásában keletkezett hiánytalan orvosi dokumentációt, és nem adott semmilyen magyarázatot arra nézve, hogy milyen okból húzódott órakon keresztül a panaszos vizsgálata. A Testület meggyőződése szerint az intézkedés napján keletkezett (a panaszos által megküldött) orvosi dokumentáció egyértelműen tanúsítja, hogy a panaszoson a rendőrség őrizetében

¹⁵ Selmouni kontra Franciaország (25803/94. sz. kérelem, 1999. július 28.), Ribitsch kontra Ausztria (18896/91. sz. kérelem, 1995. december 4.) és Tomasi kontra Franciaország (12850/87. sz. kérelem, 1992. augusztus 27.).

eltöltött időszak alatt sérülések keletkeztek. A panaszos arcán és ruházatán talált beszáradt vér, és a véres vizelet kétséget kizárólag friss sérülések elszenvedésére utal, melyek keletkezésére a rendőrkapitányság által a Testület elé tárt, testi kényyszer alkalmazásáról szóló indokolás nem ad magyarázatot. Álláspontjának kialakításakor a Testület tekintettel volt a panaszos szomszédjában lakó házaspár férfi tagjának tanúvallomására is. A férj az I. rendű panaszos társasházi folyosón való tartózkodását tudta figyelemmel követni – előadása szerint éppen ezért nem tudott abban a kérdésben nyilatkozni, hogy a rendőrök bántalmazták-e az I. rendű panaszost a szolgálati gépjárműben. Ugyanakkor egyértelműen állította, hogy amikor az I. rendű panaszost két rendőr levitte a lifttel, semmilyen külsérelmi nyom nem volt látható rajta, később viszont, amikor a kora délutáni órákban hazatért, arca szemmel láthatóan fel volt dagadva, szeme bekékült, szája kívül és belül egyaránt felrepedt, veséjét és orrát pedig fájlalta. Előadását felesége megerősítette. Értékelte továbbá a Testület a panaszos jogi képviselőjének nyilatkozatát, miszerint maga is látta, hogy a reggeli órákban, még szabadon bocsátását megelőzően az I. rendű panaszos „elrettentő módon” nézett ki, pizsamája és arca véres volt, sérülései pedig szemmel láthatók voltak. A fentiek alapján a Testület megállapította a panaszos testi épséghez való jogának súlyos fokú sérelmét.

Bántalmazásán túlmenően a panaszos egy sor egyéb sérelmet is előadott, ezek tekintetében azonban a panaszos és a rendőrök álláspontja közötti szakadék nem volt más bizonyítékokkal áthidalható. A Testület az Rtv. 18. §-ának (2) bekezdése¹⁶ alapján vizsgálta az I. rendű panaszos fogdai elhelyezésének körülményeit, illetve a vele szemben az előállító helyiségben tanúsított bánásmódot, és vizsgálta továbbá, hogy a rendőrök magatartása általánosságban sértette-e az egyenlő bánásmód követelményét, azonban a panaszos emberi méltósághoz és az előállítás körülményei miatt az abból levezethető testi épséghez való jogának sérelme nem volt megállapítható. A panaszjárás során a Testület azzal a figyelemreméltó körülménnyel is szembesült, hogy míg a panaszosok beadványa szerint a rendőrök folyamatosan roma származásukra tettek utalásokat, a szomszédok úgy nyilatkoztak, hogy tudomásuk szerint szomszédaik nem romák.

A II. rendű panaszos sérelmeinek vizsgálatát a Testület az előállítás értékelésével kezdte. A rendelkezésre álló iratok szerint az előállítás indokául az Rtv. 33. §-ának (1) a) pontja szolgált, amely kötelezően előírja, hogy a rendőr a további intézkedés megtétele céljából elfogja, és az illetékes hatóság elé állítsa azt, akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten értek. Az intézkedő rendőrök jelentése

¹⁶ Az Rtv. 18. §-ának (2) bekezdése szerint a rendőrség gondoskodik a fogvatartott elhelyezéséről, a fogvatartás miatt bekövetkezhető egészségkárosodás megelőzéséhez szükséges ellátásáról.

szerint a II. rendű panaszost hivatalos személy elleni erőszak elkövetésén érték tetten, melynek sértettjei a rendőrök voltak. A kapitányságvezető tájékoztatása szerint az intézkedés során a II. rendű panaszos megpróbálta megakadályozni, hogy fiát a rendőrök elővezessék. Akadályozó magatartása abban nyilvánult meg, hogy először a bejáratú ajtóhoz sietve a rendőrök útját állta, majd rájuk támadott és az egyik járőrt felsőtestének jobb oldali mellkasi és kulcsfont közötti részén gyors, erőteljes mozdulattal ellökte az ajtótól, aki a szűk folyosón kollégájának csapódott. Mivel a parancsnoki kivizsgálás részeként az intézkedést foganatosító rendőröket orvosi vizsgálatnak vetették alá, és a vizsgálat eredményeképpen megállapítást nyert, hogy mindhárman 8 napon belül gyógyuló könnyű sérüléseket (csuklórándulást, horzsolásos sérülést) szenvedtek az előállítás során, a Testület megállapította, hogy nem egyértelműen megalapozatlanul hivatkoznak a jelentések tettenérésre. Tekintetbe véve, hogy tettenérés esetében az Rtv. nem ad lehetőséget a mérlegelésre – tehát az előállítást mindenképpen foganatosítani kell –, a Testület megállapította, hogy a II. rendű panaszos elfogására és előállítására jogszerűen került sor, ezért személyes szabadsághoz való jogát nem érte sérelem.

A II. rendű panaszos azt is állította, hogy az egyik rendőr meztelen jobb lába ujjaira erővel rátaposott amikor telefonálni próbált, melyet az érintett rendőrkapitányság vezetője határozottan cáfolt. A történeteknek szemtanúja nem volt. A II. rendű panaszost szintén vizsgálta orvos az intézkedés napján, azonban a látleletben nem volt utalás arra nézve, hogy a panaszosnak bármilyen sérülése lett volna lábujján a vizsgálat időpontjában. Egy nappal később a II. rendű panaszost alaposabb vizsgálatnak is alávetették a sebészeti ambulancián, ahol a kitöltött ambuláns kezelőlapra rávezették, hogy jobb lábán, az I-es ujj végperce megduzzadt és kékesfeketére színeződött. Az orvosi dokumentáció alapján a Testület a sérülés keletkezésének időpontjára nem tudott következtetni. A Testület nem látott okot arra, hogy a látlelet valóságtartalmát kétségbe vonja, jelen esetben ugyanakkor a látlelet mindössze annyit igazolt, hogy a panaszos lábujja a vizsgálat időpontjában még véraláfutásos volt – arra nem lehet belőle következtetni, hogy a II. rendű panaszos pontosan hány nappal korábban, és milyen körülmények között szenvedte el sérülését. A panaszos szomszédja a sérülés keletkezésének körülményeit nem látta, és maga is elmondta, hogy a panaszos lábujja hosszú hónapokon keresztül véraláfutásos volt, amely a keletkezés időpontjának bizonytalanságát tovább fokozta. Mivel nem lehetett megnyugtatóan tisztázni, hogy a II. rendű panaszos a rendőri intézkedés során szenvedte-e el sérülését, ezért testi épséghez való alapvető jogának sérelme e tekintetben nem volt megállapítható.

A II. rendű panaszossal szemben szintén alkalmaztak testi kényszert a rendőrök, továbbá meg is bilincseltek. A panaszbeadvány szerint a II. rendű panaszost annak

ellenére teperték le a földre és verték bilincsbe, hogy semmiféle ellenállást nem tanúsított. A rendőrségi dokumentáció szerint a panaszost az Rtv. 48. §-ának b) és d) pontjai alapján, tehát támadás megakadályozása és ellenszegülés megtörése érdekében bilincselték meg, és az Rtv. 47. §-a alapján vetették alá testi kényszernek. Állásfoglalásában a Testület támaszkodott korábban a tettenéréssel kapcsolatban tett megállapításaira: mivel az intézkedést foganatosító rendőrök igazoltan 8 napon belül gyógyuló könnyű sérüléseket szenvedtek az intézkedés során, és ezek keletkezésére a panaszbeadvány nem ad magyarázatot, a Testület úgy találta, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazásának indokoltságát illetően a sérülések megléte a rendőrség álláspontját erősíti. Mindezek alapján a Testület kimondta, hogy a rendőrök jogszerűen alkalmaztak kényszerítő eszközöket a II. rendű panaszossal szemben, így emberi méltósághoz és az abból levezethető testi épséghez való joga nem szenvedett sérelmet. Álláspontjának kialakításakor a Testület különös figyelemmel volt arra a körülményre, hogy a II. rendű panaszost kifejezetten hivatalos személy elleni erőszak gyanújával állították elő.

A II. rendű panaszos egyéb sérelmeit illetően a rendőrségről érkezett iratok és a panaszos előadásának ellentmondásai miatt a Testületnek nem volt módja feltárni a tényállást. A II. rendű panaszos egyebek mellett sérelmezte, hogy a rendőrök semmilyen információt nem adtak számára előállításának indokáról, nem adtak át neki semmilyen dokumentumot az előállítással kapcsolatban, illetve elmondta, hogy a rendőrkapitányságon végig nagy pszichikai nyomás alatt tartották folyamatos megaláztatásokkal, megfélemlítésekkel és származására utaló becsmérlő kijelentésekkel – ezekkel összefüggésben tehát a Testület alapjogsérelmet nem tudott megállapítani.

A III. rendű panaszos esetében a Testület elsődlegesen a testi kényszer kérdéssel foglalkozott, mert az idős asszony szerint a rendőrök többször félrelökték, majd a korlátnak taszították. Mivel a III. rendű panaszos utalt rá, hogy csak a szomszéd tudta megakadályozni, hogy feje a lökéstől a közelben lévő tárgyakra csapódjék, a Testület álláspontjának kialakításakor nagyban támaszkodott a szomszédok tanúvallomásaira. A rendőrkapitányság a Testület megkeresésére mindössze annyit közölt, hogy a III. rendű panaszos tevőlegesen nem akadályozta az elővezetést, ezért vele szemben egyáltalán nem intézkedtek a rendőrök, tehát testi kényszert sem alkalmaztak. A panaszosok szomszédja ugyanakkor határozottan állította, hogy látta, amint a rendőrök a III. rendű panaszost, aki síró unokája megnyugtató végett szeretett volna bemenni a lakásba, egyszerűen kilökték az ajtón. A szomszéd a lökés erejét érzékeltetve arról is beszámolt, hogy ha ő nem fogja meg a III. rendű panaszost, biztosan nekicsapódik a fürdőszobafal sarkának. A panaszos egy másnap keletkezett ambuláns kezelőlapot is csatolt állításai alátámasztására, amely szerint jobb karjának felső harmadában 2x5 cm-es véráláfutás keletkezett, szeméremcsontja eltört,

mellkasa pedig zúzódott. A III. rendű panaszos és a szemtanú egyező előadása alapján a Testület meggyőződött arról, hogy a III. rendű panaszost a rendőrök meglökték. A mozdulat a szemtanúk nyilatkozata szerint egyértelműen szándékos jellegű volt, ezért a Testület a rendőrség azon állítását, miszerint a III. rendű panaszossal szemben kényszerítő eszközt nem alkalmaztak, nem fogadta el, és a lökést az Rtv. 47. §-a szerinti testi kényszer alkalmazásának tekintette. Mivel a rendőrkapitányság a III. rendű panaszossal szemben történt kényszerítő eszköz-alkalmazást nem dokumentálta megfelelően, a Testület megállapította, hogy eljárása a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogát sértette. A Testület a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján azt ugyanakkor nem tudta feltárni, hogy a III. rendű panaszossal szemben megfelelő indokkal, vagy anélkül alkalmazták-e a testi kényszer, ugyanis utólag nem volt rekonstruálható, akadályozta-e, és ha igen, milyen módon akadályozta az intézkedést. A Testület álláspontja szerint hasonlóképpen kétséges, hogy a panaszoson a másnapi orvosi vizsgálat alkalmával rögzített sérülések mikor és milyen körülmények között keletkeztek. Álláspontjának kialakításakor a Testület tekintettel volt arra a körülményre, hogy a szemtanúk nem látták, ahogyan a panaszos a sérüléseket elszenvedti – egyikük a leírtak szerint maga akadályozta meg, hogy a III. rendű panaszos sérüléseket szenvedjen. A fentiek alapján a Testület szerint a III. rendű panaszos testi épséghez fűződő alapvető jogának sérelme nem volt megállapítható.

Mivel a Testület úgy találta, hogy a rendőri intézkedés érintette a IV. rendű panaszos, és rajta keresztül egész családjá – az Emberi Jogok Európai Egyezménye 8. cikkében rögzített – magán- és családi élet tiszteletben tartásához fűződő alapvető jogát, e körben is lefolytatta vizsgálatát. A panaszbeadványban foglaltak szerint a rendőrök a rémülten síró IV. rendű panaszost kitépték a nagyszülők karjai közül. A hangzavarra és a rendőrök kiabálására a szomszédok is kijöttek, és egyikük meg is kérte a rendőrt, hadd vigye át a gyermeket magához, hogy ne lássa, mit csinálnak az apjával. A rendőrök ezt nem tették lehetővé, sőt, nyomdafestéket nem tűró módon kiabáltak a szomszédokkal, megfélemlítve őt ezzel. A gyermeket a történetek nagyon megviselték, azóta a csengőre összeressen és sír, apjától nem akar elválni, és magatartási problémák alakultak ki nála, melynek következtében pszichológus foglalkozik vele. Az intézkedő rendőrök a történeteket azonban teljesen másképpen írták le. Beszámolójuk szerint a kisfiú azért volt jelen a rendőri intézkedésnél, mert a rendőrök kiérkezését megelőzően az I. rendű panaszossal egy ágyban aludt, és az I. rendű panaszos őt felhasználva próbálta megakadályozni, hogy elővezetését végrehajtsák. A férfi a kisfiút szorosán magánál tartotta, többszöri felszólításra sem engedte el, és nem működött közre az intézkedés végrehajthatósága érdekében. A jelentések szerint a kisfiút az I. rendű panaszossal szemben alkalmazott testi kényszer eredményeképpen lehetett csak sérülésmentesen átadni a III. rendű panaszos-

nak. A panaszosok szomszédja a panaszbeadványnak némileg ellentmondva annyit adott elő a történetekkel kapcsolatban, hogy a kisfiú szinte hisztérikusan sírt, amit ő nem bírt tovább hallgatni, ezért kiment a folyosóra. Az egyik rendőr a kisszoba ajtajában állt, háttal a tanúnak, a másik pedig az előszobában, közvetlenül az ajtóban, és a kaputelefonon próbálta beengedni társait. Amikor a kapucsengő elhallgatott, a tanú akkor kérdezte meg, áthozhatja-e a szomszédba a gyermeket, vagy köteles ő is végignézni, ami történik. A tanú szerint a rendőr ránézett, lesajnálóan végigmérte, elfordította a fejét, és még csak válaszra sem méltatta. Mivel a rendőr az ajtóban állt, és a szomszéd nem tudott mellette bemenni a lakásba a kisfiúért, visszament otthonába, és becsukta az ajtót.

Összességében a Testület nem kételkedett benne, hogy a kora reggeli rendőri intézkedés az I. rendű panaszos kiskorú gyermekét megviselhette. A vizsgálat tárgyát azonban valójában az képezte, hogy a gyermek ijedtsége az intézkedés sajnálatos, azonban elkerülhetetlen következménye volt-e, vagy azt a rendőrök aránytalanul és szükségtelenül fenyegető fellépése okozta. A Testület abból indult ki, hogy a panaszos elővezetésére megfelelő joggalappal került sor, melynek tekintetében nem állapított meg jogsértést. Mivel azonban a lakásban lezajlott cselekmények feltárása számos vonatkozásban a bizonyítás nehézségei miatt ellehetetlenült, a Testület úgy foglalt állást, hogy a panaszosok magán- és családi élet tisztelőben tartásához fűződő alapvető jogának sérelme nem volt megállapítható.

III.

Tekintettel arra, hogy a Testület súlyos alapjogsérelmet állapított meg az ügyben, az Rtv. vonatkozó rendelkezései szerint¹⁷ megküldte állásfoglalását az országos rendőrfőkapitánynak. Az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője végzésében a panaszeljárást megszüntette, indokolásában arra hivatkozva, hogy a panaszosok a beadványt önhibájukból elkésztetten terjesztették elő. A végzés ellen fellebbezésnek helye nincs, annak felülvizsgálata közvetlenül kérhető a bíróságtól – arra vonatkozó információ egyelőre nem jutott a Testület tudomására, hogy a panaszosok a bírósági felülvizsgálatot kezdeményezték-e.

¹⁷ Az Rtv. 93/A. §-ának (6) bekezdése szerint „a Testület a panaszt kilencven nap alatt vizsgálja meg. A Testület az állásfoglalását külső befolyástól mentesen alakítja ki. A Testület az állásfoglalását megküldi az országos rendőrfőkapitány, valamint a főigazgatók számára.”